

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OKUL YÖNETİCİLERİNE
GÖRE İMAM HATİPLİ VİZYONU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. İbrahim AŞLAMACI

HAZIRLAYAN
Muhammed KARMIŞ

MALATYA - 2019

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

OKUL YÖNETİCİLERİNE GÖRE İMAM HATİPLİ VİZYONU

Hazırlayan
Muhammed KARMIŞ

Danışman
Doç. Dr. İbrahim AŞLAMACI

Yüksek Lisans Tezi

MALATYA, 2019

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**OKUL YÖNETİCİLERİNE GÖRE İMAM
HATİPLİ VİZYONU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

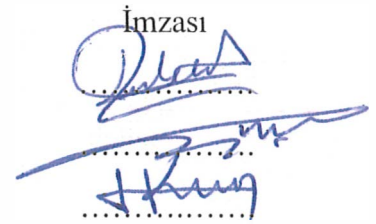
DANIŞMAN
Doç. Dr. İbrahim AŞLAMACI

HAZIRLAYAN
Muhammed KARMİŞ

Jürimiz tarafından 05/07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezi oybirliği ile başarılı bulunarak Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı

1. Doç. Dr. İbrahim AŞLAMACI
2. Dr. Öğr. Üyesi Recep UÇAR
3. Dr. Öğr. Üyesi Tuncay KARATEKE

İmzası

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet KUBAT
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. İbrahim AŞLAMACI'nın danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım **Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatipli Vizyonu** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını, bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtirim ve bunu onurumla doğrularım.

Muhammed KARMIŞ

ÖNSÖZ

İmam Hatip Liseleri Cumhuriyet dönemi Türk eğitim sistemi içerisinde yer alan ve büyük önem arz eden başlıca kurumlardan birisidir. Bu kurumlar aynı zamanda Osmanlı'dan Cumhuriyete Türkiye'nin kendi modernleşme tarihi içerisinde ürettiği özgün bir eğitim modelidir. Kuruluşundan günümüze İmam Hatip Liseleri sayıları, mezunları, amaç ve müfredatı açısından Türkiye gündeminde sıklıkla tartışılmaktadır. Bu okullar Cumhuriyet tarihi boyunca pedagojik gelişmelerden paydaşlarının ihtiyaç ve taleplerinden ziyade siyasetin tercihleriyle şekillenerek günümüze kadar gelmiştir. Buna bağlı olarak bu okullara ilişkin niceliksel durum da farklı dönemlerdeki siyasal tercihlerden, bu okullara ilişkin kaygı ve beklentilerden etkilenmiştir.

Devam eden AK Parti iktidarı döneminde özellikle 2012 sonrası süreçte üniversite giriş sistemindeki katsayı uygulaması gibi İmam Hatip okullarının önündeki engellerin kaldırılmasıyla bu okul ve öğrenci sayılarında ciddi bir artış yaşanmıştır. Buna karşılık bu okul ve mezunlarının niteliğine ilişkin farklı paydaşlar tarafından tartışmalar devam etmektedir. Bu tartışmalarda sıklıkla bu okullarda yetişen öğrencilerin nitelikleri sorgulanmakta ve genellikle önceki dönem öğrenci profiliyle günümüzdeki öğrenciler karşılaştırılarak bir "İmam hatipli" vizyonu çizilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmada da bu okulların en önemli paydaşlardan birisi olan okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda nasıl bir "İmam Hatipli" vizyonunun ortaya konulduğunun tespit edilmesi ve söz konusu tartışmalara bilimsel veri sağlanması amaçlanmıştır. Bu çerçevede çalışmada Malatya merkez ilçelerinde bulunan İmam Hatip Liselerinin tamamından toplam 29 okul yöneticisiyle konu üzerine yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin sahip olması gereken niteliklere ilişkin görüşleri toplanarak İmam Hatipli vizyonları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmayı, ortaokulu bitirip İmam Hatip Lisesine başlayacağım dönemde Hakk'ın rahmetine kavuşan kıymetli annem Halime Karmış'ın anısına ve tez aşamasında doğan kızım Halime Zümra'ya ithafen hazırladım. Ayrıca araştırma süresince daima desteğini üzerimde hissettiğim, beni çalışmaya teşvik eden, tecrübe ve deneyimlerini benimle paylaşan ve her zaman yanımda olan danışman hocam kıymetli Doç. Dr. İbrahim Aşlamacı'ya ve bugüne kadar yetişmemizde emeği bulunan bütün hocalarıma ve

araştırmayı gerçekleştirdiğim İmam Hatip Liselerinde mülakatlara katılan tüm okul yöneticilerine ve hayat boyu beni destekleyen aileme ve sevgili eşim Mukaddes'e teőekkürü bir borç biliyorum.

Muhammed KARMIŞ

Malatya 2019

ÖZET

Vizyon kavramı günümüzde sadece ekonomik faaliyetler güden örgütlerde değil; aynı zamanda bilim, sanat, sivil toplum kuruluşları ve özellikle eğitim sektöründeki kurumların da hayatta kalabilmeleri ve işlevlerini yerine getirebilmeleri için sıklıkla kullanılmaktadır. Diğer herhangi bir eğitim kurumunun vizyonunda olduğu gibi eğitim sistemimiz içerisinde yer alan en köklü kurumlarımızdan olan İmam Hatip Liselerinin de vizyonunda yetiştirmek istediği nitelikleri haiz insan profili önemli bir yer tutmaktadır.

Bu araştırmada İmam Hatip Liselerinin en önemli paydaşlarından birisi olan okul yöneticilerinin nasıl bir İmam Hatipli vizyonuna sahip olduklarının bilimsel olarak tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede konu üzerine daha detaylı veri elde edebilmek için araştırma nitel araştırma modelinde yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 öğretim yılı itibariyle Malatya ili merkez ilçelerinde bulunan 12 İmam Hatip Lisesinde görev yapan toplam 29 okul yöneticisi oluşturmuştur. Araştırmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiş; bu veriler betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda katılımcı okul yöneticilerinin İmam Hatipli vizyonuna ilişkin bilişsel, ahlaki, siyasi/ideolojik, kültürel, mesleki ve inanç yapısı bakımından çeşitli özellikler atfettikleri tespit edilmiştir. Bu bakımdan okul yöneticilerinin İmam Hatipli vizyonuna yansıyan profil bilişsel yönden, kendini tanıyan, ifade eden, bilinçli, hedeflerinin farkında olan, sorgulayıp bilimsel düşünebilen, problemlere çözüm üretebilen, çağa ayak uydurabilen, yenilikçi, başarılı, topluma duyarlı ve lider özellikleri haizdir. İnanç yapısı olarak tevhit inancını yansıtan, inandığını yaşamında uygulayan, farklı görüşlere saygı gösteren niteliklere sahiptir. Ahlaki yönden, dürüst, yardımsever, saygılı, hoşgörülü, sevgi dolu, rol model olan, evrensel ahlak ilkelerinin farkında. milli ve manevi değerlerine bağlı, Kur'an ve peygamber ahlakını yansıtır. İdeolojik olarak vatanına, milletine, devletine, ümmetine bağlı bir görüşü savunur. Kültürel olarak sanatsal faaliyetlere katılım gösteren, okuyan, gezen, gözlem yapan niteliklere sahiptir. Mesleki yeterliliğe sahip, mesleğindeki gelişmelere açık, üreten ve mesleğini sorumlu bir şekilde yerine getiren örnek bir meslek erbabıdır.

Anahtar Kelimeler: Vizyon, Eğitimde Vizyon, İmam Hatip Liseleri, İmam Hatip Liselerinin Vizyonu, İmam Hatipli Vizyonu

ABSTRACT

Nowadays, the concept of vision is not only used in organizations that carry out economic activities; but also it is often used to survive and fulfill its functions in science, the arts ,non governmental organizations , and especially in educational institutions. As in the vision of any other educational institution, the human profile which has the qualifications that Imam Hatip High Schools, one of the most established institutions in our education system, wants to train in its vision , occupies an important place.

In this research, it is aimed to scientifically determine what kind of vision that the students of Imam Hatip High School have, according to the the opinions of school administrators, one of the most important stakeholders of Imam Hatip High Schools. In this context, the research was structured in qualitative research model in order to obtain more detailed data on the subject. The study group consisted of 29 school administrators working in 12 Imam Hatip High Schools in the central districts of Malatya province as of the 2018-2019 academic year. The data were obtained through a semi-structured interview form developed by the researcher and these data were subjected to descriptive and content analysis. As a result of the study, it was found that the school administrators attributed various characteristics regarding the vision of Imam Hatip High School Students in terms of cognitive, moral, political/ideological, cultural, professional and belief structure. In this respect, the profile reflected in the Imam Hatip students' vision of school administrators is cognitively self-recognizing, expressing, conscious, aware of its objectives, questioning and thinking scientifically, producing solutions to problems, adapting to the age, innovative, successful, sensitive to society and leading features. It reflects the belief in monotheism as a structure of faith, applies what it believes in life, and has qualities that respect different opinions. Morally, it is honest, helpful, respectful, tolerant, loving, role model, aware of universal moral principles, tied to national and spiritual values and it reflects the morality of the Qur'an and the prophet. Ideologically, it advocates an opinion that tied to its country, nation, state and ummah. Culturally it has the characteristics of a person participating in artistic activities, studying, observing and travelling. It is an exemplary professional who is open to the development, has professional competence, produces, conducts its profession responsibly.

Keywords: Vision, vision in education, Imam Hatip High Schools, Imam Hatip High School Vision, Vision of Imam Hatip Students

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
Araştırmanın Problemi.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1. Vizyon Kavramı	4
1.2. Vizyonun Özellikleri	5
1.3. Vizyonun Önemi.....	7
1.4. Eğitim Kurumlarında Vizyon	9
1.5. Eğitim Kurumlarında Vizyon Geliştirme Süreci	11
1.6. Eğitim Kurumlarında Vizyonun Paylaşılması	13
1.7. İmam Hatip Liselerinin Tarihsel Süreci ve Vizyonu	15
1.7.1. İmam ve Hatip Mektepleri (1924-1930)	15
1.7.2. İmam Hatip Kursları (1949-1951)	17
1.7.3. İmam Hatip Okulları (1951-1972)	18
1.7.4. İmam Hatip Liseleri (1973-1997)	20
1.7.5. 28 Şubat Sürecinden Günümüze İmam Hatip Liseleri (1997-).....	23
1.8. İmam Hatip Liselerinin Vizyonu	25
BÖLÜM II: YÖNTEM.....	30
2.1. Araştırmanın Modeli	30
2.2. Çalışma Grubu ve Özellikleri	30

2.3. Veri Toplama Aracı	32
2.4. Verilen Toplanması ve Analizi.....	32
BÖLÜM III: BULGULAR.....	34
3.1. İmam Hatipli’de Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Bulgular	34
3.1.1. Bilişsel/Zihinsel Özellikleri	34
3.1.2. Ahlaki Özellikleri.....	41
3.1.3. İnanç Yapısı Özellikleri	47
3.1.4. Kültürel Özellikleri	53
3.1.5. Siyasi/İdeolojik Özellikleri.....	59
3.1.6. Mesleki Özellikler	64
3.2. Okul Web Sayfalarındaki Vizyon İfadelerine İlişkin Bulgular	70
3.2.1. Avni Kığılı Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu.....	70
3.2.2. Sadreddin Konevi Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu	71
3.2.3. Mahmud Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi.....	71
3.2.4. Kubilay Anadolu İmam Hatip Lisesi.....	71
3.2.5. Malatya Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu	72
3.2.6. Battalgazi Farabi Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu.....	73
3.2.7. Turgut Özal Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu	73
3.2.8. 15 Temmuz Şehitleri Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu	73
3.2.9. Rabia Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu	74
3.2.10. Selahaddin Eyyubi Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu	74
3.2.11. Yeşilyurt Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu.....	74
3.2.12. Muhammed İkbâl Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu	75
BÖLÜM IV: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	77
KAYNAKÇA.....	84
EK 1: Nitel Araştırmada Kullanılan Görüşme Formu	91
EK 2: Görüşme İçin Alınan İzin Belgesi.....	93

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AK Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
Anasol-D	: Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisi koalisyonu
Bkz.	: Bakınız
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DKAB	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
DP	: Demokrat Parti
Hz.	: Hazreti
İHL	: İmam Hatip Lisesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MSP	: Milli Selamet Partisi
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcı İmam Hatip Lisesi Okul Yöneticilerinin Demografik Özellikleri... 30	
Tablo 2: Okul Yöneticilerinin İmam Hatiplide Olmasını Amaçladıkları Ana Kategoriler 34	
Tablo 3: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin Bilişsel/Zihinsel Özellikleri 35	
Tablo 4: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin Ahlaki Özellikleri 41	
Tablo 5: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin İnanç Yapısı Özellikleri..... 48	
Tablo 6: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin Kültürel Özellikleri..... 53	
Tablo 7: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin Siyasi/İdeolojik Özellikleri. 60	
Tablo 8: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin Mesleki Özellikleri 64	

GİRİŞ

Araştırmanın Problemi

İmam Hatip Liseleri Cumhuriyet dönemi Türk eğitim sistemi içerisinde yer alan başlıca kurumlardan birisidir. Bu kurumlar aynı zamanda Osmanlı'dan Cumhuriyete Türkiye'nin kendi modernleşme tarihi içerisinde ürettiği özgün bir eğitim modelidir. Bu okullar Cumhuriyet tarihi boyunca pedagojik gelişmelerden ya da paydaşlarının ihtiyaç ve taleplerinden ziyade siyasetin tercihleriyle şekillenerek günümüze kadar gelmişlerdir (Aşlamacı, 2014). Özellikle farklı iktidar dönemlerindeki laiklik anlayışı ve uygulamaları, bu okullara ilişkin politik karar ve tercihlerde önemli ölçüde belirleyici olmuştur.

Kuruluşlarından itibaren İmam Hatip Liselerinin amaç ve hedeflerinin ne olduğu, müfredatları, sayı ve mezunları toplumun farklı kesimleri tarafından sıklıkla tartışılmıştır. Bu tartışmalarda öne çıkan başlıklardan birisi de bu okullarda yetişen öğrenci profiline ilişkindir. Bu okullarda ne tür nitelikleri haiz insan yetiştirildiği konusu aynı zamanda bu okullara ilişkin kaygı ve beklentileri de şekillendirmektedir. Ancak bu okullarda yetişen insana ilişkin kaygıların sadece laikçi kesimden değil aynı zamanda kimi muhafazakar kesimler tarafından da dillendirildiği görülmektedir. Nitekim bazı laikçi kesimlere göre bu okullar kimi “şeriatçı parti”lere mücahit yetiştirmekte, şeriat düzeninin kurulabilmesi için gerekli olan insan kaynağını oluşturmaktadır. Bununla birlikte bazı muhafazakar kesimler de bu okullar aracılığıyla modern hayatın gerekleriyle dinin kaynaştırılmaya çalışıldığı ve bu şekilde İslâm'ın asli unsurlarından soyutlanarak etkisizleştirilmesinin ya da devletin bu okullarla rejime sadık ve devlet İslâm'ını topluma benimsetecek imamlar yetiştirmeyi amaçladığını ifade etmektedir.¹

İmam Hatip okulları kesintilerle birlikte cumhuriyet dönemi boyunca eğitim sistemimiz içerisinde yer alan köklü kurumlar olmalarına, haklarında pek çok tartışmalar yürütülmesine rağmen bu okulların yeterince bilimsel çalışmalara konu edildiğini söyleyebilmek güçtür. 2000'li yıllara kadar yapılan çalışmaların bu okulların tarihsel

¹ Bu konudaki tartışmalar hakkında daha geniş bilgi için bkz. Recep Kaymakcan ve İbrahim Aşlamacı, İmam Hatip Lisesi Literatürü Üzerine Bibliyografik Bir İnceleme, Değerler Eğitim Dergisi, Cilt 9, No. 22, 2011, s.77-101

seyrine de uygun olarak bu okullara müspet ve menfi taraf olan kesimlerce daha çok meşruiyet tartışmaları şeklinde gerçekleştirildiği, buna karşılık bu okullardaki eğitim öğretim sürecine ilişkin daha az çalışmalar yürütüldüğü tespit edilmiştir.² Bununla birlikte özellikle bu okullardaki niceliksel artışa paralel olarak 2010 sonrası süreçte bu okullara ilişkin yapılan çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir.³

İmam Hatip Okullarına ilişkin son dönemlerde yapılan çalışmaların sayısı artsa da doğrudan bu okulların ne tür özelliklere sahip öğrenciler yetiştirdiği ya da yetiştirmesi gerektiği üzerine yapılmış yeterince bilimsel çalışma yoktur. Bu konuda örneğin çeşitli tarihlerde hazırlanan meslek dersi öğretim programlarına ve yönetmeliklere yansıyan bazı resmi metinlerde ve bazı araştırmacıların çalışmalarında kısmi olarak yer alan tespitlerin dışında tek bilimsel çalışma Uçar (2017) tarafından yapılan ve “İmam Hatip Lisesi Meslek Dersi Öğretmenlerinin İmam Hatipli Vizyonu” başlığını taşıyan araştırmadır. Söz konusu araştırmada İmam Hatip Liselerinde görev yapan meslek dersi öğretmenlerinin nasıl bir İmam Hatipli vizyonuna sahip oldukları yapılan nitel bir araştırmayla ortaya konulmuştur.

Bu çerçevede literatüre yeterince yansımayan ve İmam Hatip Liselerine ilişkin yürütülen tartışmalarda önemli başlıklardan birisini oluşturan bu okullarda yetişen insan profiline okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda incelenmesi araştırmaya değer görülmüştür. Böylece araştırmanın problemi “Okul yöneticilerine göre İmam Hatipli vizyonu nedir?” şeklinde belirlenmiştir.

² Bu konuda ortaya çıkan literatür üzerine bir analiz için bkz. Kaymakcan ve Aşlamacı, agm.

³ Bu okullarla ilgili yapılan yakın zamanlı çalışmalara örnek olarak şunlar sıralanabilir: İbrahim Aşlamacı, Pakistan Medreselerine Bir Model Olarak İmam Hatip Liseleri, Değerler Eğitim Merkezi Yayınları, İstanbul, 2014; İren Özgür, İmam Hatip Okulları, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2015; Tuncay Karateke, İmam Hatip Liselerinde İdarecilerin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Araştırma, Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 5, 2015, s. 145-172; Yusuf Acuner, İmam Hatip Okulları Paydaşlarına Göre Durum Analizi, STS Yayınları, Rize, 2016; Recep Uçar, İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin ‘İmam Hatipli’ Vizyonu, Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 2017, s. 83-127

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada İmam Hatip Liselerinin en önemli paydaşlarından birisi olan okul yöneticilerinin nasıl bir İmam Hatipli vizyonuna sahip olduklarının bilimsel olarak tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- İHL okul yöneticilerinin bir “İmam Hatipli”de olması gerektiğini düşündükleri özellikler;

- Bilişsel-zihinsel olarak,
- Ahlaki olarak,
- İnanç yapısı olarak,
- Kültürel olarak,
- Siyasi/ideolojik tutum olarak,
- Mesleki olarak nelerdir?

Bir eğitim kurumunda yetiştirilmek istenen insanın niteliğinin belirlenmesi, bu eğitim kurumuyla ilgili belirlenecek politikaları ve yapılacak planlamaları biçimlendirmede temel öneme sahiptir. Bu nedenle İmam Hatip okullarının en önemli paydaşlardan birisi olan ve okul bağlamında karar alıcı ve uygulayıcı pozisyonunda bulunan okul yöneticilerinin İmam Hatipli vizyonunun bilimsel olarak ele alınması araştırmaya değer görülmüştür. Ayrıca bu araştırmayla cumhuriyet dönemi boyunca İmam hatip liselerine ilişkin toplumun farklı kesimleri tarafından daha çok politik/ideolojik olarak yürütülen tartışmalarda önemli bir başlığı oluşturan bu okullarda hangi niteliklere sahip öğrenciler yetiştirildiğine ilişkin kaygı ve beklentilere bilimsel bir katkı sunulması ümit edilmektedir.

BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Vizyon Kavramı

Vizyon kelimesi görme, görüş, öngörü, önsezi, hayal gücü demektir (Redhouse, 1998, s. 531,532). Vizyon kavramı, en genel anlamda “insan ve toplum yaşamını ilgilendiren alanlarda(iktisadi, sosyal, siyasal, kültürel, eğitim, ekolojik vs.) istenilir bir geleceği kurmaya yönelik, birbiriyle bağlantılı, tutarlı ve uygulanabilirliği savunulabilen amaçların gerçekleşmesine yönelik düşünceler, projeler, plan ve programlar bütünü, uygulamada başarıyı sağlayacak stratejik bir yaklaşımla ortaya konulması” olarak tanımlanabilir (Türkkan, 2003, s. 2).

Vizyon, somut bir gelecek görüntüsüdür; gerçekleşmesini görebileceğimiz kadar yakın, ancak yeni bir gerçek yapılanmanın hayranlığını uyandıracak kadar uzaktır (Heintel, 1995, s. 115). Mesiti, vizyonun hedef olmadığını, daha geniş anlamda geleceğin nasıl olabileceği ve nasıl olması gerektiğini gösteren bir tuvale benzetmiştir (Mesiti, 1996, s. 82). Vizyon, gelecekte olabilecek ya da oluşturulabilecek bir durumun düşüncede şimdi oluşturulmasıdır (Fidan, 1997, s. 191). Yıldırım’a göre vizyon hiç bir şey yapmadan, yaşamın bizi yönlendirmesine izin vererek ulaşacağımız durumu tanımlamaz (Yıldırım, 1998, s. 124). Vizyon, günlük yaşamda, politika, sanat, ekonomi, eğitim, yönetim vb. alanlarda başkalarından farklı olduklarını söyleyen kişilerin, kendilerinde var olduğunu iddia ettikleri, aynı zamanda onları takdir eden, benimseyen, izleyen ve yüceltenlerin de farklı olduklarını söyleyen bu kişilerde var olduğunu düşündükleri en önemli niteliktir (Erçetin, 2000, s. 87,88).

Covey’e göre vizyon, oluşturucu hayal gücünün en mükemmel göstergesi ve bugünkü gerçeklerden yola çıkarak önümüzü görme, oluşturma, henüz var olmayı icat etme, henüz olmadığımız bir şey olma yeteneğidir. Belleğimizle değil, hayal gücümüzle beslenerek yaşayabilmemizi sağlayan şeydir (Covey, 2004, s. 113). Akdemir’e göre vizyon, örgüt üyelerinin inanç ve bağlılığını etkileyen olayları, konuları ve gelecekle ilgili durumları oluşturabilme, bunlarla ilgili yaklaşımlar geliştirme ve iletme kapasitesi olarak tanımlanabilir (Akdemir, 2008, s. 13).

Vizyon kavramıyla ilgili çeşitli tanımlardan yola çıkarak vizyon hakkında “Ulaşacağımız nokta neresidir” veya “Nereye varmak istiyoruz” sorularının cevabı elle

tutulur gerçeklikten hareketle hayal gücünün desteğiyle gelecekle ilgili kararlar almak ve çabalarımızın sonucunda ulaşacağımız ideallerde gizlidir. Vizyon kavramı ve kullanımı günümüzde sadece ekonomik faaliyetler güden örgütlerde değil; bilim, sanat, sivil toplum kuruluşları ve özellikle eğitim sektöründe eğitimsel proje ve faaliyetlerin başında gelmektedir.

1.2. Vizyonun Özellikleri

Vizyon uzun vadede örgüt paydaşlarına cazip gelmelidir; hedef odaklı ve gerçekçi olmalıdır. Ütopik vizyon ifadelerinden kaçınılmalıdır. Bunun için paydaşlar tarafından da benimsenen vizyon açıklamaları tercih edilmeli, yönlendirici ifadeler yerine verilmelidir. Diğer taraftan vizyon açıklamaları bütün paydaşlarca anlaşılabilir ve motive edici olmalıdır. Bir paydaş grubu olarak özellikle çalışanlar örgüt vizyonunu anlamalı ve önemsemelidir. Akılda kalıcı olması için vizyon ifadelerinin kısa ve slogan ifadelerine dönüştürülmesi doğru olur. İşlevsel vizyon ifadeleri bir taraftan model oluştururken, diğer taraftan bilgilendirici ve makul bir sürede gerçekleştirilebilir olmasına dikkat edilmelidir (Çetin, 2009, s. 89).

Vizyon, bir dizi niteliksel kriter içermelidir ve etkin bir vizyon için de Clayton'a (1999) göre aşağıdaki koşullar sağlanmalıdır.

- Güç: Vizyonun gücü gelecekte gerçekleşebilecek olan ile şu anda gerçekleşen arasındaki gerilimden gelir.
- Amaç: Vizyon tek başına bir anlam taşımaz; temel değerler ve amaç ile bağlantılı olması gerekir.
- Kendini belirleme: Vizyon göreceli değildir. Vizyon, örneğin rekabetle ilişkilendirilirse, bu durum vizyon yolu ile mükemmelliğe erişilmesini engelleyebilir.
- Somutluk: Amacın soyut olduğu ve yönü yalnızca dolaylı olarak belirttiği yerde vizyon somuttur. Belirli ve kesin bir yönü gösterir, arzulanan geleceğin bir görüntüsünü verir.

- Çok yüzlülük: Vizyonun pek çok yüzü vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir;
Zenginlik gibi maddi yüzler.
Sağlık, dürüstlük gibi bireysel yüzler.
Toplumsal gelişmeye destek olmak gibi idealist yüzler.
- Duygusallık: Vizyonlar insanların içindeki vizyona ulaşılma gücünü verecek duygularla temas içindedirler.

Görüldüğü gibi, etkili bir vizyon gücünü, somut bir amaç çerçevesinde kendini belirlemesinin yanı sıra, çok yüzlü ve duygusal özellikler taşımasından alır (Clayton, 1999, s. 153,154).

Yalçın'a göre vizyonun sahip olması gereken özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- “Geleceğin neye benzediğini göstermelidir (hayal edilebilir olmak).
- Çalışanlar, müşteriler ve hissedarlar için uzun vadede cezbedici olmalıdır (cazip olmak).
- Gerçekçi amaçlara sahip olmalıdır (ulaşılabilir olmak).
- Karar vermede yeteri kadar açık yön göstermelidir (odaklanmış olmak).
- Değişen koşullara göre kişilere inisiyatif imkanı vermelidir (esnek olmak)
- Diğer insanlara kolaylıkla anlatılabilir olmalıdır (iletilebilir olmak)” (Yalçın, 2002, s. 62).

Vizyon, değişim için genel gidiş yönünde netlik sağlayarak, olabilecek yüzlerce detaylı kararı basitleştirir. Bu önemlidir, çünkü insanlar gidilecek yön hakkında genellikle anlayamazlar veya kafaları karışır. Etkili bir vizyon bunu ortadan kaldırır. Etkin bir vizyon için Peters şu nitelikleri aramaktadır:

- “Etkin bir vizyon, insanların davranışlarını etkilemelidir.
- Etkin bir vizyon, açık olmalı ve örgüt çalışanlarını motive edebilmelidir.
- Etkin bir vizyon, mükemmeli aramalıdır.
- Etkin bir vizyon, esnek olmalıdır.
- Etkin bir vizyon, çalışanlara yetki vermelidir.

• Etkin bir vizyon, geçmişini anmalı fakat geleceği hedef almalıdır” (Akt. Çetin, 2009, s. 97,98).

Kurum kültüründe başarılı bir vizyon deklarasyonu aşağıdaki karakteristikleri taşımaktadır (Akdemir, 2008, s. 162):

- Üyeleri zor hedeflere doğru enerjilendirir.
- Üyelerin yaşamlarındaki oluşturuçuluğu anlamlandırır.
- Mükemmelliğin standartlarını oluşturur.
- Ulaşılmazlığı ortadan kaldırır.
- Geçmişten geleceğe köprü kurar.
- Statüko’dan değişime doğru yöneltir.
- Çok uzun vadeli hedeflere yönlendirir.

Wilson’a göre kurum kültüründe vizyon yapısı iki ana eksek üzerinde şekillenir. Bunlar çekirdek ideoloji ve öngörülen gelecektir. Çekirdek ideolojide temel değerler ve hedefler yer alır, ilke ve kurallardan oluşan sistematığı kurgular. Kurumun varlık nedenini ortaya koyar. Öngörülen gelecekte ise uzun vadeli hedeflerin ayrıntılı durumu tasarlanıp yansıtılır. Nanus’a göre kurumlarda vizyon, kurumun hedeflerini gerçeğe dönüştüren zihni modeli ve bunun idealizmini resmeder. Gelecek ise inandırıcı ve çekici vizyona yüklenen iyimserlik ve idealizm tarafından yönetilir. Kurumların hemen hepsinde bir vizyon vardır. Kurumun kuruluşunda ya da sonradan tepe yönetim tarafından ve çalışma grubu aracılığıyla iş yerlerinin değişik yerlerine asılmıştır. Böyle bir görüntüyü gerçeğe dönüştürmek için vizyonu, kurumun kendisine maddi ya da somut bir şeyden çok mânâ atfettiği ve değerler sistemini taçlandırarak boynuna asmış olduğu levhası olarak tanımlamak mümkündür. (Akt. Akdemir, 2008, s. 163).

1.3. Vizyonun Önemi

Geçmişten günümüze bakıldığında bugün karşı karşıya kaldığımız durumlar, dün alınan kararların ve yapılan eylemlerin sonucudur. Herhangi bir kuruluşta yöneticilik yapmanın asıl özü, bugünün kaynaklarını geleceğe taşımaktır. Her yönetici hükmettiği

zamanı, enerjisini ve hünerini şimdiki zamanla ele almamalı dünya çapında ileriye dönük uzun vadeli ele almalıdır (Drucker, 1992, s. 129).

Örgüt(kurum), vizyonunu çağın değişen çevre şartlarına uygun hale getirebildiği oranda hayatta kalma şansına sahiptir. Vizyona bağlı olma çok etkili bir güçtür. Bir vizyonun olması, problemlerin oluşturduğu sıkıntıları hafifletir. Vizyon, o vizyona inanan bireyi zorlukların üstüne çıkararak bireyin korunmasını sağlayacak bir güç verir (Mesiti, 1996, s. 86).

Vizyonun önemi, uğraşılan sektörde hayatın her anını anlamlaştıran, mesai saati gözetmeksizin her anına anlam veren bir ışık olduğu görüldüğünde daha da somutlaşır. Kişiyi motive eden, heyecanlandıran, mükemmeli yaptıran bir güç, değerlerin oluşturduğu bir imgedir. Dolayısıyla vizyon, geleceğe yön veren, uzun vadeli düşünmeyi sağlayan bir sözleşmedir (Erdoğan, 2000, s. 113).

Kurumlar değişen dünya şartlarına ayak uydurabilmek ve küresel rekabet ortamı içerisinde başarılı olabilmek için değişime açık olup kendini yenilemek zorundadırlar. Kurumların bu değişimi ve yenilenmeyi gerçekleştirebilmeleri için, öncelikle küresel bir vizyon oluşturmaları ve bunu çalışanlarıyla paylaşmaları gerekmektedir. Kurumların bütün çalışanlarını geleceğe taşıması için, güçlü bir küresel vizyona ihtiyaçları vardır. Etkili bir küresel vizyon, kurumların gelişiminde ilham kaynağı oluştururken güçlü bir vizyonun eksikliği de kurumların gelişimi yönündeki çabalarını sonuçsuz bırakmaktadır (Güzelcik, 1999, s. 81-82).

Mesiti'ye göre vizyonun önemi şöyle sıralanıp özetlenmektedir (Mesiti, 1996, s. 85-86):

1. Hayatta başarıya ulaşmak için vizyonlar vazgeçilmezdir.
2. Vizyon, sizin bugünkü yeteneklerinizin çok daha ötesine geçmenizi sağlar.
3. Vizyon bir yön sağlar.
4. Vizyon esin kaynağı olur.

Akdemir, vizyon hazırlama gerekçeleri şöyle sıralanmaktadır: (Akdemir, 2008, s. 18)

1. İşletmelerin(kurumların) geleceği kontrol etme gereksinimi

2. Oluşturucu strateji gereksinimi
3. Dönüşüm talepleri
4. İşletme(kurum) kültüründe değişim ve yenilenme gereksinimi

Akdemir'e göre ise vizyonun önemi şöyle ifade edilmiştir (Akdemir, 2008, s. 22-23):

- Vizyon, insanlara kılavuzluk ederek onlara yol gösterir.
- Oluşturmayı ve yenilikçiliği destekler.
- Vizyon insanlara olumlu konuları çağrıştırmaktadır.
- Vizyon, insanlara geri bildirim verir.
- Vizyon, insanlara serbest düşünme, bağımsızlık ve özgürlük hissi verir.
- Vizyon aydınlatıcıdır.
- Vizyon, davranışsal uyarılar ve çekicilik kazandırır.
- Vizyon, ateşler ve hayran bırakır.
- İtici güç ve alışkanlıklar oluşturur.
- Yüksek performansta uzun süreli çalışmayı olumlu kılar.
- Parlak hedefler için, çalışanı motive eder.
- Kapasiteyi geliştirir.

Bütün bunlardan hareketle 21. yy.da kurumların küreselleşen dünyada hayatta kalabilmesi ve rekabete yenik düşmemesi için etkili bir vizyona sahip olmasının gerekliliği kaçınılmazdır.

1.4. Eğitim Kurumlarında Vizyon

Kurumların amaçları ve hedefleri tarihten günümüze kadar sürekli vardır. Ancak stratejik olarak vizyon kavramı, son 20-30 yıldır gerek kamu gerek özel sektör ve hatta üçüncü sektör olarak adlandırılan gönüllü ve sivil toplum kuruluşlarının yönetimi ile ilgili olarak stratejik yönetim kavramının kullanılmaya başlamasına paralel olarak çok yaygın kullanılmaya başlanmıştır (Kılıç, 2010, s. 81).

Özden, vizyonu kurumun varlık nedeni, yaşama gayesi vb. konulardaki temel kabullerinin çizdiği ufuk olarak nitelendirir. Ona göre; biz vizyon yaratamayız, onlar

sahip olduğumuz değerlerin bir sonucu olarak ortaya çıkarlar; diğer bir deyişle vizyon, sahip olduğumuz değerlerin anlam ve yansımasıyla zihnimizde çizdiğimiz bir tablodur. Bundan dolayı değerlere dayalı olmayan bir vizyondan söz edilemez (Özden, 2013, s. 31). Vizyon, eğitim kurumunda hayati öneme sahip bir unsurdur. Kurumla bütünleşme, kuruma katkıyı artırma vizyonla sağlanır.

Eğitim kurumlarında vizyon, özelde okulun, genelde ise okulun içinde yer aldığı toplumun, gelecekte ulaşması beklenen yer ve durumunun okul yöneticisi tarafından somut bir biçimde ortaya konmuş şekli olarak düşünülebilir (Şişman, 2013, s. 143). Vizyon bir eğitim kuruluşunun en güçlü motivasyon aracıdır. Vizyon canlı ve anlamlı olursa, insanları farkına vardtırmak için şaşırtıcı şeyler yapabilirsiniz. Vizyon ifadesi ile ideal bir gelecek açıklanır (Demir ve Yılmaz, 2010, s.80).

Vizyon, okulda çalışanlarda coşku ve bağlılık yaratır. Okulun geleceğinin görülmesine ışık tutar. Okula, yöneticiye ve çalışanlara enerji verir. Gelecekle ilgili olarak okula yol gösterir, yani ufuk açar. Kısacası vizyon, okul için uzun dönemli düşünmeyi sağlar (Erdoğan, 2000, s. 96). Okul yaşamında kurumsallaşan bir vizyon, hedefe ulaşma noktasında öğrenci başarısını geliştirir. Ayrıca vizyon, bir örgüt olarak okulun genel olarak bütünleşmesinde bir çerçeve oluşturur (Çelik, 2000, s. 178).

Paydaşlar açısından eğitim kurumundaki vizyon, öğrencilerin doğru ve istendik yönde gelişimini ve personelin isteklerini belirler. Okulların her kademesinde bulunan kişilerden oluşan takımların sürekli gelişmesini sağlar (Cafaoğlu, 1996, s. 48). Eğitim kurumlarında okul yöneticileri, liderlik faaliyetinin olmazsa olmazlarından olan vizyonu oluşturur ve ortaya koyulan vizyonun yaşatılmasını sağlamaya çalışır (Cafoğlu, 1998, s. 841).

Murgatroyd ve Morgan'a göre okul vizyonunun üç temel özelliği vardır (Akt. Aytaç, 2000, s. 53):

- Vizyonlar, okul personelini teşvik eder, yetkilendirir, geliştirir. Ayrıca okulun bütün etkinliklerinin temeli olarak kabul edilir.
- Vizyonlar, karar vermede bir temel oluşturur. Her karar, okulun vizyonunu ve stratejisini okul içindeki herkese hatırlatma fırsatı sağlar.

- Örgüt içindeki enerjinin ortaya çıkarılması için temel araç olan vizyon, okul içindeki herkese sürekli bir şekilde okulun geliştirilmesine yönelik bu enerjinin odaklanmasını sağlayıcı ortak noktalar bulma olanağı verir.

Bu özelliklerden hareketle eğitim kurumlarında vizyon; öğrencilerinin yetiştirilmesi bağlamında, okuldaki tüm personelinin çalışma düzeni açısından konumunu ve görevlerini şekillendiren bir unsur olup bunun yanı sıra uygulamaların amaçlar doğrultusunda vizyona dayalı olarak sürekli gelişmesine ve yenilenmesine olanak sağlar.

Okullar vizyonu olduğu sürece anlamsız sorunlarla ve ayrıntılarla boğuşmaz. Gündelik sorunlar için dayanma gücü kazanır. Sorunlar daha kolay ve çoğu zaman kendiliğinden çözülebilir (Durukan, 2006, s. 282).

1.5. Eğitim Kurumlarında Vizyon Geliştirme Süreci

Vizyon geliştirme sürecinde öncelikle gelinen noktada var olan problemlere ve elde edilen kazanımlardan hareketle çok geniş açılardan bakılarak geleceğe yönelik çalışmalara başlanılabilir. Gelecekte gelişmelerin örgütü nasıl etkileyeceğini tayin edecek uygun hedef ve stratejileri belirlemektir. Bilindiği gibi bu tahminler ne kadar tutarlı ne kadar gerçekçi ise vizyon geliştirilmesi, planlama ve strateji geliştirilmesi de o kadar sağlıklı olur (Şimşek, 1998, s. 36).

Vizyonun, bir eğitim kurumunun değerlerinin, amaçlarının, hedeflerinin en temel ifadesi olduğu söylenmekte ve kabul edilmektedir. Dolayısıyla geliştirilecek vizyon mensuplarının, duygularına ve düşüncelerine hitap etmelidir. Vizyon, eğitim kurumunun bulunduğu yeri net bir biçimde ifade etmeli ve gelecek için bir yol haritası sunmalıdır. Eğitim kurumları vizyon geliştirirken bunun farkında olmalıdır (Kılıç, 2010, s. 89)

Vizyon geliştirmek için okul yöneticilerinin gelecekte okulu, öğrencileri ve mezunlarını ne şekilde görmek istediğini belirlemesi gerekir. Okul yöneticisi, gelecek tasavvurunda kurumdaki yardımcıları ve öğretmenlerle işbirliği yapar. Vizyon geliştirme sürecinde her zaman okul yöneticilerinin vizyonu paylaşılmaz. Bazen okulun işleyişinde en önemli yere sahip olan öğretmenlerden herhangi bir öğretmenin geliştirdiği vizyon, okulun ortak vizyonu olabilir (Çelik, 2000, s. 181)

Bradley ve Vrettas'a göre okulda vizyon geliştirme süreci, aşağıdaki soruların cevabını ortaya koyar (Akt. Aytaç, 2000, s. 52).

1. Bizim istendik geleceğimiz nedir?
2. Bu geleceğe ulaşmak için okulumuzu nasıl yönetmeliyiz?
3. Okulumuzun temel amaçları ve misyonları ne olmalıdır?
4. Okulumuz beş yıl sonra ne yapıyor olacaktır?
5. Okulumuzun gelecekte oynamasını istediğimiz rolü nedir?

Okul vizyonunu geliştirmeden önce, okulun güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi gerekir. Murgatroyd ve Morgan'a göre okulda vizyon geliştirme süreci altı adımla gerçekleşir (Akt. Aytaç, 2000, s. 54-55):

- 1) Vizyon toplantıları - Sunulan vizyon fikri.
- 2) Vizyon kelimeleri - Anahtar kelimelerin belirlenmesi.
- 3) Vizyon imajı - İmaj öğelerinin belirlenmesi.
- 4) Vizyonu şekillendirecek değerlerin belirlenmesi.
- 5) Bir vizyon ifadesi.
- 6) Vizyonun kesinleştirilmesi.

Okuldaki ortak vizyonun aynı zamanda okuldaki olası sorunları çözeceğine vurgu yapan Özden, okullarda vizyon geliştirme sürecini beş basamakta şöyle sıralamıştır (Özden, 2013, s. 44-48):

1. Bireysel fikir taslakları
2. Grup içinde fikir alışverişi
3. Uzlaşma
4. Duyu kaybına denge olarak vizyon
5. Vizyon ve yapılanma

Okullarda vizyon geliştirme sürecinin beş basamakta sıraladıktan sonra Özden'e göre vizyon geliştirmede ayrıca dikkat edilecek noktalar şunlardır (Özden, 2013, s. 42-49):

- Vizyon, okuldaki herkes için hiçbir belirsizliğe yer vermeyecek şekilde açık olmalıdır.
- Vizyon ifadesi kendi içinde tutarlı ve milli eğitimin genel amaçlarıyla uyumlu olmalıdır.
- Vizyon, okulda çalışanlar için bir hedef tayin etmeli ve eyleme dönüştürülebilmelidir.
- Okul yöneticisi, sadece sözleriyle değil, eylemleriyle de vizyonu desteklemelidir.

Görüldüğü üzere eğitim kurumunda vizyon geliştirirken Milli Eğitim Bakanlığı'nın genel amaçlarıyla örtüşen, okuldaki tüm personelle takım oyunu gereksinimi ve bunun yanında vizyon metninin açık ve net olarak ifade edildiği ve kurum yöneticisinin de rol model olması gerektiği hususları oldukça önemlidir.

1.6. Eğitim Kurumlarında Vizyonun Paylaşılması

Geliştirilen bir vizyonun, toplumun/kurumun tüm üyeleri tarafından, paylaşılması; açıklanarak iletilmesine bağlıdır. Açıklama sürecinin ilk aşaması, vizyonun açık, somut ve özgül bir biçimde tanımlanarak açıklanabilir hale getirilmesidir. Diğer bir deyişle vizyonun üyelerinin kolayca anlayabilecekleri kadar yalın, kendi rol, görev ve sorumluluklarına uygulayabilecekleri kadar işlevsel, daha geniş, daha derin, daha üst düzeyde ortak bir duygunun, düşüncenin, eylemin bir parçası olabilecekleri kadar bütüncül bir anlayışla yeniden tanımlanmasıdır (Erçetin, 2000, s. 109).

Okul vizyonunun, okul toplumunu oluşturan bütün üyeler(yönetici, öğretmen, öğrenci, veli) tarafından paylaşılması, vizyonun gerçekleşebilmesinin önkoşuludur (Şişman, 2013, s. 138). Okullarda vizyonun paylaşılmasındaki amaç, paydaşlarının hepsinde ortak bir motivasyon kaynağı oluşturması, sinerjilerini hedeflere yöneltmesi ve yine paydaşların benimsemiş olduğu vizyonun daha hızlı ve gerçekçi olarak meydana gelmesini sağlamaktır.

Paylaşılan kurum vizyonu; geleceğe ilişkin bir resmi, idealleri ve öncelikleri, örgütü, neyin özel ve tek yaptığına ilişkin bir duyguyu, örgütün varolma nedenini ortaya koyan bir dizi ilkeyi ve örgütsel başarıyı belirlemeye yarayacak zorlayıcı ölçütleri betimler (Akt. Yılmaz ve Akdemir, 2005, s.76).

Paylaşılan vizyonlar kişisel vizyonlardan doğar. Paylaşılan bir vizyona yönelik gerçek ilginin kökeni kişisel vizyonlardır. Paylaşılan vizyonlar oluşturmayı prensip edinmiş eğitim kurumları sürekli olarak paydaşlarını kendi kişisel vizyonlarını gerçekleştirmeye teşvik ederler. İnsanların kendi vizyonları yoksa, bütün yapabilecekleri bir başkasınıninkine öykünmektir. Bunun sonucu ise vizyonun paylaşılması açısından bağlılık değil, uyum olur (Senge, 2002, s. 232).

Eğitim kurumunda paylaşılan vizyon, okulun tüm paydaşları arasındaki bağlılığı artırır ve hedeflere yön vererek, kararlarda ve değişim etkinliklerinde önemli bir dayanak olur. Okulda, eğitim öğretim faaliyetlerinde olumlu yönde ilerlemenin sağlanması, vizyon ile sıkı ilişkiler kurmasına bağlıdır (Elma ve Demir, 2003, s. 5).

1.7. İmam Hatip Liselerinin Tarihsel Süreci ve Vizyonu

Tarihsel açıdan bakıldığında Türk eğitim tarihinin en köklü kurumlarından birisi de İmam-Hatip okullarıdır. Bu okulların fikri ve pratiğe yönelik temelleri büyük ölçüde Cumhuriyet öncesi dönemde şekillenmiştir. Bu okulların temsil ettiği eğitim modelinin fikri temelinde Osmanlı son döneminden itibaren başlayan modernleşme sürecinde “geleneksel” ve “modern” referanslar arasında bir uyum bulma çabası yer almıştır. Bu çabanın bir okul fikrine dönüşerek ilk defa somutlaşması ise Türk müteşebbisler tarafından 1880’lerden itibaren açılan özel mektepler oluşturmuştur. Bu mekteplerin müfredatında modern ve İslami ilimler birleştirilmiş ve bu müfredat, II. Meşrutiyet döneminde reforme edilmiş medrese müfredatına büyük ölçüde örnek teşkil etmiştir. Böylece medrese reform çabaları sonucunda ortaya çıkan Darulhilafe Medreseleri, hem öğretim programları hem de örgütlenmesi ve benimsediği eğitim tarzı bakımından dönemin batı tarzı mekteplerine büyük ölçüde benzetilmiş ve bu medreseler Cumhuriyetin başında açılan İmam ve Hatip Mekteplerinin öncüleri olmuşlardır. (Aşlamacı, 2014)

1.7.1. İmam ve Hatip Mektepleri (1924-1930)

Osmanlı’nın son döneminde eğitimin içine düştüğü çok yapılı görünüm batı tarzı mekteplerin, geleneksel eğitim kurumları medreselerin ve yabancı azınlık okullarının Cumhuriyet Türkiye’sinde sürdürülemeyeceği ve bu denli çok yapıyla devam edilemeyeceği gerekçesiyle 3 Mart 1924 tarihinde çıkartılan Tevhid’i Tedrisat Kanunu ile ülkedeki farklı kurumlar tek yapılı hale dönüştürülmüştür. Tüm eğitim kurumları bütçeleriyle birlikte Maarif Vekâlet’ine aktarılmıştır (Ayhan, 1999, s. 27-29).

Tevhid’i Tedrisat Kanunu’nun 4. maddesi “Maarif Vekâleti yüksek diniyat mütehasısları yetiştirmek üzere Darülfunun’da bir İlahiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hidemat-ı diniyenin ifası vazifesiyle ile mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler küşad edecektir.” şeklinde geçmiş ve hatta hiçbir maddesinde medreselerin kapatılması ifade edilmemesine rağmen Maarif Vekili Vasıf Çınar’ın Tevhid’i Tedrisat Kanunu’nun kabulünden 8 gün sonra medreselerin kapatıldığına ve

talebesi ile hocaları hakkında uygulamanın nasıl olacağına ilişkin 11 Mart 1924 tarihli yayınladığı genelgenin beşinci maddesinde, eski Darü'l-Hilafeti'l-Âliye Medreselerinin İptida-i hariç ve İptida-i dâhil kısımlarının İmam ve Hatip yetiştirilmek üzere Maarif Vekaleti idaresi altında eğitim süresi dört yıl olan İmam ve Hatip Mektebi olarak devam edecekleri belirtilmiştir. Genelgenin bu maddesine uygun olarak söz konusu medreseler buldukları 29 merkezde kapatılmayıp, İmam ve Hatip Mekteplerine dönüştürülmüştür (Parmaksızoğlu, 1966, s. 25). Bu medresenin hazırlık sınıfı öğrencileri sınava tabi tutularak birinci sınıfa alınmış, üçüncü sınıfa kadar diğer sınıf öğrencileri bir üst sınıfa sınavsız kayıt yaptırmışlardır. Bu şekilde İmam ve Hatip Mekteplerinin tüm sınıfları aynı yıl içerisinde oluşturulmuştur. Darü'l-Hilafeti'l-Âliye Medreselerinin dördüncü, beşinci ve altıncı sınıf (yani iptida-i dahil kısmı) öğrencileri ise İmam-Hatip Mektebinden mezun kabul edilerek kendilerine Maarif müdürlükleri tarafından mezuniyet belgeleri verilmiştir (Öcal, 2011, s. 134).

İmam ve Hatip Mekteplerinin eğitim-öğretime başlamasından yaklaşık beş ay sonra 29 Temmuz 1924 tarihinde Orta Tedrisat Müdür-i Umumiliği (Ortaöğretim Genel Müdürlüğü) tarafından “İmam ve Hatip Mektepleri Talimatnamesi” adlı yönetmelik yayınlanmıştır. Yönetmeliklerdeki maddelerde, 1924-1925 eğitim öğretim yılından itibaren 4 yıllık tespit edilen İmam ve Hatip Mekteplerine beş yıllık ilköğretim mezunu olup 12 ile 15 yaş arasında yalnızca erkek öğrencilerin sınavsız girebileceklerini belirtmiştir. Orta dereceli okullarda öğrenci olanlardan İmam ve Hatip Mektebine geçmek isteyenlerin ise, birinci sınıftan itibaren okutulan derslerden imtihana tabi tutulacakları, başarı durumlarına göre uygun olan sınıfa geçiş yapıp tahsillerine burada devam edebilecekleri ifade edilmiştir (Öcal, 2003).

İmam Hatip Mektebi sayısı 1923-1924 öğretim yılında 29, 1924-1925 öğretim yılında 26, 1925-1926 öğretim yılında 20 mektep varken 1926-1927 öğretim yılında mektep sayısı 2'ye kadar düşmüştür. Yani açıldığı üçüncü yılın sonunda İstanbul ve Kütahya'da bulunanların dışında bütün İmam ve Hatip Mektepleri kapatılmıştır. Bu iki yerdeki mektep de 1929-1930 öğretim yılında kapatılmış ve 1932 yılına kadar son mezunlarını verebilmişlerdir (Dinçer, 1998, s. 57)

1.7.2. İmam Hatip Kursları (1949-1951)

Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) tek partili iktidarından sonra 1946 yılında çok partili sisteme geçilmesiyle açılan siyasi partilerden özellikle Demokrat Parti (DP), iktidarın diğer pek çok icraatı gibi eğitim ve din politikasını da eleştiriye tabi tutmuştur. Aynı zamanda parti programında laikliğin din aleyhtarlığı gibi anlaşılması reddedilerek, din hürriyetinin diğer özgürlükler gibi insanın mukaddes haklarından olduğu dile getirilmiş ve din eğitiminin serbest bırakılmasının, din adamları yetiştirmek üzere İmam Hatip okullarının ve İlahiyat Fakültesinin açılmasının gerekliliği ifade edilmiştir (Kaplan, 2005, s. 202-203). DP'nin din eğitimi açıkça savunması ve halkın bu konuda desteğini alması, CHP'yi de etkilemiş ve halkın tekrar desteğini kazanmak ve oy kaybını önlemek amacıyla din eğitiminin tekrar serbest olması yönünde adımlar atmak zorunda bırakmıştır. Böylece laikliğin kurucusu CHP diğer partilere oy kaptırmaktan korkarak din hürriyetlerine müsaade etmiştir (Karpuz, 1996, s. 229). Ayrıca özellikle toplumda din görevlilerinin giderek yok denecek kadar azalması ve bu yüzden toplumun dini vebelerini yerine getirirken din hizmetlisi bulamaması noktasına gelmesi ve komünizm zihniyetinin yayılma tehlikesi CHP'nin din eğitimi konusunda katı laik anlayışında geri adım atmasını sağlamıştır.

16 Ocak 1947 tarihinde başlayan CHP kurultayında partinin laiklik politikası ve din ve devlet ilişkileri yeniden ele alınmış ve toplumdaki gelen talepler göz önüne alınarak din eğitimi alanında çalışma yapılması için bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyon hazırladığı raporda, din hizmetlerini ifa edecek elemanlara duyulan ihtiyaçtan bahsetmiştir. Yapılacak eğitim öğretimin laiklik ilkesini zedelememesi gerektiğini belirterek, bu işin ancak devlet eliyle yapılabileceği vurgulanmıştır. Hükümete yüksek din bilgini yetiştirmek üzere bir İslam İlahiyat Fakültesinin kurulması, imam ve hatip yetiştirecek okulların açılması ve ilkokullara din derslerinin konulması gibi kararlar tavsiye edilmiştir (Dinçer, 1998, s. 89).

Komisyonun imam ve hatip yetiştirmek üzere bir okul kurulması teklifi, Hasan Saka hükümetince değerlendirilmiştir. Ancak bu karar dönemin başbakanı Hasan Saka'nın teklifi üzerine tekrar ele alınmış ve yapılan değişiklikle 20 Mayıs 1948 tarihinde imam ve hatip yetiştirmek üzere bir okulun değil, onun yerine 10 aylık İmam-Hatip kurslarının açılmasına karar verilmiştir. İlk olarak 15 Ocak 1949 tarihinde 10 aylık İmam-

Hatip kursları başlamıştır ve Türkiye'nin muhtelif yerlerinde toplam 10 adet kurs merkezi açılmıştır. Bakanlığa bağlı olarak açılan bu kurslara orta ve dengi okul mezunlarından askerliğini yapmış kimseler alınmıştır. Bu kurslarda 1949 yılı sonuna kadar toplam 50 kadar mezun verilebilmiştir (Parmaksızoğlu, 1966, s. 29-30).

1.7.3. İmam Hatip Okulları (1951-1972)

14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan genel seçimlerde oyların büyük çoğunluğunu alan Demokrat Parti (DP) 27 yıl aralıksız süren tek parti iktidarına son vermiştir. Liberal dünya görüşüne sahip DP iktidarıyla birlikte, Türkiye pek çok alanda değişim geçirmeye başlamıştır. Toplumsal taleplerle birlikte, II. Dünya Savaşı sonrasında artan komünizm tehdidine yönelik kaygılar⁴ ve Türkiye'nin 1952 yılında NATO'ya üye olması ile doruğa çıkan ABD ile ilişkiler, yeni iktidarın din ve eğitim politikalarını da şekillendirmiştir. (Karpaz, 1996, s. 229-234).

İmam hatip kurslarının toplumun din görevlisi ihtiyacını karşılamada yetersiz kalması, bu konuda yeni arayışlara yol açmıştır. Bu kapsamda İstanbul İmam-Hatip Kursu müdürü Celal Hoca'nın (Celaladdin Ökten) öncülüğünde başlayan çalışmalar neticesinde 13 Ekim 1951 tarih ve 601 sayılı Müdürler Komisyonu kararı ile Diyanet İşleri Başkanlığının ihtiyacı olan din hizmetlilerini yetiştirmek üzere Tevhid'i Tedrisat Kanununun 4. maddesine dayanılarak ilkokula dayalı birinci devresinde dört yıllık, ikinci devresi üç yıllık olan toplam yedi yıllık İmam Hatip Okullarının kurulması kararlaştırılmıştır. İlk olarak Adana, Ankara, Isparta, İstanbul, Kayseri, Konya ve Kahramanmaraş illerinde olmak üzere, bu okullardan ülkemizde toplam yedi adet açılmıştır (Dinçer, 1998, s. 97; Öcal, 1994, s. 52).

İmam Hatip Okullarının açılış yıllarındaki en büyük sıkıntıları ders kitaplarının yetersizliği ve meslek dersi öğretmeni bulmak olmuştur. Bu sorun 1949 yılında Ankara'da açılan İlahiyat Fakültesinin mezun vermeye başlamasıyla bir derece çözülse

⁴ Bu konuda özellikle komünizmle mücadeleye ilişkin hassasiyeti örneklemek için dönemin başbakanı Adnan Menderes'in şu sözü manidardır: "her bir minarenin yükselişini komünizme karşı bir kale kurulması" şeklinde değerlendirmiş ve o kalelerin içini din alimleriyle doldurmak için yüksek müesseseler açmak istediklerini belirtmiştir (Karaman, 2009, cilt 1: 409). Dönemin başbakanı Adnan Menderes ise ortaya çıkan bu tabloda ülkede dini eğitimin gerekliliği ve bu yönde politikalar geliştirilmesinin lüzumu üzerine hareket etmiştir.

de bu okulların sayılarının hızla artmasından dolayı yeterli olmamıştır. Yine İmam Hatip Okulları mezunları lise mezunu sayılmadıkları için Ankara İlahiyat Fakültesi de dahil üniversitelere girememektedir.⁵ Bunun üzerine 1959 yılından itibaren sadece İmam hatip okulu mezunlarının girebileceği ve bu okulların meslek dersi öğretmen ihtiyacını karşılama amacını güden Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı dört yıllık Yüksek İslam Enstitüleri açılmaya başlanmıştır (Gökacı, 2005, s. 195).

İmam Hatip Okulları özellikle 1960'lı yıllarda halkın yoğun ilgisiyle birlikte sayıları hızla artmaya başlamıştır. Bu okullara 1963-1964 yılından itibaren parasız yatılı öğrenci alınması, kız öğrencilerinin de bu okullara kabul edilmesi, 1965 yılında çıkarılan Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun ile İmam Hatip Okulu mezunlarının istihdam alanlarının sağlanması, Yüksek İslam Enstitülerinin açılması gibi etkenler bu büyümeye kaynak teşkil etmiştir (Aşlamacı, 2014, s. 108-110). Bu okulların sayısı 1972 yılına kadar 70'e çıkarak 1951'den itibaren 10 kat artmıştır (Öcal, 1994, s. 68-69).

12 Mart 1971 tarihinde gerçekleşen askeri muhtıra sonrasında Nihat Erim tarafından kurulan asker destekli reform hükümeti sunduğu programda, Atatürk'ün eğitimde birlik ilkesine aykırı bütün uygulamalarına son vereceğini ve İmam Hatip Okullarının ortaöğretim sistemine uyacak şekilde ıslah edileceğini belirtmiştir (Kaplan, 2005, s. 237). Bu çerçevede 4 Ağustos 1971 tarihinde hükümet programına uygun olarak Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nca alınan kararla, İmam Hatip Okullarının dört yıllık birinci devresi yani orta kısmı kapatılmıştır (Ayhan, 1999, s. 192). 22 Mayıs 1972 tarihli ve 14193 sayılı resmi gazetede yayınlanan İmam Hatip Okulu İdare Yönetmeliğinde bu okulların oluşan yeni konumlarıyla birlikte, amaçlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Yönetmeliğin 4. maddesinde İmam Hatip Okullarının, ortaokul üzerinde dört yıllık öğrenim veren bir meslek okulu olduğu ve öğrencilerini hem mesleğe hem de kendi alanlarında yükseköğrenime hazırlayacağı belirtilmiştir. Bahsi geçen yönetmelikte bu okulların amacı: "İmamlık ve hatiplik, Kur'an kursu öğreticiliği gerektiğinde müftülük, vaizlik ve benzeri görevleri yapmak üzere ortaöğrenim görmüş din görevlileri yetiştirmek" şeklinde ifade edilmiştir. Buna dayalı olarak 31 Temmuz

⁵ Ankara İlahiyat Fakültesi'nde yıllarca görev yapan Prof. Annemarie Schimmel, "en mükemmel namzet olmalarına rağmen, İmam Hatip Okulları mezunlarının İlahiyat Fakültesine alınmamasını hayretle karşıladığımı..." vurgulaması mağduriyeti gözler önüne sermiştir (Schimmel, 1991, s. 197).

1972 tarihli 1708 sayılı Tebliğler Dergisinde ortaokula dayalı dört yıllık İmam Hatip Okulları Müfredat Programı yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Ayhan, 1999, s. 193).

1951 yılında açılan İmam Hatip Okulları, 1971 askeri muhtıra sonrası alınan orta kısımlarının kapatılması ve kız öğrencilerinin kayıtlarının durdurulması gibi kararlarla yaşadıkları kısa dönemli olumsuz tecrübe haricinde bu dönem içerisinde özellikle niceliksel olarak önemli kazanımlar elde etmiştir. Böylece bu dönem İmam Hatip Okullarının gelişme yılları olmuştur (Aşlamacı, 2014, s. 116).

1.7.4. İmam Hatip Liseleri (1973-1997)

Türkiye'deki İmam Hatip okulları, 1971 askeri muhtirasından sonra Naim Talu başbakanlığında kurulan dördüncü ara hükümet (15.04.1973-26.01.1974) döneminde 14.06.1973 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile "İmam Hatip Liseleri" (İHL) ismini alarak lise statüsü kazanmıştır. İlgili kanunun 32. maddesinde bu kurumlar şöyle tanımlanmaktadır: "İmam-Hatip Liseleri, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır." (Resmi Gazete, 1973/14574).

Bu kanunla İmam Hatip Okulları diğer mesleki okullarla birlikte lise statüsüne çıkarılarak İmam Hatip Liselerine dönüştürülmüş ve 1972 yılında hazırlanan İmam Hatip Okulu İdare Yönetmenliğinde zikredildiği gibi hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumları olarak tanımlanmıştır. Ayrıca aynı yasanın yükseköğretime geçişi düzenleyen 31. Maddesinde bu okulları bitiren öğrencilerin yetiştirildikleri yönde üniversitelere, akademilere ve yüksekokullara girmek için aday olma hakkı tanındığı belirtilmiştir. Böylece bu okul mezunlarının doğrudan bu okul diplomalarıyla üniversitelerin sosyal alanlarına girmelerine olanak sağlanmıştır (Öcal, 2013, s. 185-186).

14 Ekim 1973 tarihinde yapılan seçimlerden sonra 26.01.1974 tarihinde Bülent Ecevit başbakanlığında kurulan CHP ve Necmettin Erbakan'ın genel başkanı olduğu Milli Selamet Partisi (MSP) koalisyon hükümeti döneminde Talim ve Terbiye

Kurulu'nun 26 Ağustos 1974 tarihli ve 394 sayılı kararıyla İmam Hatip Liselerinin orta kısımlarına seçmeli dersler yerine Kur'an'ı Kerim, Arapça ve Din derslerinin eklenmesi kararlaştırılmıştır. Böylece 1972 yılında kapatılan İHL'lerin orta kısımlarının kısmi de olsa yeniden açılması sağlanmıştır (Aşlamacı, 2014, s. 118).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1978 yılında kitap haline getirilen müfredatta İmam Hatip Liselerinin amacı "laik öğretim sistemi içinde Milli Eğitim Bakanlığının hizmetleri arasında hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumları olarak açılmış bulunan İmam Hatip Liselerinin amaçları; İmam-hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetler yapmak üzere en az lise seviyesinde genel ve mesleki eğitim görmüş din görevlileri yetiştirmek" şeklinde ifade edilmiştir (MEB, 1978, s. 11-12).

Türk toplumunun kırsaldan şehre göçle başlayan sosyal yapının değişimi ve muhafazakârlığın dönüşümü sonucu bu okullara yönelik oluşan talep, bu kurumlarda da niteliksel dönüşüme yol açmıştır (Mermutlu, 2008). 1970'li yıllardaki bu dönüşümü sağlayan toplumsal taleplerden bir diğeri, kız öğrencilerin bu okullara kabulü konusunda yaşanmıştır. Sadece erkek öğrencilerin kaydına izin verilen 1972 yılında çıkarılan düzenlemenin, bir velinin eğitimde fırsat eşitliğine aykırı olduğu gerekçesiyle Danıştay'a yaptığı iptal başvurusu, 15 Aralık 1976 tarihinde karara bağlanmış ve kız öğrencilerin bu okullara kayıt yaptırabilmesinin önü açılmıştır (Tebliğler Dergisi, 1977/1950, s.479-480).

12 Mart 1971 askeri muhtıra sırasında sayısal artışı bir süre duraklayan İmam Hatip Okullarının sayıları özellikle 1974'ten itibaren peş peşe kurulan koalisyon döneminde hızlı bir şekilde yükseliş göstermiş ve 1980 yılına kadar 374'e ulaşmıştır. Söz konusu yıllar arasında bu kurumlardaki toplam öğrenci sayısı ise 5,8 kat artarak ilk kez 200 bini aşmıştır (Öcal, 1994, s. 68-69). Bu okulların 1973 yılında liseye dönüştürülmesi ve 1974 yılında orta kısımlarının kısmen açılması, bu kurumlarda önemli bir sayısal gelişmeye yol açmıştır.

1980 askeri darbe sonrasında kurulan askeri yönetim yeni İHL açılmasını belli bir süre durdurmasına rağmen, bu okulların statüsüyle ilgili herhangi bir değişikliğe gitmemiş ve mevcut olanlarını kapatmamıştır. 1982 Anayasası çerçevesinde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 16.06.1983 tarihinde yeniden düzenlenirken, kanunun 32. maddesi aynen korunmuştur. İlgili kanunun 31. maddesinde yer alan "yetiştirildikleri

yönde” ibaresi çıkartılarak İHL mezunlarına da üniversitelerin tüm fakülte ve bölümlerine girebilme hak ve imkânı sağlanmıştır. Ancak askeri rejim İmam Hatip Liselerinin statüsüne ilişkin herhangi bir olumsuz karar almasa da 1980’li yıllarda yeni İHL’ler açılmasına izin vermemiştir. Bunun üzerine mevcut okulların pek çoğunda şubeler açmak suretiyle bu okulların yaygınlaştırılmasına çalışılmıştır (Öcal, 2011, s. 275-276). 1990’lı yılların başlarında ise daha önce şube olarak açılan bu okulların müstakil okullara dönüştürülmesiyle okul ve öğrenci sayılarında önemli bir artış yaşanmıştır. 1998’e gelindiğinde bu okul sayıları 604’e yükselmiştir (Öcal, 2011, s. 302-304).

İHL’lerin lise statüsüne çıkarılması (1973 sonrası), mezunlarının üniversitelerin her bölümüne yerleşmesine olanak sağlanması (1983 sonrası) ve kız öğrencilerinin bu okullara kabul edilmesi gibi yaşanan gelişmeler bu okulların niteliksel dönüşümünün zeminini oluşturmuştur. Bu dönüşüm Tevhid’i Tedrisat Kanunu’nda ifade edilen ve kuruluş amacını oluşturan, ayrıca resmi söylemde her zaman öne çıkarılan din görevlisi yetiştirme fonksiyonu, zaman içerisinde geri planda bırakmış ve bu kurumlar daha çok dinini bilen, yaşayan, ancak din görevlisi olmak amacını taşımayan, üniversitelerin farklı alanlarında da okumak isteyen insanların yetiştikleri birer kuruma dönüşmüştür (Aşlamacı, 2014, s. 131).

İmam Hatip Liselerinin okul ve öğrenci sayılarının giderek artması ve 1990’lı yıllarda mezunlarının üniversitelerin farklı bölümlerinde daha fazla görünür olması bu okulların özellikle laiklik hassasiyeti yüksek bazı kesimler tarafından sorgulanmasına yol açmıştır. Bu konuda 1990 yılında TÜSİAD tarafından Zekai Baloğlu’na hazırlatılan eğitim raporunda, İHL’lerin niteliksel dönüşümüne dikkat çekilerek kuruluşlarındaki amaçlarından farklı olarak bu okulların genel eğitim sistemine dönüştürüldüğü ve bunun ikinci bir genel eğitim kanalının oluşmasına yol açtığı ifade edilmiştir. Bunu önlemek için bu okulların kuruluş amaçlarına uygun olarak temel eğitime dayalı ve ayrı meslek okulları olarak düzenlenmesi ve öğrenci sayısının istihdam kapasitesine göre sınırlandırılması önerilmiştir (Baloğlu, 1990, s. 131-137). Yine 13-17 Mayıs 1996 tarihleri arasında toplanan 15. Milli Eğitim Şurasında alınan kararla, ilköğretimin kesintisiz sekiz yıllık eğitim olarak uygulanması ve meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarında yükseköğretimlerine devam etmelerinin teşvik edilmesi tavsiye kararı olarak kabul edilmiştir (Tebliğler Dergisi, 1996/2458). Alınan tüm bu tavsiye kararlar İHL’lerin orta kısımlarının kapatılması ve yükseköğretime geçişte alanlarına yönlendirilmelerine

yönelik niyetleri ortaya koymuş ve İHL'lerin orta kısımlarının kapatılmasına ve mezunlarının yükseköğretimde farklı alanları tercihlerinin kısıtlanmasına yola açan bu kararların hayat bulması "28 Şubat Süreci"nde gerçekleşmiştir.

1.7.5. 28 Şubat Sürecinden Günümüze İmam Hatip Liseleri (1997-)

28 Şubat 1997 tarihinde yapılan Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısında alınan kararlar ve bu kararların uygulanması sırasında Türkiye'de yaşanan en köklü değişim ve dönüşüm eğitim alanında gerçekleşmiştir. Doğrudan askeri bir müdahale yöntemi benimsenmediği için, darbenin hem sistem hem de halk üzerindeki etkisini göstermesi ve bu süreçte sürekliliğini sağlaması açısından en önemli silah olarak eğitim alanında yapılacak müdahaleler görülmüştür (Bahçekapılı, 2012, s. 33).

30 Haziran 1997 tarihinde kurulan Anasol-D (Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisi'nden oluşmuş koalisyon) hükümeti döneminde 16 Ağustos 1997 tarihinde çıkarılan 8 yıllık kesintisiz eğitim yasası, İmam Hatiplerin orta kısımlarının kapanmasına neden olmuştur (Resmi Gazete, 1997/23084). Yasadan üç gün sonra ise 174 sayılı MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun kararı ile İHL'ler bir yılı hazırlık üç yılı normal eğitim olmak üzere dört yıllık liseler haline dönüştürülmüştür (Aşlamacı, 2014, s. 134).

İmam Hatip Liseleriyle birlikte diğer bütün meslek liselerini de olumsuz etkileyen diğer bir karar, Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) 30 Temmuz 1998 tarihli toplantısında aldığı üniversiteye girişte farklı katsayı uygulaması kararı olmuştur (Öcal, 2011, s. 330). Alınan bu kararla İHL mezunlarının kendi alanları (İlahiyat Fakülteleri) haricinde diğer fakültelere girişleri neredeyse imkansız hale getirilmiştir. Buna ek olarak yüksek öğretim için kendilerine adres gösterilen İlahiyat Fakültelerine yeterince kontenjan açılmamış, ayrıca bu fakültelerin ikinci öğretimlerine ve İlahiyat Meslek Yüksekokullarına öğrenci alımı durdurulmuştur. Yıllık on binlerce İmam-Hatip mezununa karşılık İlahiyat Fakültelerinin toplam kontenjanı 1000-1200 civarında bırakılmıştır. Dolayısıyla diğer fakültelerine de giriş imkanı katsayıyla kısıtlanınca İHL mezunlarına üniversite kapıları büyük ölçüde kapatılmıştır (Aşlamacı, 2014, s. 137-138). Alınan bu kararlar İHL'lerde önemli bir niceliksel gerilemeye yol açmıştır. 1996-1997 öğretim yılında İHL'lerin orta

ve lise kısımlarında toplam 511,012 öğrenci mevcuttan, 2002-2003 öğretim yılına gelindiğinde yaklaşık 8 kat azalarak 65,534'e kadar düşmüştür (Öcal, 2012, s. 240). Ayrıca bu dönemde bu okulların öğrenci profili de değişmiş, toplumda kimi aileler katsayı mağduriyetinden dolayı çocuklarını çoğunlukla diğer okullara göndermiş; kimi ailelerse üniversite kazanma şansı daha düşük olan çocukları için bu okulları tercih etmişlerdir, Yine ilk kez 1999-2000 öğretim yılında kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerin sayısını geçmiştir (Öcal, 2011, s. 339).

3 Kasım 2002 tarihinde gerçekleşen seçimler sonucunda iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) ile birlikte İHL'ler yeniden canlanmaya başlamıştır. Milli görüş geleneğinden gelen AK Parti'nin başta lideri Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere pek çok üyesinin İmam Hatip'li olması, İHL okullarının mağduriyetinin giderilmesi hususunda beklentilere yol açmıştır. 2003 yılından itibaren İHL'lerdeki öğrenci sayısı yeniden artmaya başlamıştır. Okul sayısı 2010 yılına kadar çok fazla değişmese de öğrenci sayısı 2003-2012 yılları arasında yaklaşık üç kat artmıştır (Aşlamacı, 2014, s. 143-144).

AK Parti iktidarları hükümet programlarında yer aldığı gibi genelde tüm meslek liselerini ilgilendiren, ancak İHL'lerle özdeş üniversiteye girişteki katsayı uygulamalarını kaldırmak için pek çok kez girişimde bulunmuştur. Ancak bu konudaki nihai çözüm ancak 2012 yılında gerçekleştirilebilmiştir.

30 Mart 2012 tarihinde kabul edilen "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" değişikliği ile uygulanmakta olan 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine, 12 yıllık zorunlu kademeli eğitim getirilmiştir. Bu çerçevede 1997 yılında kesintisiz 8 yıllık zorunlu eğitim uygulamasıyla kapatılan İHL'lerin orta kısımları yeniden açılmıştır. Ayrıca üniversiteye giriş ve yerleştirme işlemleri yeniden düzenlenmiş, İHL mezunlarının üniversitelerin tüm bölümlerine herhangi bir engel olmaksızın girmelerine imkân tanınmıştır (Aşlamacı, 2014, s. 149). Ayrıca Türkiye'deki bütün genel liselerin Anadolu liselerine dönüştürülmesinden bir yıl sonra, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 09.05.2014 tarihinde aldığı kararla, İHL'lerin tamamı da Anadolu İHL'ye dönüştürülmüştür. Yine yakın dönemde başta uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri olmak üzere farklı temalarda proje yürüten İmam hatip Liseleri açılarak bu okullarda program çeşitliliği oluşturulmaya başlanmıştır.

2012 sonrasında bu okullara ilişkin yaşanan söz konusu olumlu gelişmeler sonrasında okul ve öğrenci sayılarında önemli niceliksel artış yaşanmıştır. 2017-2018 öğretim dönemi itibariyle toplam 1604 İHL’de 279,445’i erkek öğrenci, 348,058’i kız öğrenci olmak üzere 627,503 öğrenci okumaktadır. 2002-2003 öğretim yılıyla kıyaslandığında okul sayısı 3,56 kat, öğrenci sayısı da 9,72 kat artmıştır (MEB, 2018, s. 128).

1.8. İmam Hatip Liselerinin Vizyonu

Eğitim kurumlarında yetiştirilmek istenen bireyin niteliğinin belirlenmesi, bu eğitim kurumuyla ilgili alınacak bütün politikaları ve yapılacak planlamaları şekillendirmede temel öneme sahiptir. Diğer herhangi bir eğitim kurumunun vizyonunda olduğu gibi eğitim sistemimiz içerisinde yer alan en köklü kurumlarımızdan olan İmam Hatip Liselerinin de vizyonunda yetiştirmek istediği nitelikleri haiz insan profili önemli bir yer tutmaktadır. Bu sebeple İmam Hatip liselerinde kuruluşundan bugüne kadar nasıl bir insan tipinin yetiştirilmek istendiğine dair resmi söyleme ya da metinlere yansıyan nitelikler sıralanmış ve pek çok kişi tarafından tespitlerde bulunulmuştur. Bu tespitlerin bilimsel araştırmalarla ortaya konulması bu okulların gelecekte insan yetiştirme stratejilerinin ne olduğu ya da olması gerektiği gibi vizyonlarının belirlenmesinde önem taşımaktadır.

Cumhuriyet’in başlangıcında Tevhid’i Tedrisat Kanunu ile ortaya konulan İmam Hatip Mekteplerinde aydınlanmadan ilhamla kendi inkılaplarına bağlı, aydın din görevlileri yetiştirilmek arzulanmış, kendine has daha modern sistemde uygun bir sınıfsal kategori ortaya konulabileceği yansıtılmıştır. Aydın din adamından ne kastedildiğine dair bilgiler, tarihsel süreçte bu okullar için hazırlanan yönetmelik ve müfredatlarda yer almıştır (Subaşı, 2004).

Kuruluş amacının söylemine yansıyan aydın din adamı nitelendirmesi, 1951 yılında İmam-Hatip Okullarının yeniden açılması sırasında da ifade edilmiştir. İmam Hatip Okullarının tekrar açılmasında büyük payı olan Celal Hoca’nın söylemiyle bu kurumlar “Modern ilimlerle mücehhez, asrın ihtiyaçlarını müdrik, şarkı ve garbı iyi bilen, tavizsiz fakat müsamahakâr, münevver din adamı yetiştirmek” üzere açılmıştır (Kara,

2005). Dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri de bu okulların kuruluş gayelerini benzer sözlerle “milletimizin muhtaç, olduğu aydın din adamını yetiştirmek” şeklinde belirtmiştir (Tarhan, 1996, s. 77).

Kara’ya göre 1951’de yeniden açılan İmam-Hatip Okullarıyla yetiştirilmek istenen aydın din adamı; sistemle uyumlu, ilişkileri daha belirgin ve daha problemsiz Ahmet Hamdi Akseki tipi birey olmuştur. Gelineen noktada sistemin bu okullarla böylesi bireyi yetiştirme istikametindeki plan, talep ve beklentileri büyük ölçüde gerçekleşmiştir (Kara, 2008, s. 219). Karaman ise bu okullarda yetişen nesli; milli şuuruna sahip, memleket ve dünya gerçeklerini kavramış, müspet zihniyetli, kafası ve gönlü sağlam, tavizsiz, aydın, karakterli ve şahsiyetli, sözü özüne uygun, fedakâr, mesleki formasyonu haiz, hizmete amade, iman, amel ve ahlakı eksiksiz bir nesil olarak tanımlamaktadır (Karaman, 2009, s. 433).

Tarihsel süreçleri boyunca bu okullarda yetiştirilmesi hedeflenen insanın nitelikleri çeşitli resmi metinlere de yansımıştır. Örneğin 10 Mayıs 1972 tarihinde hazırlanan İmam Hatip Okulu İdare Yönetmeliğinde İmam Hatip Okullarının görevleri sıralanırken öğrencilerini;

- 1- Anayasa nizamına bağlı, Türk milli eğitiminin amaçlarını benimsemiş ve bunları uygulamaya hazır,
- 2-Millî ahlakın icaplarını samimiyetle yaşayıp yerine getiren ve millî bünyemize zararlı akımlar karşısında uyanık,
- 3-Dinin ve din ahlakının gerçeklerine inanarak yaşayıp yerine getirir birer aydın,
- 4-İlmi görüş ve anlayış kazanmış, bilgilerini mesleki alanda kullanma yollarını öğrenmiş,
- 5-Çalışkan, mesleğine bağlı, yurdun her yerinde seve seve hizmete hazır,
- 6-Toplum kalkınmasında çevresine kültürel, ekonomik ve sosyal yönden katkıda bulunan,
- 7-Yaşayışı ve çevresine tesiri bakımından örnek tutulmaya layık,
- 8-Programla müfredatı tespit edilen bilgi, maharet ve kültürü kazanmış,

9-İnsanlığı, insanları seven ve anlayan, davranışlarında her şeyden önce eğitici olduğu şuuruna sahip, bedence ve karakterce sağlam, güvenilir birer meslek adamı olarak yetiştirmek olarak belirlemiştir (Resmi Gazete, 1972/14193).

31/07/2009 tarih ve 27305 sayılı resmi gazetede yayınlanan İmam Hatip Liseleri Yönetmeliğinde ise bu kurumların amacı olarak öğrencilerini;

a)Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlaki, insanî, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirilmesini,

b)Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirilmesini,

c)İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak üzere hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını,

ç)Zihninde; insana, düşünceye, özgürlüğe, ahlaka ve kültürel mirasa saygıya dayanan bir anlayışın oluşmasını,

d)İmamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dinî hizmetlerin yerine getirilmesi için gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılmasını,

e)İlgi, istek, yetenek ve başarılarına göre hem mesleğe hem de yükseköğretim programlarına hazırlanmalarını,

f)Yabancı dil öğrenerek alanlarında araştırmacılığa yönelmelerini sağlamaktır.” şeklinde ifade edilmiştir (Resmi Gazete, 2009/27305).

Yine bu okullardaki meslek dersleri için çeşitli zamanlarda hazırlanan öğretim programlarında da İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin nitelikleri sıralanırken anayasal nizama ve Türk milli eğitiminin genel amaçlarını benimseyen, milli ve dini ahlaka, din görevliliğini yerine getirebilecek bilgi, beceri ve davranışlara sahip olan, vatanını ve milletini seven, akla ve bilime dayalı bir din anlayışını benimseyen, düşünen, araştıran,

sorgulayan, inancını aklıyla bütünleştiren, insana, düşünceye, özgürlüğe, ahlaki olana ve kültürel mirasa saygı duyan birey olmaları ön plana çıkartılmıştır (MEB, 2000).

2018 yılında hazırlanan Anadolu İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programında ise “Anadolu İmam Hatip Liseleri Mesleki Din Öğretimi Vizyonu” şu şekilde belirtilmiştir:

İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esaslarını içselleştiren; Hz. Muhammed’i (s.a.v.) model alan; araştıran, sorgulayan ve edindiği bilgiler ışığında aklını kullanarak problemlere çözüm üretebilen; ibadetlerle ilgili uygulama becerisine sahip olan; dünya ahiret dengesi kurabilen; İslam’ın temel kaynaklarını tanıyan; din hizmetleri uygulama becerisi kazanan; toplumu din konusunda aydınlatan ve onların dini bilgilerle ilgili ihtiyaçlarına cevap verebilen bireyler yetiştirmektir (MEB, 2018).

Konu üzerindeki en son düzenleme olan öğretim programındaki bu vizyon ifadesinin oldukça iddialı olduğunu söylemek mümkündür. Ortaöğretim düzeyinde mevcut müfredat yapısında ve şartlarda bu vizyonun gerçekleştirilebilir olup olmadığı konunun uzmanları tarafından tartışılmalıdır. Bu vizyon ifadesi öncelikle bu okulların yetiştirmek istediği insan tipinin çok yönlü olduğunun göstergesidir. Vizyon ifadesine göre bu okullar öncelikle İslam dininin ne olduğunu ve nasıl yaşanılması gerektiğini özümseyen bir insan tipi yetiştirmek istemektedir. Bu özümsemenin ise İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed’in (s.a.v.) örneğiyle gerçekleştirilmesi gerektiğini ve tüm bunları araştırarak, sorgulayarak ve bunları akıl ile bağdaştırarak yapılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu aşamadan sonra artık İslam dininin kaynaklarından (Kur’an’ı Kerim’den ve Hz. Muhammed (s.a.v.) sünnetinden) hareketle dinin ritüellerini gerçekleştirecek uygulama becerisini bilen ve dünya ile ahiret arasındaki bağlantıyı sağlayan bir insan tipi üzerinde durulmaktadır. Tüm bunların akabinde son olarak toplumun dini ihtiyaçlarını gidermesi konusunda aynı zamanda yetkin bireylerin yetiştirilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Öğretim programındaki bu vizyonun gerçekleşmesi için bunu uygulayacak paydaşların; okuldaki müdür, müdür yardımcıları ve öğretmenlerin bahsi geçen vizyon ifadesinde yer alan hususları öncelikle kendilerinin sağlaması gerekir. Paydaşların örnek olup bu vizyonu yaşamaları öğrenciler üzerinde etkili olmalarına yardımcı olup hedeflerin gerçekleşmesinde büyük öneme sahiptir. Velilerin de çocuklarını gönderdikleri imam

hatip liselerinin üretim programındaki bu vizyon ifadesinin farkında olmaları okuldaki paydaşlarla işbirliği hususunda gereklidir. Veliler bu noktada, vizyonun gerçekleşmesi için okul idarecilerine ve retmenlere destek olursa ve çocuğuna bu yönde telkinlerde bulunursa amaca ulaşılabilir. Tüm bunların yanı sıra vizyonun hitap ettiği asıl muhatap olan rencilerin bu vizyon ifadesine inanmaları ve gerek rencilik yaşamlarında gerekse hayatları boyunca bu doğrultuda hareket etmek için gayret göstermeleri vizyonun gerçekleşmesi bağlamında son derece önemli ve kaçınılmazdır.

Ayrıca gelinen noktada İmam hatip liseleri bünyesinde farklı programlar uygulayan lise türleri bulunduğundan (Anadolu imam hatip lisesi, fen ve sosyal bilimler proje imam hatip lisesi, uluslararası imam hatip lisesi, spor, güzel sanatlar vs.) tek bir vizyon ifadesinin hepsine hitap etmesi pek isabetli görünmemektedir. Bu nedenle farklı programlar uygulayan İHL'ler için rencilerinin istidadına göre ayrı ayrı vizyon ifadesinin belirlenmesi hedefe ulaşmayı daha mümkün kılacaktır.

BÖLÜM II: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma metodolojisine göre tasarlanmıştır. Araştırmanın doğası gereği bir olguyu kendi gerçekliği içinde derinlemesine incelemek amaçlandığından nitel araştırma yönteminin daha uygun olduğu düşünülmüş ve araştırmada olgubilim deseni benimsenmiştir. Olgubilim deseninde farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 72). Bu doğrultuda araştırma sürecinde üzerinde odaklanılan olgu okul yöneticilerinin görüşleri bağlamında İmam Hatipli vizyonu olarak belirlenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu ve Özellikleri

Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken 2018-2019 öğretim yılı itibariyle Malatya ili merkez ilçelerinde (Battalgazi ve Yeşilyurt İlçeleri) bulunan İmam Hatip Liselerinin tamamından okul yöneticileriyle görüşülmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın çalışma grubunu her iki ilçede bulundan toplam 12 İmam Hatip Lisesinde görev yapan 12 okul müdürü ve 17 müdür yardımcısı olmak üzere 29 okul yöneticisi oluşturmuştur. Araştırma kapsamında görüşme yapılan İHL okul yöneticilerinin özellikleri ve verilerin analizinde kendilerini temsilen kullanılacak olan kodlara Tablo 1’de yer verilmiştir:

Tablo 1: Katılımcı İmam Hatip Lisesi Okul Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Mezun Olduğu Lise Türü	Mesleki Kıdem Yılı	Yöneticilikteki Kıdem Yılı	Branş	Eğitim Durumu
1	Erkek	42	Düz Lise	19	3	Matematik	Lisans

2	Erkek	45	Meslek Lisesi	20	4	Türk Dili Ve Edebiyatı	Lisans
3	Erkek	39	Meslek Lisesi	12	5	Matematik	Yüksek Lisans
4	Erkek	38	İHL	16	14	Türk Dili Ve Edebiyatı	Yüksek Lisans
5	Erkek	38	Düz Lise	10	1	Tarih	Yüksek Lisans
6	Erkek	65	İHL	38	35	İhl Meslek Dersleri	Lisans
7	Erkek	41	İHL	19	8	Tarih	Lisans
8	Erkek	48	İHL	27	26	İhl Meslek Dersleri	Lisans
9	Erkek	56	İHL	32	26	İhl Meslek Dersleri	Lisans
10	Erkek	54	İHL	30	9	İhl Meslek Dersleri	Lisans
11	Kadın	40	İHL	5	3	Matematik	Yüksek Lisans
12	Erkek	56	İHL	35	4	İhl Meslek Dersleri	Lisans
13	Erkek	44	Düz Lise	20	15	Türk Dili Ve Edebiyatı	Lisans
14	Kadın	37	Düz Lise	10	4	Türk Dili Ve Edebiyatı	Lisans
15	Erkek	35	İHL	10	1	İhl Meslek Dersleri	Yüksek Lisans
16	Erkek	53	İHL	27	10	Dkab	Lisans
17	Erkek	61	İHL	36	30	Dkab	Lisans
18	Erkek	43	Anadolu Lisesi	18	5	Rehberlik	Lisans
19	Kadın	39	İHL	17	2	Türk Dili Ve Edebiyatı	Lisans
20	Erkek	48	Düz Lise	24	6	Matematik	Lisans
21	Erkek	60	İHL	38	33	İhl Meslek Dersleri	Lisans
22	Erkek	54	İHL	30	17	Matematik	Lisans
23	Kadın	53	Düz Lise	29	5	Fizik	Lisans
24	Erkek	38	İHL	17	5	Dkab	Lisans
25	Kadın	45	Düz Lise	20	4	Tarih	Lisans
26	Erkek	51	İHL	26	7	İhl Meslek Dersleri	Yüksek Lisans
27	Erkek	45	İHL	20	5	İhl Meslek Dersleri	Lisans
28	Erkek	43	İHL	19	9	Türk Dili Ve Edebiyatı	Lisans
29	Erkek	38	Meslek Lisesi	13	5	Beden Eğitimi	Lisans

Tablo 1'e göre görüşme yapılan okul yöneticilerinin 24'ü erkek, 5'i ise kadındır. Katılımcıların 12'si okul müdürü olarak görev yaparken, 17'si müdür yardımcısıdır. Mesleki kıdem açısından 4 yönetici 10 yıl ve daha az, 13 yönetici 11 - 20 yıl arası, 7 yönetici 21 - 30 yıl arası, 5 yönetici ise 30 yıldan daha fazla mesleki kıdeme sahiptir. Okul yöneticilerinin, yöneticilikteki kıdem yıllarına bakıldığında 10 yıl ve daha az yöneticilik yapan 21 yönetici, 11 ile 20 yıl arasında yöneticilik yapan 3 yönetici, 21 ile 30 yıl arasında yöneticilik yapan 2 yönetici, 30 yıl ve daha fazla yöneticilik yapan 3 yönetici vardır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Geliştirilen görüşme formu ile mülakatlar yapmadan önce, din eğitimi ve eğilim bilimleri alanında uzman iki akademisyenin görüşleri alınmış, görüşme formunun son hali tamamlandıktan sonra veriler toplanmasına gidilmiştir. Uzmanların görüşlerinin alınmasıyla görüşme sorularının güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşme formuyla İHL okul yöneticilerine göre İmam Hatipli vizyonu ortaya konulmaya çalışılmış ve genel olarak bunu ortaya çıkarmaya yönelik 7 soru sorulmuştur. İlgili soruları içeren görüşme formu çalışmanın ekinde sunulmuştur.

2.4. Verilen Toplanması ve Analizi

Bu araştırmadaki veriler, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Malatya ili merkez ilçeleri olan Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde yer alan 12 İmam Hatip Lisesinde görev yapan 12 okul müdürü ve 17 okul müdür yardımcısı olmak üzere toplam 29 İHL okul yöneticisiyle yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilmiştir. Katılımcıların yaşadıkları toplum içerisinde nasıl davrandıklarını ve düşündüklerini, kendilerinin ve diğer kişilerin davranışlarını ve düşüncelerini nasıl yorumladıkları ve bunların nedenlerini anlayabilmek için nitel araştırmacı, mümkün olduğunca araştırmaya dâhil edilen kişilere yakın olmalı ve gerekirse onlarla birlikte aynı ortamı paylaşmalıdır. Bundan dolayı görüşmeler katılımcıların okullarında uygun gördüğü yerlerde ve kendi odalarında müsait zamanlarında yapılarak, her bir görüşme yaklaşık 35 ile 60 dakika arasında sürmüştür. Katılımcıların izin verdiği bazı görüşmeler ses kayıt cihazı ile

kaydedilmiş, diğer bazıları ise görüşme esnasında bilgisayara not alınarak yazıya geçirilmiştir. Görüşmeleri gerçekleştirmek okul yöneticilerinin yoğunluklarından dolayı uzun zaman almış ve büyük bir titizlikle tamamlandıktan sonra, tüm ses kayıtları ve bilgisayar yazıları katılımcıların söylediklerine bire bir bağlı kalınarak Word dosyasında düzenlenmiştir.

Nitel araştırmada en önemli amaçlardan biri araştırmaya dâhil edilen kişilerin algılarının ve tecrübelerinin ortaya konmasıdır (Yıldırım, 1999, s. 12; Cebeci, 2002, s.103). Veri analizi manuel olarak kodlanmış olup bu veriler betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Veriler kodlanmadan önce katılımcıların ne demek istedikleri anlaşılması için görüşme metinleri, araştırmacı tarafından öncelikle bütün olarak okunmuştur. Kodlamanın güvenilirliğini sağlamak için, kodlama yapıldıktan sonra din eğitimi bilimi alanında uzman bir araştırmacıdan yardım alınmıştır. Uzman kişi yapılan kodlama şemasını ve kategorileri kontrol etmiş ve veri analizinin güvenilirliği bu şekilde sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca betimsel analizde görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara da yer verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırmada da İHL okul yöneticilerinin görüşlerini aynen yansıtmak amacıyla kodlamalar paylaştırılıp kategoriler oluşturulduktan sonra doğrudan alıntılara sık sık yer verilmiştir.

BÖLÜM III: BULGULAR

Bu araştırmada İmam Hatip Liselerinde görev yapan okul yöneticilerinin “İmam Hatipli vizyonu” üzerine görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle İHL okul müdür ve müdür yardımcılarında İHL öğrencilerinin ya da mezunlarının hangi özellikleri taşımaları gerektiği, amaçları onlara göre “İmam Hatipli vizyonu” ne olmalı ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Toplam 29 İHL okul yöneticisiyle yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmış ve sonucunda elde edilen verilerin analiz edilmesiyle bu konuyla ilgili birtakım bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler araştırma sorularına uygun olarak 6 kısımda sınıflandırılmıştır.

Bu çerçevede bulgular, İHL okul yöneticilerine göre, İmam Hatiplinin bilişsel/zihinsel özellikleri, ahlaki özellikleri, siyasi/ideolojik özellikleri, kültürel özellikleri, mesleki özellikleri ve inanç yapısı özelliklerinden oluşmuştur. Okul yöneticilerine göre yetiştirilmek istenen İmam Hatipli tipi üzerinde bu bağlamda sorular sorulmuş ve bu sınıflamalardan hareketle “İmam Hatipli vizyonu” ortaya konulmuştur.

3.1. İmam Hatipli’de Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Bulgular

İHL okul yöneticilerinin İmam Hatipli vizyonunu gerçekleştiren mülakatlar neticesinde yapılan sınıflandırmalarla aşağıdaki tabloda gösterilen altı ana tema etrafında temellendirmek mümkündür.

Tablo 2: Okul Yöneticilerinin İmam Hatiplide Olmasını Amaçladıkları Ana Kategoriler

- 1 Bilişsel/Zihinsel Özellikler
- 2 Ahlaki Özellikler
- 3 İnanç Yapısı Özellikleri
- 4 Kültürel Özellikler
- 5 Siyasi/İdeolojik Özellikler
- 6 Mesleki Özellikler

3.1.1. Bilişsel/Zihinsel Özellikleri

İHL okul yöneticilerinin İmam Hatiplinin bilişsel/zihinsel özelliklerine ait kategoriyi oluşturan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin Bilişsel/Zihinsel Özellikleri

Alt kategoriler	Katılımcı Sayısı	Katılımcılar
Kendini Tanıma ve İfade Edebilme, Bilinçli ve Hedefinin Farkında Olma, Fikir Üretebilme	11	K2, K13, K9, K14, K7, K18, K19, K22, K8, K23, K24
Bilimsel Düşünebilme, Sorgulayabilme, Problemlere Çözüm Sunabilme	9	K1, K3, K11, K15, K16, K20, K21, K28, K29
Çağın Gerisinde Kalmama, Aktif, Yenilikçi ve Başarılı olma	12	K9, K12, K13, K4, K5, K6, K9, K21, K24, K25, K16, K27
Topluma duyarlı olabilme, Kanaat Önderliği ve Liderlik	7	K26, K29, K27, K16, K8, K17, K10

a. Kendini Tanıma ve İfade Edebilme, Bilinçli ve Hedefinin Farkında Olma, Fikir Üretebilme

Okul yöneticileri öncelikle İHL öğrencilerinin kendilerini tanımaları ve kendilerini ifade etmeleri üzerinde durmuştur. Bunun neticesinde arzuladıkları, mutlu oldukları bir hedeflerinin olması gerektiğini ve fikir üretmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K2: Öncelikle İHL öğrencisi kendisini tanımalı ve anlamlandırmalıdır. İmam Hatipli olduğunun farkında olmalı, toplumun dikkat nazarları altında olduğunu bilmelidir.

K13: Kendini tanıma ve kendini ifade edebilme yetisine sahip olmalıdır. Önüne bir hedef koyan ve ona göre de çalışan ideallerine bağlı, bilinçli, tam donanımlı ve buna göre de bir dünya görüşü benimseyen gençlik olmalıdır.

K9: Kendisini ifade edebilecek, İmam Hatip'i her yerde güzel bir şekilde temsil edecek, İmam Hatip ruhuyla hareket edecek düşüncede kendisini yeterlilik derecesine ulaştırmış olacak, namzet bir öğrenci istiyoruz. İmam Hatip ruhuyla ifade etmek istediğim: "Bilişsel manada hem dindar hem de bilimsel olarak üst düzey bir öğrenci kimliği" olabilendir. Bu İmam Hatipli ruhunu arzuluyorum.

K14: *İmam Hatipli kendisini kavrayabilmeli ve kendini ifade edebilmelidir. matematiksel ve sözel düşünebilme, düşünüp yorumlayabilme ve bunun neticesinde fikir üretebilme niteliklerine sahip olmalıdır. Hedefleri doğrultusunda daha özverili ve idealist bir nesil yetişmelidir.*

K7: *İmam Hatip öğrencisi kendini tanımalı, potansiyelinin farkında olmalı, hedef seçmeli, o yolda yürümeli ve İmam Hatipli ruhuna kuşanmalıdır. Sadece okulda öğretilen bilgiler ile yetinen değil, çevresiyle de haberdar olmalı. Milyonlar ile hedef ve gönül birliği sağlamalı, zihinsel yapısı bu çerçevede olmalıdır.*

K18: *Hedeflerini potansiyeline göre belirleyen, akıl yürüten, sorun çözen, çevreye uyum sağlayan ve bununla mutlu olan özellikte olmalıdır. Dava sahibi yani bilinçli olmalı, geçmişle gelecek bağlantısını iyi kurmalı, aktif ve başarılı olmalı, özü sözü bir olmalı, fikir üretebilmeli ve İmam Hatipli bilincini daima diri tutmalıdır.*

K 19: *Öğrenci kendine uygun hedef belirlemelidir. Öğrenci öğrendiklerinden zevk almalı, başarmanın mutluluğunu yaşamalıdır. Öğrenci başardığını hissetmeli, başarı umudunu yitirmemelidir.*

K22: *İmam Hatipli olmak bir ayrıcalıktır. İmam Hatiplilerin bilinç düzeyi yüksek olmalıdır. Fikir üretmelidirler. İmam Hatip Lisesi mezunları ve öğrencileri aklını kiraya vermez ve vermemelidir. Sadece akademik yönden değil, İslami ilimlerde de gelişmesi gerekir.*

K8: *İmam Hatipli bilinçli olmalıdır. İmam Hatipli kimliğini yansıtmalıdır. İmam Hatipli kimliği ölçüsü Kur'an ve Sünnet, istikameti hak ve hakikatten yana daima tutarlı, merhametli, dürüst, samimi, zulme karşı susmayan, sözü pek ve daima başı dik olan ve aklını kimseye kiraya vermeyen ve hedefinin peşinden yılmadan koşan bir kimliktir.*

K23: *Öğrenci bilişsel olarak kendini tanır, ifade eder ve istekli olursa gerisi gelir. Öğrencilere de söylüyorum: "Alfabenin farklı yönden okunuyor olması beynin çift taraflı çalışmasını sağladığı için zihinsel algılarının daha açık olmasını sağlıyor" yani bu bilinç başarıyı doğurur yeter ki istekli ve bilinçli olsunlar. Kendisine ve tüm insanlara karşı öncelikle dürüst, bilinçli ve gayretli bir zihinsel yapıda olmalıdır.*

K24: *İmam Hatipli olmayı gerçekten bilinçli olarak tercih eden, kendini bu alanda geliştirmek isteyen ve diğer donanımlara da sahip olmayı arzulayan ve bunu da zihinsel olarak farkında olan özellikte olmalıdır.*

b. Bilimsel Düşünebilme, Sorgulayabilme, Problemlere Çözüm Sunabilme

Okul yöneticileri yine İmam Hatiplinin bilişsel yönden sorgulaması, araştırma yapması, bilimsel düşünebilmesi ve problemlere çözüm üretebilmesi üzerinde durmuştur. Okul yöneticilerine göre bu okulların mensuplarının sürekli okumalar gerçekleştirmeli, bilimsel düşünme metoduna göre karşılaştığı sorunları analiz edip sentez yapabilmeli, Kur'an ve sünnet anlayışıyla ters düşmeden eleştiri yapabilmeli ve özgün olmalıdır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K1: *Kendini okuyarak, uygulayarak geliştirmiş, bilinçli, olayları neden-sonuç ilişkisine göre yorumlayıp her neticeden ilahi varlığın haberdar olduğu; onun bilgisi dahilinde geliştiğinin farkında olmalıdır. Bilimsel düşünme metoduna göre olaylara bakan, değerlendirmede ise ilahi mesaja atıfta bulunmayı unutmayan bir zihinsel özellikte olmalıdır.*

K3: *İmam Hatipliler; bilişsel olarak öğrencilerin hayatta zihinsel yeteneklerini kullanabilen, olayları analiz edip sentez yapabilen, karşılaştığı durumlara analitik düşünüp çözüm üretebilen bireyler olmalıdır.*

K11: *İmam Hatip Lisesi öğrencisinde zihinsel olarak özellikle matematiksel düşünme yeteneği kazandırılmalıdır. Gelecekte, her açıdan, gerek fenni gerek dini anlamda yeterli, özgüveni yüksek, okuyan, sorgulayan, araştırmacı bir nesil yetiştirilmelidir.*

K15: *Gerek fen bilimleri gerekse sosyal bilimlerde kendini yetiştirmiş, soyut düşünceyi geliştirmiş, felsefi bir bakış açısına sahip, akli ve nakli delilleri (aklı-vahyi) bir potada eritebilmiş birey olmalıdır.*

K16: *Aklını kullanabilen, zeki, muhakeme yapabilen, gerektiğinde inisiyatif alabilen bir yapıda olması gerekir...*

K20: ...Hem pozitif bilimlerde hem de sosyal bilimlerde çok iyi olmaları gerekir. Karşılaştığı sorunlar karşısında çaresiz olmamalı çözüm üretebilmelidir.

K21: Tarih ve kültür bilincinin çok yüksek olması gerekmektedir. Akıllarını kullanmalı bu noktada kimsenin tuzağına düşmemelidir.

K28: Eleştirel düşünebilmeli, sentez yapabilmeli, empati kurabilmeli, özgün düşünebilmelidir. Tüm dünyayı okuyabilecek kapasitede olmaya çalışmalıdır.

K29: Eleştirel düşünebilme, muhakeme ve mantıksal ilişkileri kurgulama, kritik yapabilme, inovatif ve esnek düşünebilme özelliklerine sahip olmalıdır...

c. Çağın Gerisinde Kalmama, Aktif, Yenilikçi ve Başarılı olma

Okul yöneticileri, öğrencilerin teknolojiyi yakalayıp çağa ayak uydurmasını, dinamik ve dinç olmaları gerektiğini, kendilerini yenilemeleri böylece donanımlı ve başarılı olmalarını arzulamışlardır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K9: Çağın gerektiği özelliklerle donanımlı bir nesil olmasını istiyoruz.

K12: Aktif, kendi değerlerine bağlı, çağa ayak uydurup kendisini geleceğe hazırlayan ve yenileyen başarılı bir rol model olmalıdır.

K13: İmam Hatipli içinde yaşadığı zaman diliminin bilişsel, zihinsel özelliklerini kendinde barındırması gerekir.

K4: Günün teknolojik ve bilimsel gelişmelerini takip ederek hayata ve üst öğrenime hazırlık yapan bir zihniyete sahip olmalı, Akademik yönünden başarılı ve yine zihnen de manevi yönden de güçlü nesiller yetişmelidir.

K5: Bilim ve teknolojiadaki ilerlemeleri takip ederek zihinsel kapasitesini arttırmak, akademik başarıyı da arttırmaya gayret gösteren bir yapıda olmak. entelektüel bir kişilik; Akademik başarısı yüksek, kendisine, çevresine ve ülkesine karşı sorumluluk duygusu besleyen pırıl pırıl bir nesil yetiştirilmelidir.

K6: 21. yüzyıl çağı bilgi çağıdır. Geçmişe kıyasla bilginin hacmi katlanarak devam etmektedir. İnsanoğlunun oluşturduğu bilgi dağarcığı çok hızlı bir şekilde

büyüyor. Günümüz şartlarında her beş yılda bir mevcut bilgi ikiye katlanmaktadır. Hatta 2020 yılından sonra mevcut bilgiler 73 günde bir ikiye katlanacağı ön görülmektedir. Böyle bir ortamda İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin yeni bir müfredat ve yeni bir eğitim planlaması ile ancak bu gelişmeye ayak uyduracak şekilde yetiştirilmeli ve bu yapıya dikkat eden bir bilişsel yapıda öğrenciler olmalıdır.

K9: Çağın gerektiği özelliklerle donanımlı ve bu doğrultuda aktif ve yenilikçi bir nesil olmasını istiyoruz.

K21: Gördüğü eğitim gereği İslam dininin öngördüğü olgunlukta, ahlakta çağın gerektirdiği bilgi ve donanıma sahip olmalıdır. Hem çağı hem de geleceği bilgi olarak yakalamalı, yenilikçi olmalı ve başarılı faaliyetlere imza atmalıdır.

K24: Zihinsel olarak sürekli aktif, kendini yenileyebilen, dini ve ilmi olarak eser ve yayınları takip eden bir öğrenci vasfına sahip olmalıdır...

K25: Dinamik, aktif, yenilikçi, bilinçli, atılgan bir bilişsel yapıya sahip olmalıdır.

K16: Dünyanın gelmiş olduğu bu kronolojik seviyenin üzerinde yenilikçi, değişime açık, tavsiyeden uzak farklı fikir ve düşüncelere saygılı bir şekilde zihin dünyasını oluşturmalıdır.

K27: İmam Hatip Lisesi öğrencisinin çağımızda çağın şartlarına uygun kendisini geliştiren okuyan, okuduğunu anlayan, anladığını da başkasına yansıtan yenilikçi ve üretken bir zihinsel yapıya sahip olması gerekir.

d. Toplumla duyarlı olabilme, Kanaat Önderliği ve Liderlik

Okul yöneticileri, İmam Hatiplinin toplumdan kendisini soyutlamaması gerektiğini ve toplumu yönlendirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bir okul yöneticisi 15 Temmuz darbe girişimi bağlamında bu okullara düşen görevin önemine dikkat çekip bu okulların toplumla iç içe olması ve toplumu aydınlatması ve topluma önder olması gerektiğini söylemektedir. Genel olarak okul yöneticilerinin bu konuda İmam Hatipliden beklediği toplumun sorunlarına ve ihtiyaçlarına cevap veren, içinde yaşadığı toplumu fikirleriyle besleyen, toplumda düşünceleri kabul gören, davranışlarına da bunu yansıtan, fedakar ve cefakar bir yapıdır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K26: Yaşadığı hayatta ne dediğini ve ne yaptığını bilecek kadar kararlı, zaman ve şartlara göre değişmeyecek kadar tutarlı, her şart altında doğrudan yana değişmeyecek kadar istikrarlı, çevresel ve sosyal hadiselerin farkında, seçici, uyanık, akıllı ve dikkatli, toplumu arkasından sürükleyici bir zihinsel yapıda olmalıdır.

K29: Toplumsal olaylardan haberdar, gündemin farkında, yaşadığın toplumda fikirleri değer gören ve uygulanan, vizyon sahibi, geleceğe ve şu ana odaklı, örnekliği ön planda lider olmalıdır.

K27: İçinde yaşadığı topluma sırtını dönmeyen ve fikirleriyle toplumu besleyen. entelektüel, araştıran, eleştirme gücüne sahip, okuyan, düşünen, insanları yönlendiren niteliklere sahip olmalıdır.

K16: Düşünceleriyle topluma yön veren niteliklere sahip olmalıdır. Ülkemizde 15 Temmuzda yaşanan darbe girişimi gösteriyor ki terör örgütleri insanların dini duygularını istismar ederek faaliyet yürütmüştür. İmam Hatip Liseleri kurum olarak devlete bağlıdır ve özel sektörde faaliyet vermemektedir. Terör örgütlerinin en büyük düşmanı bu okullardır. Çünkü örgütler dinini iyi bilen, yaşayan ve toplumu aydınlatan insan istememektedir. Dolayısıyla bu okulların mensupları daima uyanık olmalı ve toplumla iç içe olup toplumunu bu konuda aydınlatan lider özelliklere sahip olmalıdır. Dini konularda kanaatlerini açıklayarak topluma liderlik etmelidir.

K8: Toplumsal olaylara duyarlı olmalıdır. Meydana gelen olayları irdelemeli ve mutlaka bir fikir beyan etmeli ve toplumu yönlendirmelidir.

K17: Aklını ve zihnini kendinin, milletinin ve memleketinin hayrına kullanan, toplumu etkileyen, başkalarına model olacak öncü bir birey olması gerekir.

K10: Toplumunu anlamaya çalışan, onunla iç içe olan, kendini topluma adanmış, gerek fikirleriyle örneklik teşkil eden fedakar, cefakar ve gerekse de örnek davranışlar sergileyen, özverili bir insan olmalıdır. Ülkenin ve dünyanın gündemi ile ilgilenen, toplum içerisinde görüşleri kabul gören ve kendini geliştiren model bir insan. Yarınlara umutla bakan ve baktırabilen, umut aşıl原因an, iyimser bir insan özelliklerini taşımalıdır,

3.1.2. Ahlaki Özellikleri

İHL okul yöneticilerinin İmam Hatiplinin ahlaki özelliklerine ait kategoriye oluşturan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin Ahlaki Özellikleri

Alt kategoriler	Katılımcı Sayısı	Katılımcılar
Dürüstlük ve Yardımseverlik	5	K2, K10, K18, K22, K29
Kur'an ve Sünnet Çerçevesinde Ahlaki Özellikler	9	K8, K9, K11, K12, K15, K16, K20, K21, K23
Saygılı ve Hoşgörülü, Sevgi Dolu olmalı	5	K5, K7, K9, K13, K17
Söz ve Davranışlarıyla Tutarlı, Rol Model Olan, Tebliğ Edici	8	K3, K6, K8, K17, K18, K19, K26, K27
Evrensel Ahlak İlkeleri ile Milli ve Manevi Değerlerine Bağlı	7	K5, K14, K15, K16, K24, K25, K28
Sosyal Medya Ahlakı	3	K1, K4, K9

a. Dürüstlük ve Yardımseverlik

Okul yöneticileri İmam Hatiplinin dürüst olması gerektiğini, yalandan kaçınarak doğru sözlü olup bunu da davranışlarına yansıtması gerektiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin paylaşımcı olması gerektiği yönüne de özellikle vurgu yapıp yardımsever ve duyarlı olmasını, yaşamında davranışlarıyla ilgili muhasebe yapıp kendisini kontrol etmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K2: Adalet sahibi olmak, doğru sözlü olmak, dürüst davranmak, hadiste de geçtiği üzere “kendisi için istediğini başkası için de isteyebilmek” karakterinin temel taşları olmalıdır.

K10: Dürüstlüğüyle ve yardımseverliğiyle rol model, Kur'an ve Peygamber ahlakını içselleştirmiş, herkesin kendine güvendiği ve o güveni layıkıyla yerine getiren, emin bir kişilik, zorda kalanların durumuna vakıf olan ve yardımına koşan bir insan özelliklerini taşımaktadır.

K18: ...hayırlarda yarışmalıdır, davranışlarında tutarlı ve dürüst olmalıdır.

K22: *Davranışlarında dürüstlüğü yansıtmalıdır. Yalan söylememesi gerekir. Yalan söylemediği zaman dürüstlük, doğruluk gibi davranışlar zaten kendiliğinden geliyor. Doğru söylemeye ve dürüst olamaya teşvik edilmesi gerekir. Doğru olacak, yalan söylemeyecek. Vefa duygusuna sahip olacak. Emanete ihanet etmeyecek, helali haramı gözetecek, üretken bir ahlaki niteliğe sahip olmalıdır.*

K29: *Davranışlarının dürüstlüğünü sorgulama, davranışlarının sonuçlarını değerlendirme ve sorumluluğunu alma, dürüst olma, diğerkâm olma, vicdanlı ve duyarlı olma, iyiliği çoğaltma özelliğine sahip olmalıdır.*

b. Kur'an ve Sünnet Çerçevesinde Ahlaki Özellikler

Okul yöneticileri İmam Hatiplinin ahlaki özelliğinden birini de Kur'an ve sünnet bağlamında genel ifadeler kullanarak ele almışlardır. İmam Hatiplinin İslam ahlakına sahip olması gerektiğini sürekli ifade edip bunun yolunun da Kur'an'ı Kerim'den ve Hz. Muhammed (sav.)'in sünnetinden geçtiğini ifade etmişlerdir. İslam ahlakını hayatında yaşaması ve bu ahlak çerçevesinde örnek olmalarını arzulamışlardır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K8: *Aldığı eğitim gereği milli ve manevi değerlerine bağlı, inandığı gibi yaşayan bir kişi olmalı, gerek Kur'an'ı Kerim gerekse Peygamberin sünnetiyle ortaya konulan helal ve haramlara dikkat etmeli, ahlaki yapısını dinin temel kaynaklarına göre şekillendirmelidir.*

K9: *...Kur'an ve sünnet çerçevesinde ahlaki yapıya sahip olmalıdır.*

K11: *İmam-Hatip öğrencisinin ahlaki yönden diğer liselerdeki öğrencilere göre önde olduğuna inanıyorum. Özellikle en çok bütün gençliğin dürüst olması gerekir. İmanlı, yardımsever, başkalarının derdiyle dertlenen ahlaki özelliklere de sahip olmasını arzuluyorum.*

K12: *İnsani özellikleri ile birlikte İslam ahlakını barındıran yani Kur'an ve Hz. Peygamberin ahlakını düstur edinen ve ona göre yaşayan bir fert. İtikad, ibadet ve ahlaki yönden Kur'an ve sünnete bağlı, sorgulayan, araştıran, taviz vermeyen bir ferd olmalı.*

K15: Mensubu olduğu dinin Rabbinin kitabı Kur'an'ı özümsemeli ve ona göre yaşamalı ve yine Rabbinin elçisi peygamberimizin emir ve yasaklarına riayet eden, ahlaki yapıda olmalıdır.

K16: Kur'an'ın emir ve yasakları çerçevesinde yaşamaya gayret eden güzel davranışları sergilemede çevresine örnek olan...

K20: İslam ahlakına sahip öğrenciler olmaları gerekir veya bu seviyede değilse kendilerini bu alanda geliştirmeleri lazımdır. İslam ahlakının kaynağı, Kur'an ve Hz. Muhammed(sav.)'dir. Gelecekte topluma yön veren kişiler olacağı için donanımlı bir şekilde kendilerini yetiştirmeleri gerekiyor. İslam ahlakını yansıtmalıdır. İslam ahlakı üzerinde kendilerini yetiştirmelidir. İslam ahlakından kastım dinin bu iki temel kaynağından hareketle yaşamlarında, dürüst olmalı, yalan söylememeli, şeffaf olmalı, ön yargılı olmamalı, bütün insanları seven birbirinden ayırmayan ve her mezhebe eşit mesafede olan niteliklere sahip kişiler olmalıdır.

K21: Yeni yetişen gençliğe davranışlarıyla, ilmiyle ve ahlakıyla örnek bir nitelik taşınmalıdır. Hz. Peygamberin; "Sen ey resulüm yüce bir ahlak üzeresin" ayetinin muhatabı olarak kendisini görmelidir. Kur'an'ı bir ahlaka ve nebevi bir istikamete sahip olmalıdır. Ahlak ve erdem olarak Hz. Peygamberin ahlakını örnek almalı, toplum içerisinde davranışlarıyla, hareketleriyle örnek olmalıdır. Peygamberimizin ahlakını yansıtmalı, nazik ve yumuşak olmalı, istikrarlı ve adil olmalıdır. Donanımlı olmalıdır. Tutarlı olmalıdır. Eline, diline ve beline sahip olmalıdır.

K23: Rabbimin kitabını ve dolayısıyla ilmini öğrendiklerinin farkında olurlarsa tam bir bütünlük oluyor. Her halleri ile İnsana Allah'ı hatırlatıyorlar. Onun nuruyla nurlanıp, boyasıyla boyanmış oluyorlar. Edep sahibi güzel ahlaklı ilim sahibi Rabbimin boyasıyla boyanmış bir nesil olmalıdır.

c. Saygılı ve Hoşgörülü, Sevgi Dolu olmalı

Okul yöneticilerinin üzerinde durduğu bir diğer ahlaki özellik ise saygı, hoşgörü ve sevgi içeren davranışların sergilenmesidir. Özellikle topluma karşı hoşgörülle yaklaşım küçüklerine sevgiyle, büyüklerine saygıyla davranan ve bunu da karakterine oturtmuş bir İmam Hatipli istenmektedir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K5: ...davranışlarında bir bütün olarak sevgi ve saygıyı kişilik haline getirmiş hoşgörüyü önem veren niteliklerde olmalıdır.

K7: Güvenilir, sorumluluk sahibi, büyüklerine saygılı, küçüklerine sevgili, adil ve hoşgörülü bir ahlaki yapıya sahip olmalıdır.

K9: Saygı ve sevgi çerçevesinde, kendi büyüklerine karşı hoşgörü içerisinde olmalı, kendi okulunu benimseyen değer yargılarını sorgulayıp iyi tarafını alabilen, bilgisi ile donanımlı, bizden sonraki nesillere iyi kazanımlar sağlayan nitelikte bir İmam Hatip nesli istiyoruz.

K13: İslam akaidine uygun davranabilme, büyüklerini sayan ve İmam Hatip profiline uygun olan farklı fikir ve düşüncelere saygı gösteren bir ahlaki yapıda olmalıdır.

K17: Saygılı, sevgi dolu, hoş görülü ve güvenilir bir nesil yetiştirilmelidir. “Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum.” ilkesine göre davranan bir nesil yetiştirilmelidir.

d. Söz ve Davranışlarıyla Tutarlı, Rol Model Olan, Tebliğ Edici

Okul yöneticilerinin İmam Hatipliden beklediği bir diğer ahlaki özellikte aslında sözlerini davranışa dökebilmesi, sözlerinin davranışlarıyla çelişmemesi, topluma örnek olması ve son olarak bildiklerini de bu tutarlılık ve örneklikle tebliğ etmesidir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K3: Toplumun gözüünün kendi üzerinde olduğunun farkında olan dolayısıyla davranışlarıyla da ahlaki olarak topluma yön verip ahlaki değerleri başta kendi hayatında yaşayan ve yaşadığını uygulamada örnek model olarak yansıtan toplumda ahlaki değerleri geliştiren, bizzat katkı sunan bireyler olmalıdır. Dürüst, inançlı, değerlerine sahip çıkabilen, gelenek ve öz değerlerine sahip çıkan, inancının gereğini yaşayan ve yaşatan bireyler olmalıdır.

K6: İmam Hatip Liselerinin en belirgin ve olmazsa olmaz özelliklerinden bir tanesi de toplumda güvenilen, değer verilen, söz ve davranışları birbiriyle uyumlu ve kendisine inanılan kişilerden olması özelliğidir. Bunun içinde İmam Hatipli güzel ahlaklı

bir insan olmalıdır. İslam dininde güzel ahlaka önem verilir. İnsanlardan dürüst, güvenilir, adaletli, hoşgörülü, olunması istenir. Evde, okulda, toplumsal mekânlarda vb. her ortamda ahlaki ilkelere uygun davranışlarda bulunmamız öğütlenir. Örneğin Rabbimiz şöyle buyurur; “İyilik o kimsenin yaptıklarıdır ki; Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlerine inanır, yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara sevdiği maldan verir. Anlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir, sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder.” Peygamberlerimiz bir çok hadisi şerifinde ahlaklı olmayı bize öğütler. Örneğin “İman bakımından Müslümanların en hayırlısı ahlakı en güzel olan ve ailesine iyi davranandır” buyurmuştur. İmam hatipli ahlakı olarak bu şekilde olmalıdır. Madde ve mananın, ruh ile cesedin ilim ile irfanın birleştiği insanlığın hizmetine koşacak hal ve hareketleri daima tutarlı, örnek erler yetiştirilmelidir. İnsanları hayra çağıran salih ameller işleyen ve ben Müslümanlardanım, diyen kimseden daha güzel sözlü kim olabilir; düşünce ve idrakinden bir nesil olarak yetiştirilmelidir. İmam Hatipli olmak inandığı gibi yaşamak, çalışkan, başarılı ve namus ve iffetine düşkün ve verilen görevi hakkıyla yapan söz ve davranışları bir olan bir genç olarak yetiştirilmelidir.

K8: Başkalarına dini alanda tebliğini sözlü olarak uyardığı gibi kendisi de bu değerleri bizatihi yaşmalıdır. Davranışlarıyla rol model olup topluma örnek ve hayranlık uyandıran lider ahlaki özelliklere sahip olmalıdır.

K17: Öncelikle söylediklerinin kendisinde bulunan, söylediklerini yaşayan, güzel ahlak ilkelerini önceleyen bir birey olması gerekir. İmam Hatipli olma anlayışını kavrayan, ona göre davranış sergileyen, bilgili, donanımlı gençler yetiştirilmesi gerekmektedir. Toplum nazarında kabul görebilmek için bu ilkelere sahip çıkılmalı ve benimsenmelidir.

K18: Tebliğ vazifesini yerine getirirken sözden çok davranışın etkili olduğunu unutmamalı ve iyiliği emreden, kötülüğü nehyeden olmalı, bunu da davranışlarına yansıtmalı, hoşgörülü ve bağlayıcı olmalı, hakkı söylemekten çekinmemelidir.

K19: Daima iyi ve güzel davranışlarda bulunmalı, toplumda rol model olduğunu unutmamalı, merhametli ve yumuşak olmalı, baskı yapan değil sevdiren olmalıdır. İnandığı değerler üzerine yaşamını inşa etmelidir.

K26: *Kendince inandığı ile söylemi çelişmeyen, doğru ve dürüst, emin, güven veren ve olgun bir ahlaki yapıda olmalıdır. son derece ahlaklı, efendi, çevresine güven saçan; Çalışkan, azimli, fedakar, geniş düşünen, geniş davranan, öfkesini yenen; “nasihat dilini terk eden”, “hâl dili ile vaaz eden” niteliklere sahip olmalıdır.*

K27: *Toplumun beklentilerine ve İmam Hatip Lisesindeki öğretmenlerin ve özellikle velilerin beklentilerine göre daha genel kapsamlı ahlaki yapıya sahip olması beklenilmektedir. Toplum bu konuda imam hatip lisesi öğrencisine farklı bir bakış açısıyla bakmakta olup onların örnek ve lider olmasını bu öğrencilerde görmek istemektedir.*

e. Evrensel Ahlak İlkeleri ile Milli ve Manevi Değerlerine Bağlı

Okul yöneticileri tüm dünyada geçerli olan evrensel ahlak ilkeleri ile ülkemizin milli ve manevi değerleriyle uyumlu ahlaki özelliklere de sahip olunması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K5: *Başta dini olmak üzere davranışlarını sergilerken milli ve manevi değerlerine ve örf, adet, gelenek ve göreneklerine bağlı bir insan olarak hayatına devam eden bir nesil arzuluyorum.*

K14: *Davranışlarında milli ve dini konularda hassasiyet göstermeli, cesaret, çalışkanlık, fedakarlık ve dürüstlük ahlaki karakterini oluşturmalıdır.*

K15: *...evrensel ahlaki normları içselleştirmiş bireyler olmalıdır.*

K16: *...temel insan haklarına saygılı, milli ve manevi değerleri benimsemiş bir ahlaki yapıda bir imam hatipli arzuluyorum.*

K24: *Milli ve manevi değerlerine sahip çıkan, davranışlarında da bunu yansıtan, her tavrıyla düzgün, inançlı, duyarlı, ailesine bağlı çevresine saygılı bir ahlaki anlayışı olmalıdır.*

K25: *Evrensel düşünen fakat geleneklerinin de farkında olan, doğru ve dürüst, inançlı, davranışlarıyla da milletine ve vatanına bağlılığını gösteren bir ahlaki yapıda olmalıdır.*

K28: *Evrensel değerlere sahip olmalı ve yaratılanı yaratandan ötürü sevmelidir. Milli ve manevi değerleri özümsemiş olmalıdır. Ahlaklı, değerlerine bağlı, dışa açık niteliklere sahip olmalıdır.*

f. Sosyal Medya Ahlakı

Okul yöneticileri ahlak ile ilgili olarak, sadece gerçek hayatta yaşanması ve dikkat edilmesi gereken bir özellik olarak nitelendirmeyip sosyal medya ortamlarında da tıpkı gerçek hayattaki kadar dikkat edilmesi ve aynı hassasiyetle yaşanılması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Gerçek hayattaki ahlaki yapılarını sosyal medya ortamlarında da sürdürmeleri ve yansıtmaları okul yöneticilerinin arzularıdır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K1: *Reel hayatta ahlak zemini, ilkeleri ne ise sosyal medya hesaplarında ve uygulamalarında da ona göre davranması gerekir.*

K4: *Bulunduğu görevde ve yerde erdemli bireylerin vasfını ahlaki olarak yansıtmalı, sadece gerçek hayatta buna dikkat etmemeli, facebook, instagram ve diğer kullanıcı olduğu sosyal ağlarda da erdemli paylaşımlarda bulunmalıdır.*

K9: *Hem gerçek yaşamında hem de sosyal medya ortamında konuşması, paylaşımları, tavrı insanlara karşı davranışları toplumun beklentilerine cevap verebilir yönde ahlaki yapıya sahip olmalıdır. Herkesin gıpta ile baktığı bir nesil istiyoruz. Çabamız bu doğrultudadır. Günümüz öğrencilerimiz sosyal medyaya takılıp kendi değerlerinden uzaklaştığını hissediyoruz. Düşünce bağlamında şu an için bizi temsil edemiyorlar. Sosyal medyadaki hal hareketleri toplumun değerleriyle zıtlaşan bir nesil olarak ortaya çıkıyor bunlar. Okulda verilen eğitim ile uygulama alanında verilen eğitim farklılık arz ediyor. Öğrenciler sosyal medya konusunda daha fazla bilinçlendirmelidir. Bu bilinçlendirmeye eğitim öğretimin kalitesini artırarak böylece ahlaki gelişimi de düzeltip bu noktada başarılı olabiliriz.*

3.1.3. İnanç Yapısı Özellikleri

İHL okul yöneticilerinin İmam Hatiplinin inanç yapısı özelliklerine ait kategoriyi oluşturan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin İnanç Yapısı Özellikleri

Alt kategoriler	Katılımcı Sayısı	Katılımcılar
Tevhit Merkezli İnanç Yapısı	6	K2, K6, K7, K10, K17, K26
Dini Pratikler, İnanıldığını Uygulayabilme	12	K1, K3, K5, K6, K12, K13, K14, K18, K19, K23, K25, K28
Hurafe ve Batıl İnançlardan Uzaklık	6	K4, K8, K15, K16, K24, K29
İman-Akıl İlişkisi	5	K11, K4, K15, K21, K22
Mezheplere Yaklaşımlar	4	K8, K9, K20, K27

a. Tevhit Merkezli İnanç Yapısı

Okul yöneticilerinin İmam Hatipliden beklediği inanç yapısı tevhit inancıdır. Özellikle Kur'an'ı Kerim ve sünnet bağlamında oluşturulan sağlam bir inanç yapısına dikkat çekilmiştir. Bir okul yöneticisi agnostisizm, ateizm, deizm ve diğer yanlış inanışların farkında olup bilinmesi gerektiğini ve bunlardan tevhit inancı gereği uzak durulması gerektiğini ifade etmiştir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K2: Amel-inanç-iman-teslimiyet alanında, bunlardan hiçbirini diğerinden ayırmadan ve tevhit inancından taviz vermeden istikamet sahibi olan bir inanç yapısına sahip olmalıdır.

K6: İmam Hatip Liselerinin özelliği, çift kanatlı insan yetiştirmeleridir. Yani hem bu milletin inancını, tarihini ve kültürünü öğretir. İmam Hatip Lisesi öğrencisi olmak, bir bilinç, bir zihniyet ve bir ruhu özümseme ve inanma meselesidir. İmam Hatipli bütün hayatını kitap ve sahih sünnete göre düzenler ve sonradan çıkan sapık görüş, ateizm ve deizm gibi okumalarda kendisini muhafaza eder. İmam Hatipli sağlam bir tevhit inancına ve bilgi birikimine sahip olmalı dolayısıyla agnostisizm, ateizm, deizm ve diğer yanlış inançlardan uzak olmalıdır.

K7: Kur'an ve Hz. Peygamberin sünnetini kendine rehber etmelidir. Vatanını, milletini, devletini, kültürünü, değerlerini bilen, tanıyan ve koruyan niteliklerde olmalıdır.

K10: Sağlam karakterli ve sağlam inançlı, her türlü mücadeleyi göze alabilen, tam inanmış bir mümin. İmam Hatipli inanç yapısının gereği olarak rüzgâra göre yön değiştirmeyen, gündem belirleyen sağlam itikat sahibidir. Sağlam itikat tevhit inancına yani Allah'ın varlığı ve birliği inancına, zarar verecek her türlü şeyden kaçınmasıyla oluşur. Allah'ın rızasına uygun hareket eden bir karaktere sahip olmalıdır.

K17: İslam'ın temel inançlarını iyi öğrenen, yaşayan ve bu konuda taviz vermeyen bir birey olmalıdır.

K26: Kendi inancında samimi, kararlı ve iddialı ayrıca başka inançlara karşı toleranslı bir yapıda olmalıdır. Allah'ın varlığı ve birliğinden hareketle, İslam'ın genel ilkelerini bilen, evrensel kurallara ve ahlak ilkelerine bağlı, çevresine ve toplumsal olaylara karşı duyarlı, "tek ben yokum, ancak bensiz olmaz" bilincine sahip, bağınaz olmayan hoşgörülü, sevgi ve şefkat dolu ve tüm inançlarının temeli tevhit inancına dayalı olmalıdır.

b. Dini Pratikler, İnanıldığını Uygulayabilme

Okul yöneticileri, İmam Hatipliden inandığı değerleri gerçek hayatta yaşamasını ve uygulamasını istemişlerdir. Sadece öğrenmenin ve bilmenin yeterli olmadığına ve tek başına eksik olduğuna dikkat çeken okul yöneticileri İmam Hatiplinin inanç yapısının amellerle uygulamalı desteklenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K1: Kime sorsanız "inanyorum, inançlıyım" der. Fakat bunu eylemleri, sözlerine şahit olacak şekilde göstermelidir.

K3: İncasına sahip çıkabilen. Bu doğrultuda inandığı gibi yaşayıp, yaşadığı gibi görünen olmalıdır.

K5: Kesinlikle dindar olmalı, imanlı, ibadetine dikkat eden, hakkı ve haklıyı ayırt edebilen adaletli bir inanç yapısına sahip bir gençlik olmalıdır.

K6: *Bir İmam Hatipli genç Allah sevgisinin ardından vatan sevgisini de ebedi kılandır. Yüreğinde, iman dolu göğsünde vatan, millet, bayrak, ezan aşkı olan bir gençlik... Bizi biz yapan değerlere sahip çıkan bu değerler uğruna yaşayan bir gençlik... Tevhit inancını yaşayan, Allah sevgisi, peygamber sevgisi, din ve ezan sevgisi, vatan sevgisi, bayrak sevgisi ve millet sevgisini hayatına yansıtan ve bu değerleri canı pahasına savunan, koruyan, gözeten ve hayatının her safhasında uygulayan bir gençlik olmalıdır.*

K12: *İslami değerlerinden taviz vermeden inancını pratiğe aktaran, inancıyla yaşayan bir fert. İslam dini inanç, ibadet ve ahlakına bağlı, inandığı gibi yaşayan, taklitçi değil tahkik ederek, sorgulayarak, öğrenen bir gençlik istiyorum.*

K13: *İslam esaslarına göre hayatını şekillendirebilmelidir.*

K14: *İslam dini ve gereklerini tanıyan, inançlı, anlayan, anlatan ve uygulayan bir yapıda olmalarını arzuluyorum.*

K18: *İlmi Allah için öğrenmiş ve samimiyetle amele dönüştürmüş olmalı, dini bilgileri öncelikle kendisi uygulamalı, inandığı gibi yaşamalıdır.*

K19: *Gaflet ve uyuşukluktan uzak olmalıdır. Hayatı Allah ve resulü çizgisinde yaşamalı, dava sahibi olmalıdır. Dini konularda toplumu aydınlatabilecek bireyler olmalıdır. İbadetlerini aksatmayan, hem dünya için hem de ahiret için dengeli bir şekilde çalışan bireyler olmalıdır. Hakkı söylemekten ve yaşamaktan uzak kalmamalıdır. İnancıyla da topluma rol model olacak bireyler yetiştirmelidir.*

K23: *Öğrendiğini sindirmiş olan her haliyle düzgün bir insan profili çiziyor. Öğrendiğini yaşamına yansıtınca zaten eşrefi mahlûkat Rabbimin halifesi olur.*

K25: *Hoşgörülü ve adaletli, İslamiyet'i yaşam biçimi olarak benimseyen, İslamiyet'i kaynağından öğrenen ve Kur'an-ı Kerim'i bir yaşam felsefesi kabul eden nesil olmalıdır. Yani Kur'an'ı Kerim'i okuyup duvara asıp günlük hayatında kafasına göre yaşayan bireyler olmamalıdır. İslamiyet'i özümseyen bireyler yetiştirmeliyiz.*

K28: *Milli ve manevi değerlere bağlı, İslam dinini örnek olabilecek şekilde inancını çok iyi yaşamalıdır.*

c. Hurafe ve Batıl İnançlardan Uzaklık

Okul yöneticileri İmam Hatiplinin dinin aslından olmayıp sonradan çıkan bidat, hurafe ve batıl inançlardan uzak olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu konudaki bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

K4: Hurafe ve batıl anlayışlardan arınmış...

K8: Cehaletlerinden dolayı insanları şirke düşüren çeşitli batıl inançların ve düşüncelerin, ortadan kaldırılması bütün insanların Kur'an'ın belirttiği tevhit akidesi etrafında toplanması için çalışmalıdır. Kur'an ve sünnette buyrulan tevhit ve vahdaniyet anlayışını etrafındaki insanlara anlatmalı, zararlı ve insanı şirke götüren batıl inanç ve düşünceleri ortadan kaldırmak için mücadele etmelidir.

K15: Sağlam akideler üzerine kurulu, tüm farklılıkların bilincinde ve saygı çerçevesinde onların da söz hakkı olduğunun farkında olan bireyler arzuluyorum.

K16: Kur'an'ın tevhit ilkesi gereği, batıl inanç ve düşüncelerden uzak, bunlara şiddetle karşı çıkan, akıyla sorgulayan ancak farklı inançlara saygı gösteren inanç yapısına sahip İmam Hatipli istiyorum.

K24: Her türlü dogma, hurafe ve görüşlerden uzak, dinini temel kaynaklardan öğrenen, aklını kullanan biri olmalıdır.

K29: Hurafelerle bilgi kirliliğinde boğulmayan, bidatlerden uzak, akleden, değer odaklı, evrensel ve Kur'an'ı Kerim merkezli olmalıdır.

d. İman-Akıl İlişkisi

Okul yöneticileri taklidi iman yerine, tahkiki imanı arzulamakta dolayısıyla vahyin dışına çıkmadan sorgulayıp sonra da iman eden bir yapı istemektedir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K11: Sorgulayan, akleden sonra kabul eden bir inanç yapısı isterim.

K4: *Kur'an'ı Kerim ve sünnet endeksli; aklını kullanıp araştıran, sorgulayan, kafa yoran ve günün gelişimine göre analiz yapabilen bir anlayışla hareket eden bir inanç yapısında olmalıdır.*

K15: *İmanı üzerinde aklen ve kalben soru işaretleri bırakmayacak kadar sağlam akideler üzerine kurulu inanç yapısı olmalıdır. Tüm farklılıkların bilincinde ve saygı çerçevesinde onların da söz hakkı olduğunun farkında olan bireyler arzuluyorum.*

K21: *Tahkiki bir imana sahip olmalıdır. Taklitten son derece sakınmalıdır. İnanıldığı şeyleri aklını kullanıp ve sorgulamalı ve böylece özümsemelidir. Anne, baba ve çevreden öğrenilen geleneksel olan yani Kur'an temelli olmayan bir takım sapkınlıklardan, hurafelerden, zihnini temiz tutmalıdır. Öğrencilerin akıl yürütmesi ve araştırma yapması için okuduğu kitaplar ve yönelimleri son derece önemlidir. Öğrencilerin okuduğu kitaplar dikkatle seçilmelidir. Çünkü Kur'an ve sünnet temelli olmayıp ismi, kapağı o şekilde birçok aldatıcı kitaplar piyasada mevcuttur ve maalesef bunları okuyan öğrencileri etkileyebilmektedir. Kur'an'ın sadece tecvit olarak değil de aynı zamanda bize emredilen tertil üzerine okuyup, düşünüp, akıl edip hayatımıza Kur'an'ı içselleştirmeliyiz.*

K22: *Körü körüne sorgulamadan, düşünmeden bir inanç yapısına değil de araştırarak özümseyen bir inanç yapısına sahip olmalıdır.*

e. Mezheplere Yaklaşımlar

Okul yöneticileri, genel olarak Kur'an ve sünnet bağlamında tüm fikirlere saygıyla ve hoşgörülle yaklaşılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Genel olarak ehl-i sünnet çerçevesinde olmasını fakat diğer mezheplerinde bilinmesini istemişlerdir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K8: *Bir İmam Hatipli ehl-i sünnet itikadına sahip olmalı, tebliğlerinde nasihatlerinde bunu şiar edinmeli ancak bu konuda tutucu olmayıp ehl-i sünnetin dışındaki mezhep ve akımlara hasmane bir tutup takınmamalıdır. Gerek Maturidilik gerekse Eşarilik olmak üzere ehl-i sünnet itikadına mensup âlimlerin görüş ve düşüncelerinin yaşatılması, yayılması ve insanlara anlatılması noktasında gayret göstermelidir. Toplumun ihtiyacı olan temel dini bilgiler, ilmihal konularını iyi derecede*

bilmeli, güzel Kuran okumalı bu hususta kendisinde destek bekleyen toplumun diğer fertlerine hem rehber hem de örnek olmalıdır.

K9: Bence Kur'an ve sünnet çerçevesinde hareket etmeli, değişik hizbe ve düşünce ekollerine fazla bağlanmamalı, okumalı ancak kendisi o konuda düşünmemeli ve yorumlayabilmelidir. Daima ehl-i sünnet ve'l cemaat çerçevesinde orta yolda hareket etmelidir.

K20: Mezhepler farklılığı gözetilmemelidir. Mezhepler İslam'ın bir zenginliğidir. Ayrımcılık gözetilmeden birleştirici bir unsurdur. Bu alanda rehberimiz Hz. Peygamberimiz ve Kur'an'ı Kerim'dir. Onun dışında diğerleri insan düşüncesidir. Dolayısıyla felsefi olarak da yanlışları olabilir, doğruları olabilir. Kur'an ve sünnetle karşılaştırıp doğruları almalıdır.

K27: Bir imam hatipli almış olduğu eğitimler neticesinde ehli sünnet inancını, okuyan, araştıran ve kabul eden bir yapıda olması gerekir. Aşırı ifrat ve tefrite girmemesi gerekir.

3.1.4. Kültürel Özellikleri

İHL okul yöneticilerinin İmam Hatiplinin kültürel özelliklerine ait kategoriye oluşturan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin Kültürel Özellikleri

Alt kategoriler	Katılımcı Sayısı	Katılımcılar
Sanat ve Spor Kültürü	6	K1, K3, K8, K22, K23, K27
Okuma, Araştırma ve Yazı Kültürü	7	K21, K16, K8, K2, K25, K10, K27,
İslami Kültür	5	K22, K4, K9, K20, K21
Milli ve Genel Kültür, Tarih Bilinci ve Toplumsal Kültür	8	K8, K17, K5, K7, K11, K12, K18, K24
Gezi Gözlem Kültürü	3	K26, K28, K29
Medya Kültürü	4	K19, K13, K15, K6

a. Sanat ve Spor Kültürü

Okul yöneticileri İmam Hatiplinin sanatsal faaliyetlere katılmasını, bu tür etkinliklerle sosyalleşmesini ve aynı zamanda da spor yapmasını böylece kendisine

zaman ayırmasını arzulamışlardır. İslam ahlakına aykırı olmayacak çerçevede her türlü sinema, tiyatro ve diğer sanatsal faaliyetlerle birlikte spor yaparak kendisini kültürel olarak geliştirmesinin önemine dikkat çekmişlerdir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K1: Beden ve ruhen kâmil olacağı etkinliklere katılması, geleneksel değerlere, ürünlere rağbet edip unutulmamasını sağlamak gibi kültürel değerleri taşıması gerekir.

K3: Kültürel olarak, sanatsal faaliyetlerle kendini yetiştirmeye müsait, araştıran ve entelektüel gelişimin yanında sportif aktivitelerle bedenini rahatlatan ve bu bağlamda kültürel olarak kendini geliştiren birey olmalıdır.

K8: ,,Mutlaka bir spor dalıyla uğraşmalı, bir enstrüman çalmalı, yaptığı mesleğin dışında birkaç hobisi olmalı ve bunlara da zaman ayırmalıdır.

K22: ...sinema, tiyatro ve spor faaliyetlerinde bulunmalı ancak seçici olmalıdır.

K23: Müfredatın yoğunluğu sebebiyle öğrencilerin çok da fazla kültürel faaliyet göstermeleri mümkün olmuyor. Ama sosyal sorumluluklarını öğretirseniz çok güzel bir şekilde sahip çıkıyor, sanatsal faaliyetler yapıyorlar ve bu doğrultuda kültürel faaliyetlerini geliştirebilirler.

K27: İslam 'ın değerleri ve sınırları içerisinde muhakkak kültürel, sportif faaliyet ve etkinliklerde bulunmalıdır ve teşvik etmelidir. Dinine, devletine, milletine, ailesine ve kendisine faydalı olan kültürel faaliyetlerde bulunmalıdır.

b. Okuma, Araştırma ve Yazı Kültürü

Okul yöneticileri, kültürel anlamda bir diğer önemli etkeni ise okuma, araştırma ve yazı kültürü olarak vurgulamışlardır. İmam Hatiplinin her konuyla ilgili kitap okumasını ve ilgisini çeken noktalarda sorgulayıp araştırma yapmasının gerektiğini, mantıklı çıkarımlarda bulunup gerektiğinde de bilgi üretip yazıya dökebilmesini arzu etmişlerdir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K21: *Kültürün en temel özelliklerinden birisi de okuma kültürüdür. Her konuyla ilgili kitap okunmalı, dikkatini çeken noktalarda araştırma yapmalı ve kitabı elinden düşürmemelidir.*

K16: *Sosyal, kültürel açıdan araştırarak okuyarak kendisini yetiştirmiş, daima okuyan, araştıran, düşünen, farklı kültürlerden haberdar olan, taklitten uzak, değişime ve gelişime açık bir imam hatipli olmalıdır. İnançlı, ahlaklı, faziletli, çalışkan, ilkeli duruşunu kültürel olarak da yansıtan bir öğrenci her açıdan kendisini geliştirmiş, topluma örnek olan sürekli okumalar gerçekleştiren bir kültürel yapıda olmalıdır.*

K8: *Sürekli araştıran, okuyan, günlük olayları takip eden, panellere, konferanslara ve çeşitli sosyal aktivitelere katılan, varoluşsal yaşayan bir kimse olmalıdır. Dini bilgileri yanında biraz mantık, felsefe ve sosyoloji alanlarında okumalar yapmalıdır. İnsanların fikir danıştığı, görüşüne başvurduğu bilge bir kişiliğe sahip olmalıdır. Üretken olmalıdır, görüşlerini, düşüncelerini, olaylar hakkındaki kanaatlerini not edeceği bir seyir defteri olmalıdır. Arapça ve bunun yanında ikinci bir yabancı dili iyi derecede okuryazar ve konuşur olmalı, farklı yayınları takip etmeli, toplumsal, sosyal ve güncel olayları yakinen takip etmeli ve daima okuduğu başucu kitabı olmalıdır.*

K2: *Çok okuyan, araştıran, sorgulayan ve mantıklı çıkarımlarda bulunan biri olabilmelidir. Kültürel derslerin yanında fıkıh, hadis, tefsir, siyer, kelam gibi alanlarda bir üst eğitime devam edecek olan öğrencilerin bu alanlardan uzmanlaşmak istediği alanla ilgili çalışmalar yapıp hem kültürünü geliştirebilir hem de alanında gelişebilir.*

K25: *Toplumunu etkileyen, kulaktan dolma bilgilerle değil okuyup öğrendiklerini akıl süzgecinden geçirerek kültürünü ve kültürel faaliyetlerini şekillendiren bir birey olmalıdır.*

K10: *Kendi konusuna ve alalına hâkim, diğer taraflardan da haberdar olan çok okuyan ve yazan, temel bilgilerde en az söyleyecek bir sözü olan kişi özelliklerini taşımalıdır.*

K27: *Geçmişini araştıran, okuyan, geçmişinden bilgi sahibi olan bundan ders çıkararak yaşadığı ortamı en iyi hale getirmeye çalışarak geleceğe iyi bir örnek olarak aktarması gerekir. Bu aktarımı bilgi üreterek, yazıya geçirerek yapabilir.*

c. İslami Kültür

Okul yöneticileri İmam Hatiplinin kültürünün İslami kültüre göre teşekkül etmesini de arzulamışlardır. İmam Hatiplinin, Kur'an'ı Kerim'den, peygamberimizin sünnetinden, sahabeden gelen uygulamalar çerçevesinde İslam dinine uygun olan kültürel özelliklere de haiz olmalarını istemişlerdir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K22: İslami kültüre sahip olmalıdır. Değerlerine bağlı olması gerekir. Kendini yetiştirmelidir. Muhakkak çok kitap okumalıdır.

K4: Manevi yönden İslam kültürünün en güzel örneklerini yaşayan nesiller oluşturmamız gerekiyor. Vatanını milletini ve devletini seven manevi yönden kendini geliştirmiş, İslam kültürünü yansıtan başarılı kariyer sahibi çok okuyan ve araştıran nitelikte olmalıdır.

K9: Kendi değerlerine ait bütün öz kaynaklardan haberdar olmalıdır. İslam kültürüne hâkim olabilmek için Kur'an ve Sünneti okuyup anlamalı ve yorumlamalı ve sahabilerin güzel ve örnek faaliyetlerini de benimsemeli kültürünü bu şekilde şekillendirmeli bunun yanı sıra sağlıklı kaynaklardan yeterince beslenmelidir. Her şeyden önce çok okumalı, kendini yetiştirmeli İmam Hatip davasına hizmet edebilecek her türlü kültürel etkinliğin ve çabanın içerisinde olmalıdır.

K20: İslam'a yön veren âlimlerimiz var onların çoğunluğu hem İslam ilmini bilen hem de fen bilimini bilen kişilerdi. Dinimiz ilmi emrediyor bunun için fen bilimlerini de bilmeli, İslami ilimleri de bilmeli, her ikisi birbirini tamamlıyor. Kültürel açıdan dinimize aykırı olan kültürel faaliyetlerden ve hurafelerden uzak durulmalıdır. Her toplumun kendine göre bir kültürü vardır. Arap kültürü, Türk kültürü gibi. Fakat bunların ortak kültürü İslam olmalı yani din olmalıdır. İslam'a aykırı olmayan kültürlerin gelişimi için her türlü donanıma sahip olmaları gerekir. Buldukları toplum içerisinde o kültürü iyi tanımalı o yönde insanlara yön verebilmelidir. Yaşadığı toplumu çok iyi bilen onların değer yargılarını kültürlerini inançlarını bilen kişiler olmalıdır. Bu şekilde bir İmam Hatipli o toplumda etkili olabilir.

K21: İmam Hatip Lisesinde elde ettiği bilgileri özümsemelidir. Kültürel olarak her alanda kendisini yetiştirmelidir. İslam kültürünü yaşamadır. Öncelikle Kur'an ve

sünnet merkezli bir düşünce sahibi olmalıdır. Allah'ın indirdiği vahyin kendisini ilgilendirdiğini hayatını da bu doğrultuda yönlendirmesi gerektiğine inanmalıdır. Eğer kendisini vahiy kaynaklı yetiştirmişse kendisini yanlışlardan muhafaza eder. Geçmişini çok iyi bilmelidir ki geleceğe yönelik tasavvurları düzgün olsun.

d. Milli ve Genel Kültür, Tarih Bilinci ve Toplumsal Kültür

Okul yöneticileri İmam Hatiplinin, tarih bilinci çerçevesinde geleneklerinden kopmadan, milli ve manevi değerlerini yansıtan kültürel yapıda olup toplumunda kendine özgü geleneksel kültürünü değerlerine aykırılık teşkil etmeden yaşayabilen olmasını arzulamaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K8: ...içinde yaşadığı toplumun örf, adet, gelenek ve kültürel yaşamıyla barışık olmalıdır.

K17: Kendi milli kültürünü bilen, öğrenen ve yaşantısını ona göre dizayn eden, başkalarına kendisine saygı duyabildiği ölçüde müsamaha gösteren bireyle olmalıdır. Kültürel açıdan da İmam Hatipli ruhunu canlı tutmalı, bilgili, donanımlı olmalı, saygılı olmalı; vatanını, milletini, bayrağını seven ve bunu sosyal yaşantısına taşıyan bireyler olmalıdır.

K14: Geçmişime, tarihime bağlı, ülkesinin değerlerine sahip çıkan, mimariden yemek kültürüne kadar değerlerini tanıyan ve bu değerlere sahip çıkan bir tutum sergilemelidir.

K5: Milli ve manevi değerlere, gelenek ve göreneklerine, dinine bağlı kendini bilimsel ve sosyal konularda geliştirmiş ve bunu hayatına tatbik eden kültürlü bir gençlik olmalıdır.

K7: Atalarından gelen bölgesel kültür öğelerini devam ettirmeli ancak İslam süzgecinden bunu geçirmelidir.

K11: Milli ve tarihi değerlerine bağlı, vatanını seven ve koruyan, araştırmacı, okuyan, özgüvenli kültürel özelliklere sahip bir nesil arzuluyorum.

K12: *Örf ve adetlerini unutmadan günümüz toplumuna yön veren, öz kültüründen vazgeçmeden yeniliklere de açık olan bir fert olmalı.*

K18: *Geçmişini iyi bilen, içinde bulunduğu zamanı iyi ve doğru tespit edebilen olmalı, çok okuyan, pratiğe dönüştürebilen ve çözüm üretebilen olmalı, milletimizin tarihine kültürel inancına sahip çıkmalıdır.*

K24: *Tarihini bilen, çağın gerektirdiği donanıma sahip, inanç ve değerlerine bağlı kültürel faaliyetler içerisinde olmalıdır.*

e. Gezi Gözlem Kültürü

Okul yöneticileri, İmam Hatiplinin aktif hayatında gezen, gözlem yapan dolayısıyla farklı kültürleri de tanıyan ve kendisini daha da geliştiren bir yapıda olmasını da arzu etmektedir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K26: *Doğu kadar batıyı da bilen, spor yapan, gezen, gören ve gözlemleyen, seyahatlerinde konuşabilecek kadar bir iki yabancı dili olan, güzel sanatlarla da ilgilenen kültürel yapıda olmasını beklerim.*

K28: *Gezerek, gözlemleyerek farklı kültürleri bilip kendi kültürüyle karşılaştırıp kültüründen de ödün vermeden kendini geliştirmelidir. Fırsat buldukça gerek il dışı ve imkanlar çerçevesinde yurt dışına seyahatlere katılabilmelidir. Kendi dili dışında Arapça ve İngilizce dillerini bilmeli bir de uzak doğu dillerinden (Japonca, Korece, Çince, Rusça) en az bir dil daha bilecek ve konuşabilecek şekilde yetiştirilmelidir.*

K29: *Okuma alışkanlığının yanı sıra gezi ve gözlem yaparak, belirli kültürel alanları tanımalı ve kültürünü bu şekilde geliştirmelidir.*

f. Medya Kültürü

Okul yöneticileri, İmam Hatiplinin kültürel özelliklerini sosyal medya ortamında da yansıtmasını arzulamıştır. Sosyal medyadaki kültürel yapılarının gerçek hayattaki

kültürel yapılarına ve ahlaki değerlerine ters düşmeyip uyumlu olmasının gerekliliğine dikkat çekmişlerdir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K19: Sosyal medyada kültürüyle topluma örnek olan, yönlendiren, sorunlara çözüm üretebilen olmalıdır. Paylaşımında geçmişe saygı duyan, kabul eden ve kendini sürekli yenileyebilen olmalıdır. Geçmişten gelen mirasa sahip çıkmalıdır.

K13: Kültürel faaliyetleri internette gereksiz yere zaman kaybetmekten ibaret olmamalıdır. Geçmişini unutmamak, tarihini her zaman gözden geçirmek, bilincinde kültürünü temellendirmelidir. Asrın kölesi olmalı, her kutsal değerini Google'da aramalı, kaynağından öğrenmeye gayret etmelidir. Donanımlı birden fazla dil bilen birey olmalıdır.

K15: Topluluk huzurunda kendini ifade edebilecek bilgi birikimine sahip, sosyal medyada boş zaman geçirmeyen ve kültürünü sadece sosyal medyada gösterme eğiliminde olmayan bir gençlik arzuluyorum. Kültürel, felsefi, sosyal, ilmi, dini, literatüre hakim olan ve bunları da hayatına yansıtabilen nitelikte öğrenciler olmalıdır.

K6: Öncelikle öğrenci sosyal medyanın kölesi olmamalıdır. İmam Hatip Liselerinin tümüne bir kimlik bir ideal bir hedef en iyi tabirle ufuk kazandıracak süreli yayınlar olmalı ve öğrenciler kendilerini, kültürlerini bu okumalarla muhafaza etmelidir. Televizyon ve internet başında değil, zira süreli yayın okumaları ve çeşitli okumalar vasıtası ile öğrencilerin hissi fikri ve kültürel gelişmelerinde son derece sağlam ve önemli olan kazanımlar elde edilecektir. Olayları ve tarihsel akışı merkeze almanın yanında muhtasar bir sınır düşünülmalıdır. Öğrenciler yaşamlarında ve sosyal medyada şuurlu olmalı ve İmam Hatiplik aidiyeti aşılanmış olmalıdır. Kitapları daima okumalı ve kendini güncellemelidir.

3.1.5. Siyasi/İdeolojik Özellikleri

İHL okul yöneticilerinin İmam Hatiplinin politik/ideolojik özelliklerine ait kategoriye oluşturan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin Siyasi/İdeolojik Özellikleri

Alt kategoriler	Katılımcı Sayısı	Katılımcılar
Vatan, Millet, Bayrak ve Devlet Eksenli Söylemler	5	K14, K17, K28, K12, K23
Ümmetçi Söylem	6	K6, K13, K16, K18, K19, K25
İdeolojik/Politik Söylem	6	K1, K3, K11, K20, K29, K5
Tarafsızlık/Apolitik Söylem	5	K22, K7, K9, K15, K26
Demokratik Söylem	7	K2, K4, K8, K10, K21, K24, K27

a. Vatan, Millet, Bayrak ve Devlet Eksenli Söylemler

Okul yöneticilerinin bir kısmı, İmam Hatiplinin vatan, millet, bayrak ve devlet kaygısıyla ve bu değerlere ters düşmeyen bir siyasi görüşe sahip olabileceğini ifade etmiştir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K14: Dinini, vatanını, bayrağını ve ezanı her şeyden üstün tutsun da siyasi görüşü ne olursa olsun.

K17: Kendi inanç ve yaşayış tarzına saygı duyan, dinden ve dindardan gocunmayan kişileri ve siyasi grupları destekleyen ve onlarla çalışan olmalıdır. Milletini, memleketini, bayrağını seven ve ezanını koruyan bireyler olması gerekir. Bu şekilde faaliyetlere katılabilir.

K28: Milli ve manevi duygulara bağlı siyasi partilerden herhangi birinin görüşüne bağlı olabilir.

K12: Ülke ve dünya siyasetine vakıf, vatanının ve milletinin çıkarlarını koruyan, gündemi takip eden ve oluşturan bir fert olmalı.

K23: Elbette siyasi görüşü olabilir. Çünkü Allah'ın ilmiyle uğraştıklarında istikametleri de sağlam oluyor. Vatanını, milletini, devletini, bayrağını, ezanını ve diğer değerlerini yansıtan bir görüşü olmalıdır. Fakat insanların, öğrencilerden beklentilerinin çok yüksek olduğunu düşünüyorum. Onların da insan hatta birer çocuk oldukları bile unutuluyor. Öğrendiklerinin sindirmeden yaşamaları bekleniyor. Sağlam bir

ideolojilerinin olması için öncelikle öğrencilerinin öğrendiklerini hayatına uygulaması gerekiyor. Bu aşamadan sonra bu çerçevede bir ideolojileri, görüşleri olabilir.

b. Ümmetçi Söylem

Okul yöneticilerinin bir kısmı İmam Hatiplinin, dünya üzerindeki Müslümanların haklarını ve hukuklarını savunacak, koruyacak şekilde tüm ümmeti kapsayıcı bir siyasi görüşe sahip olabileceğini arzulamışlardır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K6: İmam Hatip Liseleri İslam'ın ön gördüğü ahlaki ilkeler doğrultusunda meselelere yaklaşımları gerekir. Günümüzde maalesef konuları itibariyle iyi bir seviyede olduklarını söylemek mümkün değildir. İmam Hatip Liselerinin siyasi ve ideolojilerini İslam'ın, Kur'an'ı Kerim ve sahih sünnetin ön gördüğü siyaset ve ideolojidir. Bunun dışında İmam Hatip Liselerinde İslam dışı ideoloji ve siyasi hareketler empoze edilmemeli ve buna yönelik çalışmalara da fırsat verilmemelidir.

K13: Kutsal değerlerini her şeyin üstünde tutmak, her kesimle barışık olmalı ve Müslümanların lehine bir görüşü olmalıdır. Fakat siyasi ideolojinin okullardan uzak olması gerekir.

K16: Bütün siyasi ideolojilere eşit mesafede yaklaşan, ancak kendisini ilmi siyasetle yetiştirmiş, İslam siyasetini kavramış, Hz. Muhammed'in (sav.) yönetim anlayışındaki temel ilkeler çerçevesinde bir siyaset anlayışını benimsemiş bir imam hatipli arzuluyorum.

K18: Dine dayalı, dürüst, ahlaki ilkelerden ayrılmayan siyasi bir görüşe sahip olmalıdır.

K19: Allah ve resulü çizgisinden ayrılmayan bir siyasi düşünceye sahip olmalı, tutarlı olmalı, yalandan, hileden uzak kalmalıdır. Hitabeti kuvvetli ve kararlı olmalıdır.

K25: Avrupa ve Amerika'nın İslam Dünyası üzerindeki ideallerini fark ederek kendisine buna göre bir ideolojik tutum belirleyip bu tavırda takınmalıdır.

c. İdeolojik/Politik Söylem

Okul yöneticilerinden bazıları da öğrencilerin, temel değerlerine uygun olarak ideolojik, politik görüşlerinin olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K1: *Temel aldığı prensiplerle uyumlu bir toplulukta, oluşumda görev alması veya hissen yanlarında olması mümkündür.*

K3: *Siyasi ideolojik olarak, belli bir siyasi görüş ve ideolojik tutuma sahip, ne yaptığını ve neye inandığının bilincinde, kararlarının arkasında durabilen, görüşünü savunabilen, inandığı değerlere sahip çıkabilen bir yapıda olmalıdır.*

K11: *İmam Hatip öğrencisinin, hepsini kapsamamakla beraber okuyan bir nesil olduğunu, bunun getirisi olarak da bir dünya görüşleri olduğunu düşünüyorum.*

K20: *İnsanın tabiatı gereği elbette bir ideolojiye sahip olmalıdır. Çünkü İslam'da sonuç olarak bir ideolojidir. Siyaseti İslam ahlakı üzerine kurulan bir siyaset olmalıdır. Kendi değer yargılarına uygun bir siyasi görüşü olmalıdır. Topluma yön verecek nitelikte olmalıdır.*

K29: *Tüm fikir ve ideolojileri, mezhep ve dini görüşleri, akıl süzgecinden geçirerek kabul veya reddeden bir tutumda olmalıdır. Sonrasında ise bir ideolojisi olabilir.*

K5: *Doğru, adaletli, kapsamlı ve dini değerlere aykırı olmayan bir ideolojik tutum gerçekleştiren bir nesil arzuluyorum.*

d. Tarafsızlık/Apolitik Söylem

Okul yöneticilerinin bazıları ise İmam Hatiplinin tarafsız olması gerektiğini ve siyasetin dışında yer alması gerektiğini istemiştir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K22: *Bir imam hatiplinin fazla siyasetle uğraşması doğru değildir. İslam'ı ideoloji olarak kabul etmek doğru değildir, İslam bir dindir ve ideolojik saplantılara kapılmamak gerekir. Siyasetin dışında olmak çok doğru olmamakla birlikte siyasetin tamamen de içinde bulunmamalı, yeterli ve gerektiği kadar siyasetle ilgilenilebilir.*

K7: *Kör siyasi çekişmelerin içerisine girmemelidir bu doğrultuda tarafsız hareket etmelidir.*

K9: *Kanaatimce siyasetle eğitim öğretimin öğrenciler üzerinde etkili olacağını düşünmüyorum. Bunun tek kaynağı okullar ve eğitim yuvalarıdır. Kaliteli öğretmenlerin öğrenciler üzerinde yoğunlaşmasıdır. Bir imam hatipli sandık kurulduğunda kendi çizgisi doğrultusunda kendi oyunu kullanabilme ama bunun ötesinde fazla siyasallaşmamalıdır. Çünkü siyaset zaman ve zemine göre değişiklik arz ediyor, İmam Hatiplilerin bunu arzu etmemesi gerekir, çünkü İmam Hatipliler siyaset üstü çalışmalıdır.*

K15: *Mümkün mertebe siyasi söylemlerden ve ideolojik tutumlardan uzak fakat bunların da bilincinde olan bireyler olmalıdır.*

K26: *İnancı dışında davası yani ideolojisi olmayan, dinine, davasına hiçbir ideolojiyi yaklaştırmayan, kendi görüşlerinin dahi mutlak doğru olmadığını farkında olan ve “Rabbim Allah’tır” diyen ve bu istikamet üzerine devam eden bir yapıda olmalıdır.*

e. Demokratik Söylem

Okul yöneticilerinin bir kısmı da İmam Hatiplinin tüm fikir ve düşüncelere saygı ile yaklaşp eşit mesafede olmaları gerektiğini arzulamışlardır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K2: *Siyasetten uzak olmamak, siyaseti bilinçli ve Allah rızası için yapabilmek fakat bunu yaparken de politik söylem ve tutumlarını işine karıştırmamak...*

K4: *İnsanların düşüncelerine saygılı, ideolojik ve boş tartışmaların yıpratıcı ve ayrıştırıcı yönlerini düşünerek bunlardan uzak durup insan öncelikli tutum sergilemek.*

K8: *İmam Hatiplinin mutlaka bir siyasi görüşü olmalı ancak bu görüşü öne çıkartarak toplumun değişik katmanlarına siyasi olarak yaklaşmamalı ve eşit mesafede durmalıdır. Daima insanları kuşatıcı, kapsayıcı bir özelliğe sahip olmalıdır. Siyasi tavır ve hareketlerinde duruşunda ölçülü olmalı tutarlı davranmalı, zamana ve zemine göre siyasi tezahürlere ve davranışlara girmemelidir. Güçlünün değil, haklının yanında yer almalı, Bir İmam Hatipli gerek dini olayları gerekse toplumsal ve siyasal olayları tahlil ederken belirli bir cemaatin, belirli meşrebin bakış açısıyla değerlendirmemeli, İslam’ın genel geçer değerleriyle ve ölçülerine dikkat ederek değerlendirmelidir.*

K10: Ülkenin gündemi ile ilgilenen ama siyasi fraksiyonlara aynı mesafede durabilen, kendi ahlaki ideolojisini herkese sevdiren, sosyal bir insan, kimseyi dışlayamayacağı geniş perspektif sahibi bir insan özelliklerini taşımalıdır.

K21: Bir partiye, bir cemaate, bir tarikata angaje olmamalıdır. Ama ülke siyasetini de bilmelidir. Mevcut şartlara göre de siyasi bir bilincinin de olması gerekir.

K24: Bütün görüş ve düşüncelere karşı hoşgörülü, kendi inancıyla çelişmeyen siyasi görüşü olmalıdır.

K27: Toplumsal bir ortamda yaşadığı için dolayısıyla siyasi ve ideolojik bir görüşünün olması mutlaklıdır. Ancak bu görüşü diğer insanlar arasında bir ayrımcılık değil tam tersine toplumu kaynaştıran, birleştiren bir tutumda olmalıdır.

3.1.6. Mesleki Özellikler

İHL okul yöneticilerinin İmam Hatiplinin mesleki özelliklerine ait kategoriyi oluşturan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8: İHL Okul Yöneticilerine Göre İmam Hatiplinin Mesleki Özellikleri

Alt kategoriler	Katılımcı Sayısı	Katılımcılar
Mesleki Yeterlilik ve Gelişim	9	K1, K6, K7, K10, K13, K16, K17, K20, K25
Mesleki Etik ve Temsilîyet	5	K5, K8, K9, K19, K26
Mesleki Samimiyet ve Sorumluluk Bilinci	5	K22, K23, K24, K27, K29
Mesleğinde Zamanı ve Kayakları İsrâf Etmeme, Ülke Üretimine Katkı Sağlama	6	K4, K10, K11, K14, K21, K28
Mesleğinde Örnek Olmak ve Liderlik	6	K20, K2, K3, K12, K15, K18

a. Mesleki Yeterlilik ve Gelişim

Okul yöneticileri İmam Hatiplinin mesleği ile ilgili donanıma haiz, dolayısıyla mesleğinde yeterli ve mesleği ile ilgili her türlü gelişime de açık olan bir mesleki yapı arzulamaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K1: Mesleğinde en ince ayrıntıya kadar bilgili olmaya çalışmak. Dürüst, tarafsız hizmet vermek. Bu okul mensupları isminin özelliklerini taşıy nitelikte olmalıdır, şöyle ki: “İmam: Önde olan, örnek, bilen, Hatip: Anlatabilen, tesir eden” şeklinde ben nitelendiriyorum.

K6: İmam Hatip öğrencisi kendi alanına ait çalışacaksa mesleki alana ait birikimi olması zorunludur. İmam Hatip Liselerinin bir çıkması da mesleki yönelime verilmeyişi bu da sadece öğrenciden kaynaklanan bir olay olmaktan ziyade eğitim sistemi, müfredat programı ve veli profili ile alakalıdır. Şu anki müfredatla bu okulların amacına uygun mesleki donanımlı mezun yetiştirmek mümkün değildir. Yüzde 75,80 kültür yüzde 20 meslek dersleri ile imam hatipli öğrenci yetişmez. Acilen yeni bir müfredat çalışması gerekir. Böylece mesleki alanda da daha donanımlı, alanında yeterli, uzman bireyler yetişir.

K7: Mesleki bilgi seviyesi en üst düzeyde olmalı, diğer alanlar konusunda da fikir üretmelidir. Hem mesleki hem de fen edebiyat alanında ve en az iki yabancı dili öğrenecek şekilde yetiştirilmelidir. Öğrenciler meslek dersleri alanında da uzmanlaşmaya gitmelidir. Aksi takdirde 20 yıl sonra bir Hayrettin Karaman Hoca gibi mesleki hayatında bilgili yazar alimler bulamayabiliriz.

K10: Alanıyla ilgili yayınları takip eden, kendini geliştiren, yeterli mesleki bilgi ve vizyona sahip yaptığı mesleği sırf memuriyet olarak görmeyen, yüksek ve yüce idealleri olan bir insan olmalıdır.

K13: İmam Hatip Öğrencisi bilgi birikimi yüksek, kendini sürekli geliştiren ve yenileyen bir yapıda olmalıdır. Mesleğinde özgün ve branşında uzmanlaşmaya gitmelidir. Sevdiği mesleği tercih ederek o mesleğin gereğini yerine getirmesi gerekir.

K16: Kur'an'ı doğru ve güzel bir şekilde okuyan, Kur'an'ı anlamaya gayret eden, Kur'an'ı ve hadisleri anlama noktasında Arapça'yı yeteri kadar bilen, İslami ilimlerden tefsir, hadis, fıkıh, kelam gibi dersleri bilen kendisine soru geldiğinde bu sorumlara bilgisi çerçevesinde cevap vermeye çalışan, kısaca hangi mesleği yaparsa yapsın mesleki açıdan kendini yetiştirmiş bir İmam Hatipli değildir.

K17: Mesleki olarak yetişen, yeri geldiğin hatiplik yapabilen, önder olabilen ve bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip olan biri olarak yetişmesi gerekir.

K20: *Gelecekte mesleki alanda kendilerini geleceğe hazırlamaları gerekir. Bilgi ve donanım yönünden çok iyi yetiştirilmelidir. Yarım doktor adamı candan, yarım hoca dinden eder, özdeyişi tabiri caizse bu noktada çok önemlidir. Onun için öğrenciler her alanda ve özellikle çalışmak istedikleri alanda kendilerini geliştirmeleri gerekir.*

K25: *Bilgisi mesleki açıdan en az asgari düzeyde; Kur'anı en az 10 tefsirle okumalı, Kütübü Sitte'yi en az bir sefer okumuş, çağdaş İslam bilginlerini takip eden, kendini yetiştirmek için fırsat kollayan, öğretirken öğrenen ve bilmediğini bilen bir mesleki yapıda olmalıdır.*

b. Mesleki Etik ve Temsilîyet

Okul Yöneticileri İmam Hatiplinin mesleğini icra ederken ahlak kurallarına dikkat etmesi gerektiğini ve dolayısıyla mesleki etik noktasında hassas davranmasını ve mesleğini hakkıyla temsil edebilmelerini arzulamışlardır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K5: *Sahip olduğu mesleğin bilgi birikimine hâkim olan, mesleğini hakkıyla temsil eden ve mesleki ahlaka sahip bir vatandaş olmalıdır. Mesleğini icra ederken adaletli, çevresine değer veren, vatanını ve milletini seven, devlet hizmetini bir borç bilen özellikleri taşımalıdır.*

K8: *Çalıştığı kurumu en iyi şekilde temsil etmeli ve mensubu olduğu İmam Hatipli kimliğini yansıtmalıdır. Bir İmam Hatipli olarak Kur'an'ı en iyi şekilde okumalı, mahreciyle tecvidiyle makamıyla ve anlamını idraki ve yaşayışıyla insanların gönlüne girmelidir. Çalışmış olduğu kamu veya özel kuruluşta meslek etiği ahlakıyla ilgili değerlere tamamen uymalı "hocanın dediğini yap, yaptığını yapma" anlayışını yıkmalıdır. Mesleğini icra ederken, kılık kıyafet, giyim kuşamına dikkat etmeli, iyi giyinmesi ve temizliğiyle insanların beğenisini kazanmalı ve mesleği uygulamalı yansıtan model olmalıdır. Geleceğe dönük hedeflemiş olduğu mesleğiyle alakalı temel akademik bilgilerle donanmalı ve üniversite sınavına girerken bu konuda sıkıntı yaşamamalıdır. En az iki yabancı dili iyi derecede bilmelidir.*

K9: *Her nerede ve hangi kurumdaysa İmam Hatipli olduğunu unutmamalı ve bu kimliği iyi yönde temsil etmelidir. Mesleğinde çalışırken de davranışlarına dikkat etmeli*

ve toplum tarafından gözlemlendiğini unutmamalıdır. Doğruluğu ile örnek olmalı ve örnek alınacak seviyeye gelmesi gerekir.

K19: Sağlam bir niyetle mesleğinde heyecan duymalı ve mesleğine aşık olmalı dolayısıyla mesleğini taşıyabilmelidir. Mesleğini hakkıyla temsil edebilmesi için her anında Allah'ın huzurunda olduğu bilincinden uzaklaşmamalıdır. Çevresini aydınlatmalıdır. Hayatı kaliteli yaşayan, bulunduğu her mevkide İslam'dan taviz vermeyen, mesleğinde başarılı, bilinçli ve dinamik öğrenciler olmalıdır.

K26: Bir İmam Hatipli çalıştığı tüm meslek alanlarında çalışkan, dürüst, ahlaklı, güvenilir ve örnek gösterilen bir şahsiyet olarak mesleğini icra etmelidir. Toplumda kendisinden bunu beklemektedir.

c. Mesleki Samimiyet ve Sorumluluk Bilinci

Okul yöneticileri İmam Hatiplinin mesleğinde samimi ve sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gerektiğini istemiştir. Mesleğinde donanımlı ve uzman olmanın tek başına yeterli olmayıp bunun yanında mesleğinin gereği sorumlulukları üstlenip samimi bir şekilde çalışmanın gerekliliğini vurgulamışlardır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K22: Kendi alanında bir meslekte çalışmak istiyorsa kendini içtenlikle bu alanda çok iyi yetiştirmelidir. Kur'an'ı Kerim, Arapça ve hadis vs. bu noktada bir eksiklik bırakmamalı ve sadece okul dersleri ile yetinmemeli, gerekirse okul dışında da bu alanda Kur'an kursları vs. gibi yerlerde destek almalıdır. Farklı alanda çalışacaksa da almış olduğu dini bilgiler kendisine İslami bir hayat yaşarken yeterli olur. Çevresine hangi alanda çalışırsa çalışsın yaşam şekli ve mesleki davranışı ile örnek olmalı ve etkilemelidir. Esnafsa iyi bir esnaf, mühendis ise iyi bir mühendis olmalı, bunun yanı sıra mesleğini vatan, millet, bayrak ve ezan aşkıyla icra etmelidir.

K23: Gerçek anlamda yetişmiş olan eğitimci her dalda olduğu gibi meslek bilincinde de güzel değerlere sahip olduğundan bunu öğrenciye de yansıtıyor. İçinden gelerek yaptığı işin önemini farkında olan eğitimci, öğrenciye sahip çıkıyor. Onların eğitimini tabiri caizse dert ediniyor. Öğrencilere mesuliyet duygusunu aşıyor. Rabbimin yeryüzündeki halifesi olmak gibi önemli bir görevi olduğunu, Rabbimin ilmini en güzel

şekilde öğrenip yaşamamız ve bilmeyene de öğretmemiz gibi sorumluluğumuz olduğunun farkında olmalı. Bu bilinçle yetişmiş, her meslek dalında çalışan gençlerle güzel bir gelecek umudumuz olacaktır. Bu kutsal görevin önemini iyice öğrenciye anlatılmalıdır.

K24: Kendini geliştiren, çevresinin beklenti ve ihtiyaçlarına samimi bir şekilde bilgi ve karakter olarak cevap verebilen örnek bir kişiliğe sahip olmalıdır. Mesleğinin problemlerini dert edinen, sorumlu bir şekilde hareket eden, çağın gerektirdiği diğer donanımlara da sahip olmalıdır.

K27: Mesleğinde çok iyi olması tek başına yeterli değildir; mesuliyet duygusuyla hareket etmeli ve hangi meslekten olursa olsun bu bilinçle mesleğini icra ederken bu şekilde en iyisi olmaya gayret göstermelidir.

K29: Hangi işi yaparlarsa yapsınlar samimi olmaları, adaletli olmaları, sorumluluk içerisinde hareket etmeleri gerekmektedir. Donanımlarından dolayı daha çok eğitim kurumlarında çalışmalarını gerektiğini düşünüyorum. Ancak farklı meslek gruplarında da çalışırlarsa sorumluluk bilincinden hiçbir zaman uzaklaşmamalıdır.

d. Mesleğinde Zamanı ve Kaynakları İsraf Etmeme, Ülke Üretimine Katkı Sağlama

Okul yöneticilerinin İmam Hatipliden beklediği bir diğer mesleki özellik ise mesleğinde zamanı verimli kullanması ve kaynakları israf etmeden çalışabilmesidir. Ayrıca ülkesinin üretimine katkı sağlamasını da arzulamışlardır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K4: Yaptığı işin en iyisini yapmak için zamanını iyi kullanmalı, üreten olmalı ve tüm enerjisini ülkesini kalkındırmak için harcamalıdır.

K10: Alanında yeterli, karakterli, güven veren, sosyal sabırlı ve başkaları ile iletişimi iyi olan bir insan olmalıdır. Ancak bunun yanında çalışırken zaman planını ve programını iyi yapmalı, tutumlu olmalı, mesleğinde insanlığa faydalı olacak işlerin peşinde olan birey özelliklerini taşımalıdır.

K11: İmam Hatipli mesleğinde planlı hareket ederek zamanını iyi kullanabilmelidir. Zaman bilincinin farkın olmalı ve de kullandığı kaynakları israf etmeden içinde yaşadığı topluma yarar sağlamalıdır.

K14: *Mutlu olabilecekleri, çalışırken zamanı boşa götürmeden çalışabilecekleri kendilerine, ülkesine ve insanlığa faydalı olabilecekleri adalet duygusu içerisinde çalışabilecekleri her hangi bir mesleği icra edebilirler. Sadece sözel bölümleri değil bunun dışında farklı, sayısal ağırlıklı bir meslek tercih etmelerini isterim.*

K21: *Öğrenci öncelikle istekli olmalıdır. Mesleğinde donanımlı değilse işini hakkıyla yerine getiremez. Dolayısıyla ülkesinin kaynaklarını israf eder. Mesleğini icra ederken dikkatli ve tutarlı olmalıdır. İşlerini icra ederken hantal olmamalı ve ülkesini ilerletmek maksadıyla durmadan yoluna devam etmelidir.*

K28: *Mesleğin tüm aşamalarında staj uygulamasından yaşayacağı bütün tecrübeler kendisine, ülkem için ne yapabilirim, sorusunu sürekli sormalıdır. Seçeceği mesleği göz önüne alarak kendisini bu doğrultuda geliştirebilmelidir.*

e. Mesleğinde Örnek Olmak ve Liderlik

Okul yöneticileri İmam Hatiplinin hangi mesleği icra ediyorsa etsin o meslekte örnek olması ve liderlik yapması gerektiğini vurgulamıştır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

K20: *Özellikle kendi alanlarında çok iyi olmalı ve bunun örnekliğini göstermeleri gerekmektedir. Toplum içerisinde etkili ve verimli olabilmeleri için, İslam dinini çok iyi bilmeli ve bu alanda kendilerini iyi yetiştirip alanında lider olmalıdır. Etkili ve inandırıcı olabilmek için İslam'ın gerektirdiği şartları üzerinde taşımaları, uygulamaları gerekmektedir.*

K2: *Kendini mesleki alanda geliştirmek ve bu alanda gerek meslektaşlarını gerekse diğer meslek gruplarına bir örneklik teşkil etmelidir. Bilimin ışığında, yaptığı işi iyi en iyi yapabilen önder olmalıdır. Mesleğine helal getirecek davranış ve zaaflardan uzak olmalıdır. İnsanlara arasında da kendini küçük düşürecek davranışlardan kaçınılmalı yani hangi mesleği icra ederse etsin mesleğin gereğini yerine getirip örnek olmalıdır.*

K3: *Mesleğine değer veren ve mesleğinin gereğini yerine getirme noktasında örnek olmalı ve önder olmalıdır. Mesleğinin gereğini yerine getirirken her türlü fedakârlığı yapmalıdır Topluma yön verebilen akademik başarıya sahip, çalışkan ve örnek bireyler olmalıdır.*

K12: *Kendini yetiştiren Kur'an ve sünnet bilgisine vakıf önderlik yaparak, toplumun önüne geçebilecek seviyede donanımlı bir fert olmalı.*

K15: *Dinin aynası olabilecek davranışları mesleğinde sergilemeli, anlattıklarıyla yaşantısı bir olan lider karakterli bir yapıya sahip olmalıdır.*

K18: *Çalışacağı işte Allah için öncülük etmeli, tebliğ karşısında menfaat gözetmemeli, ne yapılacağını söylemekten ziyade ne yapılacağını göstermeli, cihat ruhunu diri tutmalıdır. Toplumun her kesiminde yer alabilen, varlığıyla, davranışlarıyla topluma örnek olabilen, donanımlı, başarılı ve en önemlisi mesleğinde ahlakıyla örnek ve lider bireyler olmalıdır.*

3.2. Okul Web Sayfalarındaki Vizyon İfadelerine İlişkin Bulgular

Araştırmada çalışma grubu olarak belirlenen yöneticileriyle görüşme yapılan İHLlerin okul web sayfalarındaki vizyon ifadeleri de özellikle yetiştirilmek istenen insan niteliğine ilişkin belirlemeler içerip içermediği açısından incelenmiştir. Söz konusu okulların resmi web sayfalarında yer alan vizyon ifadeleri şu şekildedir:

3.2.1. Avni Kiğili Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu

Modern eğitim metodlarını kendi öz değerleriyle bütünleştirmiş, ülkemizin fedakar ve özverili insan ihtiyacını karşılamaya talip, kalkınmada eğitimin önemine inanan, insana değer veren ve öğrenci merkezli eğitim kurumu olmak (Okulumuz Hakkında: Avni Kiğili Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Avni Kiğili Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi vizyonuna bakıldığında kurum vizyonuna yönelik yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu vizyon ifadesinde “İmam Hatip’li” vizyonuna sadece dolaylı olarak fedakar ve özverili insan niteliklerinin vurgulandığı görülmektedir. Bununla birlikte kurum vizyonu ise çağdaş bir eğitimi kendi değerleriyle sentezleyen, ülke için gayretle çalışacak insan ihtiyacına cevap vermeyi amaçlayan, gelişmenin eğitim ile mümkün olduğunun farkında olan, insan odaklı ve öğrenci temelli bir eğitim kurumu olmayı önceleyen bir vizyonu olduğu görülmektedir.

3.2.2. Sadreddin Konevi Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu

Dünü ve bugünü bütünleştiren, gelenekle birleştiren, Öğretmen olmanın idealini ve heyecanını yaşayan, ülke kalkınmasına her alanda katkıda bulunan, bilinçli ve güçlü bireyler yetiştirmektedir (Okulumuz Hakkında: Sadreddin Konevi Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Sadreddin Konevi Anadolu İmam Hatip Lisesi vizyonuna bakıldığında “İmam Hatip’li” vizyonuna yönelik yazıldığı görülmektedir. Vizyon ifadesinin başındaki, öğretmen olmanın idealini ve heyecanını yaşayan kavramının nereye atıf yapıldığı net olarak anlaşılmamakla beraber, geçmişle gelecek arasında bir köprü kurarak dinamik ve etkin bir şekilde ülkenin kalkınmasında payı olan niteliklere sahip bireyler yetiştirmenin amaçlandığı ifade edilmektedir.

3.2.3. Mahmud Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi

Din, bilim, tarih, sosyal ve kültürel yönleri gelişmiş, insanlığın ve insan haklarının temel değerlerini benimsemiş, sorumluluk bilinci yüksek, her yerde ve her zaman başarılı olabilecek geleceğe şimdiden hazır, yaratıcı, çözüm odaklı, girişken, vatansever, örnek alınacak bireylerin yetiştirilmesine ortam hazırlamak, milli ve manevi değerlerine düşkün bireylerin yetiştirildiği Türkiye'nin önde gelen okulları arasında olmak (Okulumuz Hakkında: Mahmud Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Mahmud Celaddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi vizyonuna bakıldığında hedeflenen kazanımların oldukça iddialı olduğu görülmektedir. Okulun vizyon ifadesi daha çok mensuplarının niteliğini ilgilendirdiğinden “İmam Hatip’li” vizyonuna yönelik olup bağlam olarak o niteliklerin hakim olduğu bir kurum vizyonu ifade edilmiştir. Söz konusu kurum her açıdan çok yönlü bilgin, evrensel insan hakları duyarlılığına sahip, yaşama sürekli hazır olan, değer üreten ve vatanına, milli ve manevi değerlerine bağlı ve de rol model öğrencilerin yetiştirildiği ülkemizin önde gelen eğitim kurumları arasına girme hedefini de içerisinde barındıran şekilde detaylı bir vizyona sahiptir.

3.2.4. Kubilay Anadolu İmam Hatip Lisesi

Okuyan, araştıran, uygulayan, bildiklerini paylaşan, başarıları takdir eden, özgüven kazanan, hedeflerini büyük seçen, engelleri aşmayı bilen, başarıyı yakalayan bu

doğrultuda üniversite dünyasına adım atan bireyler yetiştirmek amacı ile çalışmalar yapmak (Okulumuz Hakkında: Kubilay Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Kubilay Anadolu İmam Hatip Lisesi vizyonuna bakıldığında tamamıyla “İmam Hatip’li” vizyonuna yönelik olduğu görülmektedir. Söz konusu kurum öğrencilerini okuyan, araştıran, bilgiyi paylaşan, başarının farkında, özgüvenli, zorluklarla başa çıkabilen ve küçük düşünmeyip büyük ufuklu hedeflerle üniversiteye adım atan bireyler olarak yetiştirmeyi kendi vizyonu olarak belirlemiştir.

3.2.5. Malatya Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu

Her öğrenci kutsal bir emanet bizim için. Eğitim bir ideal, inancımız bundan ibaret ve biz bunu "kimliğimiz" olarak kabul ediyoruz. İnancımız kimliğimizdir. Bizim inancımıza göre: Eğitim sevgiyle hedefine ulaşır. Öğrenci sevmediği derste başarılı olamaz, bu nedenle dersler hoşgörü dolu bir ortamda, öğrenciye sevdirilerek öğretilir. Bilginin mutfağı olarak nitelendirilen laboratuvarlarda dersler uygulamalı olarak aktarılır. Öğrenci öğretmen ve aile üçlüsünün iyi bir iletişim içinde olması gerektiğine inanıyor ve uyguluyoruz. Başarılı olmayı: Ekip çalışması, Toplam kalite bilinci ve uygulaması, Düzen ve disiplini elden bırakmama, Daha iyi iletişim, Bilinçli bir çalışma ve uygulama şeklinde sıralayabiliriz (Vizyonumuz: Malatya Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Malatya Anadolu İmam Hatip Lisesi vizyonuna bakıldığında kurum vizyonuna yönelik yazıldığı anlaşılmaktadır. Vizyon ifadesi eğitim öğretim faaliyetlerinin nasıl gerçekleştirilmek istendiği ve başarının nasıl olabileceği ile sınırlandırılmıştır. Eğitimin ideale inanış olduğu ve bunu “kimlikleri” olarak benimsedikleri ve bu hedefe de sevgi ile uygulamalı olarak ulaşılacağı vurgulanmıştır. Yine eğitimde; öğrenci, öğretmen ve aile paydaşlarının etkili iletişiminin önemine inanıp bunu uyguladıkları ifade edilmiş ve başarının düzenli ve bilinçli olarak ekip çalışması ve toplam kalite bilinci ve uygulamasıyla mümkün olduğu ifade edilmiştir. Toplam kalite bilinci ile de tüm paydaşların eğitimden beklenti ve ihtiyaçlarına cevap bulabilmesi ve paydaşların tatmin olması kastedilmektedir.

3.2.6. Battalgazi Farabi Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu

Kültürel mirası değerlendirebilen, yaşanan hayatı değerlendirebilen ve problemlere çözüm üretebilen bireyler yetiştirmektir (Okulumuz Hakkında: Battalgazi Farabi Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Battalgazi Farabi Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonuna bakıldığında bütünüyle “İmam Hatip’li” vizyonuna yönelik olduğu görülür. Kurum vizyonuna yönelik bir ifade geçmemektedir. Vizyon ifadesi net, açık ve öz olduğundan ulaşılabilirliği de oldukça yüksektir. Geçmişteki değerlere sahip çıkan, varoluşsal yaşayıp sorumluluk duygusu çerçevesinde karşılaştığı sorunları çözebilen niteliklere sahip öğrenciler yetiştirmek anlayışında bir vizyon olduğu görülmektedir.

3.2.7. Turgut Özal Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu

Tercih edilen, örnek, öncü ve lider bir okul olmaktır (Okulumuz Hakkında: Turgut Özal Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Turgut Özal Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu İncelendiğinde bütünüyle kurum vizyonuna yönelik olduğu görülmektedir. “İmam Hatip’li” vizyonuna ait bir ifade yoktur. Vizyon ifadesi incelendiğinde okulun, diğer okullara nazaran daha çok seçildiği ve model ve zirvede olan bir eğitim kurumu olma arzusu dikkat çekmektedir.

3.2.8. 15 Temmuz Şehitleri Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu

Kendini sürekli yenileyen, okuyan, inceleyen, araştıran, analiz ve sentezler yapabilen iyi insan olmanın idealini taşıyan nesillerin yetiştiği; bütün öğrencilerin akla ve bilime dayalı eğitim ortamında hayata ve bir üst öğrenime hazırlandığı; dünü bugüne, bugünü yarına bağlayan köprülerin kurulduğu; yönetici, öğretmen, personel, öğrenci ve velilerin elbirliğiyle çevrede, bölgede ve ülkede etkin ve nitelikli “model okul” olmaktır (Okulumuz Hakkında: 15 Temmuz Şehitleri Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

15 Temmuz Şehitleri Anadolu İmam Hatip Lisesi vizyonu incelendiğinde hem “İmam Hatip’li” vizyonunu hem de kurum vizyonunu birbiriyle bağlantılı olarak içermektedir. Çağa ayak uyduran, okuyan, inceleyip soruşturan, çözümleme yapabilen, iyi insan olmanın bilincini yaşayan, bir “İmam Hatip’li” vizyonu vardır. Akla ve bilme

dayalı, geçmişten günümüze ve de geleceğe köprülerin kurulduğu, paydaşların işbirliği içinde olduğu, hem yerel hem de ulusal olarak dinamik ve kaliteli ve örnek bir okul olmak hedefi ise kurum vizyonuna yöneliktir.

3.2.9. Rabia Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu

Kurumsal kimliği ve sunduğu hizmetlerle örnek alınan, milli ve kültürel mirası değerlendirebilen, yaşanan hayatı yorumlayabilen, problemlere çözüm üretebilen, mesleğinde önder, inançlı, saygılı ve sorumlu bireyleri yetiştiren bir kurum olmayı başarmaktır (Okulumuz Hakkında: Rabia Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Rabia Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonuna bakıldığında ağırlıklı olarak “İmam Hatip’li” vizyonu nitelendirildikten sonra bu niteliklere erişmiş bir kurum olmayı hedefleyen bir kurum vizyonu olduğu görülmektedir. Mesleğinde lider ve model olan, milli ve kültürel varlığını kullanabilen, sorumluluk duygusuyla ömrünü anlamlandırabilen, karşılaştığı sıkıntılara çözüm üretebilen, inançlı ve ahlaklı bireylerin eğitim gördüğü bir kurum olmayı hedefleyen bir vizyona sahip olduğu söylenilebilir.

3.2.10. Selahaddin Eyyubi Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu

Öğrencilerimizi mesleğinde önder, saygılı ve sorumlu bireyleri yetiştirerek dünyaya örnek bir eğitim kurumu olmak (Okulumuz Hakkında: Selahaddin Eyyubi Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Selahaddin Eyyubi Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu incelendiğinde hem “İmam Hatip’li” vizyonuna hem de kurum vizyonuna yönelik birbiriyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Vizyon ifadesi belirgin, net ve anlaşılır biçimdedir. Hangi mesleği icra ederse etkin o alanda önder sorumluluğunun bilincinde ve ahlaklı bireyleri yetiştirme arzusu “İmam Hatip’li” vizyonuna yöneliktir. Bunun yanı sıra dünya çapında model bir eğitim kurumu olma hedefi ise kurum vizyonuna aittir.

3.2.11. Yeşilyurt Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu

Geçmişten geleceğe köprü kurarak Türk Milli Eğitiminin temel amaçları doğrultusunda Atatürk ilke ve inkılaplarını kabullenmiş, geçmişini bilen ve öğünen, geleceğe koşan, kendine güvenen, gelişen teknoloji ile hareket eden, bilen ve uygulayan, çok çalışan,

ailesini, yurdunu, milletini ve tüm insanlığı seven, inançlı, iyi ve güzel değerlerin peşinde giden birey olarak yetiştirmek. Bu amaca ulaşma yolunda devletimizin ve kendi imkânlarımızı elimizden geldiğince artırarak kullanmaya çalışmaktır (Okulumuz Hakkında: Yeşilyurt Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Yeşilyurt Anadolu İmam Hatip Lisesi vizyonu incelendiğinde “İmam Hatip’li” vizyonuna yönelik yazıldığı görülmektedir. Geçmiş ile gelecek arasındaki bağlantı kurup Türk Milli Eğitimin temel amaçları ve Atatürk ilke ve inkılapları prensibiyle geçmişinin farkında ve bununla gurur duyup geleceğe yönelen, özgüveni olan, çağa ayak uyduran, azimli, milli, manevi ve evrensel değerlere bağlı ve ahlaklı niteliklere sahip bir “İmam Hatip’li” vizyonu vardır. Vizyon ifadesinin sonunda bu niteliklere ulaşabilme yolunda hem devletin hem de paydaşların gayreti ise kurum vizyonuna yönelik olduğu söylenilebilir.

3.2.12. Muhammed İkbâl Anadolu İmam Hatip Lisesi Vizyonu

Milli ve manevi değerlerine bağlı, geleceğe umutla bakan, almış olduğu eğitimle çevresini etkileyebilen nesillerin okulu (Okulumuzun 2019-2023 Vizyonu ve Misyonu: Muhammed İkbâl Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019).

Muhammed İkbâl Anadolu İmam Hatip Lisesi vizyonuna bakıldığında “İmam Hatip’li” vizyonuna yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Vizyon ifadesi öz, net ve anlaşılır olduğundan uygulanabilirliği ve ulaşılabilirliği yüksek olduğu söylenilebilir. Milli ve manevi değerlerine bağlı olan, hayata iyimser yaklaşan, okulda gördüğü eğitimi hayatına uygulayabilen böylece model olan niteliklere sahip öğrencilerin yetiştiği arzulanan bir vizyonu olduğu görülmektedir.

Malatya ili merkez ilçeleri olan Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde bulunan bütün İmam Hatip Liselerini oluşturan on iki imam hatip lisesinin okul web sayfalarındaki vizyon ifadelerine bakıldığında yedi okulun vizyonunun “imam hatipli” vizyonuna yönelik yazıldığı görülmektedir. Üç okulun vizyonu kurum vizyonuna yönelik yazılmış olup iki okulun vizyonunda ise hem imam hatipli vizyonuna hem de kurum vizyonuna birlikte yer verilmiştir. Okul yöneticileriyle gerçekleşen mülakatlarda ortaya koydukları

İmam Hatipli vizyonuyla, okul web sayfalarındaki vizyonun tam anlamıyla örtüşmediği ve birbiriyle uyumlu olmadığı görülmektedir.

BÖLÜM IV: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Vizyon, insan ve toplum hayatında gerçekleşmesini arzu ettiğimiz somut bir gelecek görüntüsüdür. Günümüzde geldiğimiz çağ itibariyle vizyonsuz bir kurumun hangi alanda olursa olsun eğitim, ekonomi, kültürel, sanatsal, sportif vs. hiçbir alanda başarılı olması ve hedeflerini gerçekleştirip zirvede yer alması mümkün gözükmemektedir. Kurumların vizyonunun belirlenmesi, sürekli değişim içerisinde olan dünyada hem küresel rekabetle hem de ortaya çıkan olası sorunlarla başa çıkabilmek için son derece önem arz etmektedir. Eğitim kurumları da geçmişte yaşadığı tecrübelerden ve potansiyelinden hareketle istedik geleceğe ulaşmak için gerçekçi amaçları doğrultusunda bir vizyon geliştirir. Eğitim kurumları sahip oldukları vizyonlarıyla birçok problemi daha başlamadan önce çözer ve amaçları yolunda ilerleyip düzeyini geliştirir. Böylece bu kurumlar vizyonlarıyla uzun soluklu hedeflerine ulaşır. Yine bu vizyon ifadesiyle kurumdaki okul müdürü, öğretmen, öğrenci, memur ve diğer personeller hedeflerine kilitlenip bütünleşir. Eğitim kurumlarının geliştirecekleri vizyonun net olması, tutarlı ve milli eğitimin genel amaçlarıyla örtüşmesi, okul yöneticilerinden öğretmenlere, velilere ve öğrencilere kadar aynı hedefe odaklanması ve uygulanması, hem eğitim kurumunun niteliğini artırır hem de vizyonun paydaşlar tarafından benimsenip paylaşılmasını kolaylaştırır.

Tarihsel olarak en köklü eğitim kurumlarımızdan birisi olan İmam Hatip Liselerinin vizyonunu gerek yetiştirmek istediği insan tipi üzerine gerekse kurum vizyonu üzerine değerlendirmek mümkündür. Ancak günümüzde bu okullara yöneltilen nitelik problemi, aynı zamanda bu okulların vizyonunun başarılı bir şekilde belirlenip işlemediğinin bir göstergesidir. Bu okulların nitelik problemiyle, verilen eğitimin kalitesi ve yetiştirilen öğrencilerin özelliği kastedilmektedir. Bu açıdan bakıldığında yapılan çalışmalar bu okullarda hedeflenen niteliklere sahip öğrencilerin yeterince yetiştirilemediğini ortaya koymaktadır. Nitekim Aşlamacı (2017) tarafından Türkiye genelinde bu okul paydaşlarından öğrenci ve öğretmenlerle yapılan araştırmada; öğrencilerin ve öğretmenlerin yaklaşık yarısının bu okullarda sunulan din eğitimi ve öğretimini yeterli bulmadığı; yine öğretmenlerin yaklaşık yarısının çağın ihtiyaç duyduğu din görevlilerinin yetiştirmede bu okulları yetersiz bulduğu tespit edilmiştir. Yine Acuner (2016) tarafından bu okul paydaşlarına yönelik yapılan araştırmada bu okulların misyon

ve vizyonun açık ve belirgin olmadığı ifade edilmiştir. Uçar (2017) tarafından meslek dersi öğretmenlerine yapılan bir diğer araştırmada ise İHL meslek dersi öğretmenlerinin yeterince açık ve net bir İmam Hatipli vizyonuna sahip olmadıkları saptanmıştır.

Her tür ve kademedeki okullar için söz konusu olduğu gibi, İmam Hatip Liselerinden de temel beklenti, belirlenen amaç ve fonksiyonlarını nitelikli bir şekilde gerçekleştirmesi, hedeflenen niteliklere sahip öğrenciler yetiştirebilmesidir. Özellikle 2012 sonrasında İmam Hatip Liselerinin sayılarındaki artış bu okullar üzerinde ciddi bir nitelik sorunu doğurmuştur. Eğitim kurumunun ürünü buradan çıkan insan olduğu için söz konusu nitelik probleminin temelinde yetiştirilen insanın özellikleri vardır. Bu nitelik sorunun çözümünde yetiştirilmek istenen insan bağlamında İmam Hatip Liselerinin geleceğine ilişkin projeksiyon tutması açısından İmam Hatipli vizyonunun ne olması gerektiği üzerinde durulması gereken bir husustur. Herhangi bir eğitim kurumunun okul yöneticileri kendi kurumunun vizyonunu, Milli Eğitim Bakanlığının temel amaçlarına uyumlu bir şekilde belirlemek ve bu vizyonu gerçekleştirmeye yönelik çalışmak durumundadır. Bu anlamda okul yöneticileri kurum vizyonlarının belirlenmesinde ve gerçekleştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Bu nedenle bu araştırmada da İmam Hatip Liselerinde görev yapan okul yöneticilerinin nasıl bir “İmam Hatipli vizyonuna” sahip olduğu araştırmaya değer görüldüğünden; bu çalışmada konu teorik bağlamda ele alındıktan sonra bu okulların en önemli paydaşlarından olan okul yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu okullardaki öğrencilerin niteliği, yetiştirilmek istenen insanın özelliği ve tipolojisinin incelenmesi amaçlanarak, Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt İlçelerindeki toplam 12 İmam Hatip Lisesindeki 29 okul yöneticisiyle görüşmeler yoluyla elde edilen verilerle, araştırmada ulaşılan sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür:

İHL okul yöneticilerine göre, yetiştirilmek istenilen İmam Hatipli vizyonu bilişsel/zihinsel, ahlaki, inanç yapısı, kültürel, siyasi/ideolojik ve mesleki açıdan olmak üzere 6 açıdan yansımış ve ele alınmıştır.

Araştırmaya katılan İHL Okul yöneticilerine göre İmam Hatipli bilişsel/zihinsel açıdan kendisini tanımalı, kendini anlamlandırabilmeli ve ifade edebilmelidir. Okul

yöneticileri bilişsel olarak “İmam Hatip ruhu” ve “İmam Hatip davası” gibi kavramları burada bilinç yapısı olarak vurgulamışlardır, bu kavramla ilgili İmam Hatiplinin hem dindar hem de bilimsel olarak üst düzey bir yapıda olmasını istemişlerdir. İmam Hatiplinin bilinçli olması gerektiğini vurgulayan okul yöneticileri, öğrencilerin hedeflerinin farkında olmasını ve özgün fikirler üretmesini istemişlerdir. İmam Hatiplinin sürekli okuyarak kendini zinde tutmasını, olaylara daima aklını kullanıp bilimsel bakış açısıyla bakabilmesini, çağı yakalayıp yenilikçi olmasını ve birden fazla dil bilmelerini istemişlerdir. Okul yöneticileri, İmam Hatiplinin zihinsel yapısıyla daima içinde yaşadığı topluma karşı duyarlı olup topluma düşünceleriyle katkı sunup önderlik ve liderlik yapması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan İHL okul yöneticilerine göre İmam Hatipli ahlaki olarak dürüst, yardımsever, paylaşımcı, toplumun güvenine layık, vefalı, duyarlı davranışlarının değerlendirmesini yapan, helal ve harama dikkat ederek güzel davranışlar sergilemeye çalışan, şeffaf olan, ön yargılardan kaçınan ve yeni yetişen gençlere de örnek olmalıdır. İmam Hatipli davranışlarıyla içinde yaşadığı toplumda büyüklerine saygısı, küçüklerine sevgisini ve toplumun geneline hoşgörüsünü yansıtmalıdır. İmam Hatipli söz ve davranışlarıyla daima tutarlı, söyledikleriyle yaptıkları kendisinde bulunmalı böylece topluma rol model olan ve insanları hayra davet edip iyiliklere yönlendiren, bu çerçeveyi tebliğiyle de ortaya koyan bir ahlaki yapıda olmalıdır. İmam Hatipli davranışlarında evrensel ahlak kurallarını, milli ve manevi değerlerini özümsemiş olduğunu gösterip buna bağlı tutum sergilemelidir. Sosyal medya platformlarındaki paylaşımları ve kullanımı, gerçek hayattaki ahlaki yapısıyla uyumlu olmalı, burada bir tezat söz konusu olmamalıdır. İmam Hatipli dinin temel kaynaklarından Kur’an’ı Kerim ve peygamberimizin ahlakını hayatında içselleştirerek dolayısıyla İslam ahlakını yaşayan bir ahlaki yapıda olmalıdır.

Araştırmaya katılan İHL okul yöneticilerine göre İmam Hatiplinin inanç yapısı genel kanaat ile tevhit inancına dayanır. İman, teslimiyet ve ameli birbirinden ayırmayan Kur’an’ı Kerim ve sünnete göre inanç yapısını hakim kılan İmam Hatipli, günümüzde hızla yayılan ateizm, deizm, agnostizm gibi tevhit inancına aykırı inanç türlerinden ve düşüncelerinden uzaktır. İmam Hatipli inandığını, yaşamında uygulayacak kadar sağlam akidelerle kurulu olan bir inanç yapısına sahip olmalıdır. Davranışları, sözlerine sahip

olacak şekilde inandığını yaşarsa işte bu noktada dindar olarak nitelendirilebilir. İmam Hatipli Allah sevgisiyle beraber, vatanına, milletine, bayrağına, ezanına duyduğu sevgiyi ve bu inancını davranışlarında bu değerlerden taviz vermeyerek koruyarak ve savunarak gösterir. İslam esaslarını öğrenip sindirip hayatını ona göre şekillendirebilmelidir. İmam Hatipli, tembellikten, ataletten uzak, inancı gereği çalışkan olmalı, adil olmalı ve inandığı değerleri söylemekten ve yaşamaktan uzak durmamalıdır. İmam Hatipli vahiy çerçevesinde kalmalı, batıl inançlardan ve hurafelerden uzak olmalı, iman-akıl ilişkisi bağlamında okuyup araştırmalı, sorgulamalar gerçekleştirmeli ve taklidi imandan tahkiki imana yükselebilmelidir. Genel olarak ehl-i sünnet etrafında toplansa da diğer mezheplere karşı düşmanca bir tavır takınmamalı ve ayrıştırmamalıdır. Farklı mezheplerin ve düşüncelerin İslam'ın zenginlik kaynağı olduğu bilincini taşımalıdır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin İmam Hatipli vizyonlarına inanç özellikleri açısından bakıldığında, bu okul mezunları için bazı kesimler tarafından dile getirilen radikal yetiştirildikleri iddialarının hiçbir şekilde yansımadığı görülmektedir. Bu bakımdan okul yöneticilerinin İmam Hatipli vizyonlarında bu okul öğrencilerine ilişkin herhangi bir radikal özelliğin atfedilmediği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan İHL okul yöneticileri İmam Hatiplinin kültürel özelliklerini dile getirirken en çok vurguladıkları özelliklerin başında sanatsal etkinliklere katılım gelmektedir. İmam Hatipli sanattan uzak kalmamalı, herhangi bir alanında aktif olarak bulunabilmeli ve hatta kabiliyetleri çerçevesinde de kendisi bir sanat icra edebilmelidir. Yine bu noktada İmam Hatiplinin spor kültürü de olmalıdır. Örneğin müzik alanında kendisi bir çalgı aleti çalabilmeli, ilgi duyduğu spor dalında faaliyetler yapmalı, tiyatro ve sinema gibi keyif aldığı sosyal etkinliklerine de katılmalıdır. Tüm bu sanatsal ve sportif faaliyetleri, sosyal aktiviteleri icra ederken İslami değerlere aykırılık teşkil edecek davranışlardan da kaçınmalıdır. İmam Hatiplinin kültürünün en önemli özelliklerinden bir diğeri ise okuma, araştırma ve yazı kültürüdür. İmam Hatipli okumaktan haz almalı, her konuda okumalar gerçekleştirerek farklı düşüncelerden haberdar olmalı, farklı kültürleri ve dünyayı tanımak için gezmeli, gözlem yapmalı, sonrasında ilgi alanlarında daha fazla okumalar, araştırmalar yapmalı ve kayda değer bulduklarını da yazıya geçirmelidir. İslami kültürü yaşamalı, kültürünü şekillendirirken Kur'an'ı Kerim'den ve peygamberimizin sünnetinden yararlanmalı, tarih bilinci içerisinde kültüründe milli ve

manevi değerlerine bağlı faziletli ve özgün olmalıdır. Sosyal medya platformlarında, kültürünü farklı yansıtmamalı, ve sosyal medya kültürü de gerçek hayattaki kültürü gibi olmalıdır.

Araştırmaya katılan İHL okul yöneticilerinin bir kısmı İmam Hatiplinin siyasi ve ideolojik bir görüşe sahip olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu görüşü savunan okul yöneticilerinden bazıları, İmam Hatiplinin vatan, millet, bayrak ve devlet eksenindeki değerlerle siyasi ve ideolojik görüşünün şekillendirilmesini öncelirken diğer bir kısmı ise ümmetin ve Müslümanların sorunlarını kendisine dert edinen ve Müslümanların dünya üzerindeki haklarını gözetken bir tutuma sahip olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle 15 Temmuz darbe girişimi tecrübesiyle “aklını kiraya vermeme” tabirini kullanan bazı okul yöneticileri İmam Hatiplinin hiçbir cemaatin veya grubun tekelinde olmadığını ve bundan sonra da olmaması gerektiğini daima sorgulayan, akıl yürüten ve bu doğrultuda bir görüşe sahip olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazı okul yöneticileri temel aldığı prensipler çerçevesinde, doğruluk, adalet vb. değerler etrafında bir siyasi ve ideolojik görüşü savunabileceğini bu şekilde bir tutum gerçekleştirebileceğini ifade etmişlerdir. Yine bazı okul yöneticileri ise İmam Hatiplinin siyasi söylemlerden ve ideolojik tutumlardan uzak durması gerektiğini, tarafsız olup demokratik olarak tüm görüşlere eşit mesafede durup boş ve yıpratıcı tartışmalardan uzak durulmasının gerekliliğini ifade etmişlerdir. Genel kanaat siyasi ve ideolojik olarak, futbol takımı tutar gibi holiganca bir siyasi ve ideolojik görüşü desteklemeden, kimseyi ayırtırmadan, hoşgörüle düşünen, sorgulayan, araştıran sonra da değerleri çerçevesinde bir görüşe sahip olunabileceğidir.

Araştırmaya katılan İHL okul yöneticilerine göre mesleki açıdan İmam Hatipli öncelikle seçeceği mesleği iyi tanımalı, mesleğinde donanımlı olmaya çalışmalı ve dolayısıyla mesleki yeterliliğe sahip olmalıdır. Eğer kendi alanında çalışacaksa öncelikle Kur'an'ı Kerim ve Arapça olmak üzere meslek derslerine yoğunlaşmalı, mesleki alana ait bilgi seviyesi ve birikimi en üst düzeyde olması için öğrencilik yıllarında bu alana eğilmelidir. Mesleki açıdan kendini sürekli yenileyen, insanlarla sağlam iletişim kurabilen, mesleğinde doğru ve samimi bir şekilde mesuliyet duygusu ile çalışmalı, mesleğinde planlı hareket ederek zamanı iyi kullanmalı ve kaynakları israf etmemelidir.

Hangi mesleği icra ediyorsa etsin İmam Hatipli ülkenin kalkınması ve gelişmesi için tüm enerjisini vererek alanında yetkin ve üreten olmalıdır. İmam Hatipli mesleğini icra ederken işini daha iyi yapabilme adına her türlü fedakarlığı yapmalı, gerek mesleki çalışmasıyla gerekse mesleğindeki davranışlarıyla çevresine örnek olup liderlik yapmalıdır.

Günümüzde İmam Hatip Liselerinin mevcut müfredatıyla bu araştırmada okul yöneticilerinin ortaya koyduğu İmam Hatipli vizyonunun gerçekleştirilebilir olup olmadığı uzmanlarca tartışılması gerekir.

Ziyaret edilen okul yöneticilerin web sayfalarındaki vizyon ifadelerine bakıldığında bunların yeterince okul yöneticilerinin vizyon ifadelerine yansımadağı ve doğal olarak bu okulların vizyonlarının içselleşmediğı tespit edilmiştir. Söz konusu bu vizyon ifadelerinin başta okul yöneticileri olmak üzere kurum paydaşları tarafından yeterince özümsemediğı anlaşılmaktadır. Bu nedenle İmam Hatip Liseleri vizyonlarını kurumlarında önemli bir gündem maddesi olarak paydaşlarıyla okul müdürü başkanlığında, müdür yardımcıları ve öğretmenlerle bir araya gelerek ele alınıp belirlenmesine ihtiyaç vardır.

Nitelik problemini çözüme kavuşturulabilmesi için bu okulların misyon ve vizyonlarının açık bir şekilde belirlenmesi ve dolayısıyla bu okullarda yetiştirilmek istenen insan tipinin özelliklerinin açıkça bilimsel olarak ele alınıp çözümlenmelidir.

Gelinen noktada fen ve sosyal bilimler imam hatip lisesi, uluslararası imam hatip lisesi, sanat, spor farklı programlar uygulayan İmam Hatip Lisesi türleri vardır. Bu nedenle bu kurumların vizyonları belirlenirken bu farklı program türlerinin dikkate alınması ve her birisine yönelik ayrı ayrı vizyon ifadelerinin belirlenmesi gerekir.

Ele alınan İmam Hatip vizyonunun başarılı olabilmesi için öncelikle eğitim ve bilim penceresinden bakılmalı; siyasi ve ideolojik tartışmalardan uzak olmalı çünkü vizyonda belirlenen amaçlar ve hedef kitlesi uzun vadeye göre hareket etmektedir. Eğer bu okulların geleceğı politikanın güdümünde olursa siyasetin şekillendirmesiyle

yaşanacak değişimler uzun vadeye göre hareket etmeyi kısıtlayacak ve dolayısıyla amaç ve hedefleri sekteye uğrayabileceğinden vizyonlarının gerçekleşmesi zorlaşır. Yine vizyon ifadesi tüm paydaşlarına ortak şekilde hitap ediyor olmalı ve bu okulların niceliğinden çok niteliğine önem verecek şekilde planlanan sac ayaklarına dayalı olması vizyonu başarılı kılacaktır. Aksi halde ortaya konulan vizyon ifadeleri; sıradan, amacına ulaşmayan, konjoktüre göre şekil alan, sallantıda ve belirsizlik içerisinde kalacağından gerçekleşmesi ve başarılı olunması mümkün değildir.

KAYNAKÇA

- Acuner, H. Y. (2016). *İmam Hatip Okulları Paydaşlarına Göre Bir Durum Analizi*. Rize: STS Yayınları.
- Akdemir, A. (2008). *Vizyon Yönetimi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Akın, A. (2011). *Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi (1920-1950)*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Akseki, A. H. (2001). Din Tedrisatı ve Dini Müesseseler Hakkında Bir Rapor. (M. Bulut, Dü.) *İslamiyat IV*(1), s. 131-144.
- Akyüz, Y. (2010). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aşlamacı, İ. (2014). *Pakistan Medreselerine Bir Model Olarak İmam-Hatip Okulları*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları.
- Aşlamacı, İ. (2017). Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri: Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet. *Dem Yayınları*, İstanbul.
- Atay, H. (1983). *Osmanlı'larda Yüksek Din Eğitimi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Ayhan, H. (1999). *Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Bahçekapılı, M. (2012). *Türkiye'de Din Eğitiminin Dönüşümü (1997-2012)*. İstanbul: İlke Yayınları.
- Baloğlu, Z. (1990). *Türkiye'de Eğitim*. Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği Yayınları.
- Baltacı, C. (1999). Cumhuriyet Döneminde Kur'an Kursları. *Din Eğitim Araştırmaları Dergisi*(6), 181-186.
- Başgil, A. F. (1962). *Din ve Laiklik* (2. Baskı b.). İstanbul: Sönmez Neşriyat ve Matbaacılık.
- Buyrukçu, R. (2007). *Türkiye'de Mesleki Din Eğitim-Öğretimi*. Isparta: Fakülte Kitabevi.

- Cafaoğlu, Z. (1996). *Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi*. İstanbul: Avni Akyol Ümit Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları.
- Cafoğlu, Z. (1998). Eğitimde Küresel Kimlik. *Yeni Türkiye Dergisi* (21. Yüzyıl Özel Sayısı)(19), 837-845.
- Cebeci, S. (2002). *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Cemal Elma, K. D. (2003). *Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar Uygulamalar ve Sorunlar*. Ankara: Anı Yayınları.
- Clayton, S. (1999). *Takımınızın Yeteneklerini Geliştirmede Strateji*. (O. Yıldırım, Çev.) İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Covey, S. (2004). *Önemli İşlere Öncelik*. (O. Deniztekin, Çev.) İstanbul: Varlık Yayınları.
- Çelik, V. (2000). *Okul Kültürü ve Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çetin, S. (2009). Vizyon Yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Çetin, S. (2009). Vizyon Yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(22).
- Dinçer, N. (1998). *İmam Hatip Okulları Meselesi 1913'ten Günümüze*. İstanbul: Şule Neşriyat.
- Doğan, R. (1998). II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketlerinde Din Eğitimi-Öğretimi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. XXXVIII*, 410-435.
- Drucker, P. F. (1992). *Etkin Yöneticilik*. (N. T. Ahmet Özden, Çev.) İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- Durukan, H. (2006). Okul Yöneticisinin Vizyoner Liderlik Rolü. *7*(2), 277-286.
- Ensar. (1995). *İmam Hatip Liseleri Kuruluşunun 43. yılında*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Erçetin, Ş. (2000). *Lider Sarmalında Vizyon*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erdoğan, İ. (2000). *Okul Yönetimi Ve Öğretim Liderliği*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Ergin, O. (1977). *Türk Maarif Tarihi*. İstanbul: Eser Matbaası.
- Ergün, M. (2005). Medreseler ve İmam Hatip Liseleri. *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı* (s. 109-121). Malatya: İnönü Üniversitesi Matbaası.
- Fidan, Y. (1997). İşletme Vizyonu ve Stratejisi. *Konya Ticaret Odası Yönetici Eğitim Merkezi Yönetim ve Organizasyon Semineri Notları*. Konya: KTO Yönetici Eğitim Merkezi Yayınları.
- Gökaçtı, M. A. (2005). *Türkiye'de Din Eğitimi ve İmam Hatipliler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gökaçtı, M. A. (2005). *Türkiye'de Din Eğitimi ve İmam Hatipliler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Güzelcik, E. (1999). *Küreselleşme ve İşletmelerde Değişen Kurum* (1. b.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Heintel, P. (1995). *Vizyon ve Öz Yapılanma, Vizyon Yönetimi*. (V. Karagöz, Çev.) İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kaplan, İ. (2005). *Türkiye'de Milli Eğitim İdeolojisi* (4. Baskı b.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kara, İ. (2005). *İmam-Hatip Liselerini Yeniden Tartışmak*. İstanbul: DEM Yayınları.
- Kara, İ. (2008). *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslam*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kara, İ. (2017). *Cumhuriyet Türkiyesi'nde Bir Mesele Olarak İslam 2* (2. b.). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karaman, H. (2009). *Bir varmış, bir yokmuş: Hatıralarım 1-3 CİLT*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Karpat, K. (1996). *Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller* (2. Basım b.). İstanbul: Ala Yayınları.

- Kılıç, M. (2010). Stratejik Yönetim Sürecinde Değerler, Vizyon ve Misyon Kavramları Arasındaki İlişki. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 81-98.
- MEB. (1978). *İmam Hatip Liseleri Müfredat Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1985). *İmam Hatip Liseleri Öğretim Programları*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2000). *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2018, 12 31). *Anadolu İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programları*. Milli Eğitim Bakanlığı: <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812019324133-AIL%20Meslek%20Dersleri%20Ogretim%20Programi%20MArapca.pdf> adresinden alındı
- MEB. (2018). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2017-2018*. Ankara: MEB.
- Mermutlu, B. (2008). İmam Hatip Liselerinin Seküler Açmazı. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, X(38), s. 87-88.
- Mesiti, P. (1996). *Hayalleri Olanlar Asla Uyumaz*. (E. C. Karderin, Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Okulumuz Hakkında: 15 Temmuz Şehitleri Anadolu İmam Hatip Lisesi*. (2019, Nisan 10). 15 Temmuz Şehitleri Anadolu İmam Hatip Lisesi: http://malatya15temmuzsehitleriaihl.meb.k12.tr/44/05/762344/okulumuz_hakkinda.html adresinden alındı
- Okulumuz Hakkında: Avni Kişili Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi*. (2019, Nisan 10). Avni Kişili Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi: http://avnikigilikizihl.meb.k12.tr/44/01/749189/okulumuz_hakkinda.html adresinden alındı
- Okulumuz Hakkında: Battalgazi Farabi Anadolu İmam Hatip Lisesi*. (2019, Nisan 10). Battalgazi Farabi Anadolu İmam Hatip Lisesi: http://battalgazifarabiaihl.meb.k12.tr/44/05/269478/okulumuz_hakkinda.html adresinden alındı

Okulumuz Hakkında: Kubilay Anadolu İmam Hatip Lisesi. (2019, Nisan 10). Kubilay Anadolu İmam Hatip Lisesi:

http://kubilayanadoluihl.meb.k12.tr/44/01/180255/okulumuz_hakkinda.html
adresinden alındı

Okulumuz Hakkında: Mahmud Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi. (2019, Nisan 10). Mahmud Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi:

http://mahmudcelaleddinoktenaihl.meb.k12.tr/44/10/761717/okulumuz_hakkinda.html
adresinden alındı

Okulumuz Hakkında: Rabia Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi. (2019, Nisan 2019). Rabia Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi:

http://rabiahatun.meb.k12.tr/44/10/761790/okulumuz_hakkinda.html
adresinden alındı

Okulumuz Hakkında: Sadreddin Konevi Anadolu İmam Hatip Lisesi. (2019, Nisan 7).

http://sadreddinkoneviaihl.meb.k12.tr/44/01/973960/okulumuz_hakkinda.html:
http://sadreddinkoneviaihl.meb.k12.tr/44/01/973960/okulumuz_hakkinda.html
adresinden alındı

Okulumuz Hakkında: Selahaddin Eyyubi Anadolu İmam Hatip Lisesi. (2019, Nisan 10).

Selahaddin Eyyubi Anadolu İmam Hatip Lisesi:
http://selahaddineyyubifenihihl.meb.k12.tr/44/10/761640/okulumuz_hakkinda.html
adresinden alındı

Okulumuz Hakkında: Turgut Özal Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi. (2019, Nisan 10).

Turgut Özal Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi:
http://turgutozalaihl.meb.k12.tr/tema/okulumuz_hakkinda.php
adresinden alındı

Okulumuz Hakkında: Yeşilyurt Anadolu İmam Hatip Lisesi. (2019, Nisan 10). Yeşilyurt Anadolu İmam Hatip Lisesi:

http://yesilyurtaihl.meb.k12.tr/44/10/181895/okulumuz_hakkinda.html
adresinden alındı

Okulumuzun 2019-2023 Vizyonu ve Misyonu: Muhammed İkbâl Anadolu İmam Hatip Lisesi. (2019, Nisan 2). Muhammed İkbâl Anadolu İmam Hatip Lisesi:

http://muhammedikbalaihl.meb.k12.tr/icerikler/okulumuzun-2019-2023-vizyonu-ve-misyonu_7003459.html adresinden alındı

- Öcal, M. (1994). *İmam Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Öcal, M. (1996). *15. Milli Eğitim Şurası ve Okullarımızda Din Eğitimi ve Öğretimi*. İstanbul: Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı.
- Öcal, M. (2011). *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Düşünce Kitabevi Yayınları.
- Öcal, M. (2012). "İmam Hatip Liselerinde Din Eğitimi". N. A. Ed. Mustafa Köylü içinde, *Din Eğitimi*. Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Öcal, M. (2013). *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*. İstanbul: Ensar Yayınları.
- Öksüz, E. (2012). TİMAV Başkanı Öksüz: İHL'nin Alternatifi Ne Kur'an Kursları Ne de STK Okulları. *İGEDER Öğretmen ve Eğitim Dergisi*(5), 10-13.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özden, Y. (2013). *Eğitimde Yeni Değerler* (9. b.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Parmaksızoğlu, İ. (1966). *Türkiye'de Din Eğitimi*. Ankara: MEB Basımevi.
- Quigley, J. V. (1998). *Vizyonun Oluşturulması, Geliştirilmesi ve Korunması*. (B. Çelik, Çev.) İstanbul: Yeni Çizgi Yayın Dağıtım.
- Redhouse. (1998). *Büyük El Sözlüğü (İngilizce-Türkçe / Türkçe İngilizce)*. İstanbul: Redhouse Yayınevi.
- Sarıkaya, Y. (1997). *Medreseler ve Modernleşme*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Schimmel, A. (1991). *"Türkiye'de İslam" Osmanlı Devleti ve İslamiyet*. (H. Yavuz, Çev.) İstanbul: İz Yayıncılık.
- Senge, M. P. (2002). *Beşinci Disiplin*. (A. D. Ayşegül İldeniz, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Subaşı, N. (2004). İmam-Hatip(li)ler Üzerine: Teolojik Birikimin Modern Kaynakları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, s. 115-132.

- Subaşı, N. (2005). *Ara dönem Din Politikaları*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Şimşek, M. Ş. (1998). *Organizasyon ve Yönetim*. Konya: Damla Yayıncılık Ve Ticaret A. Ş.
- Şişman, M. (2013). *Eğitimde Mükemmellik Arayışı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tarhan, M. (1996). *Religious Education In Turkey: A Socia-Historical Study of The Imam Hatip Schools*. Ph.D. diss: Temple University.
- Türkkan, E. (2003). *Vizyon Rekabeti*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Uçar, R. (2017). İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin ‘İmam Hatipli’ Vizyonu. *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezî Dergisi*, 83-127.
- Ünsür, A. (2005). *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Vizyonumuz: Malatya Anadolu İmam Hatip Lisesi*. (2019, Nisan 10). Malatya Anadolu İmam Hatip Lisesi:
http://malatya imamhatip.meb.k12.tr/icerikler/vizyon_89082.html adresinden alındı
- Yalçın, A. (2002). *Değişim Yönetimi*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 23(112), 7-16.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçin Yayıncılık.
- Yıldırım, R. (1998). *Yaratıcılık ve Yenilik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Yılmaz, A ve Akdemir, S. (2005). *Örgütlerde Vizyon ve Yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zengin, Z. S. (2002). *II. Meşrutiyette Medreseler ve Din Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

EK 1: Nitel Araştırmada Kullanılan Görüşme Formu

VERİ TOPLAMA ARACI (YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU)

Sayın Okul Yöneticim;

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalında Din Eğitimi Bilim Dalında “Okul Yöneticilerine Göre ‘İmam Hatipli’ Vizyonu” başlıklı yüksek lisans tez çalışması yürütmekteyim. Okul yöneticileri olarak size göre bir İmam Hatipli günümüzde ve gelecekte nasıl olmalı ve ne gibi özelliklere sahip olmalıdır? Bu konudaki görüşlerinizi aşağıdaki sorular aracılığıyla paylaşmanızı rica ediyorum.

Demografik bilgileriniz ve görüşleriniz sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Bilgileriniz gizli tutulacaktır. Bu bilgileri sadece araştırmacı görecektir ve araştırma sonuçları yazıya geçirilirken isim kullanılmayacak, kod verilecektir. Görüşmeyi izin verirseniz ses kayıt cihazı ile kaydetmek istiyorum. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Muhammed KARMIŞ

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi & DKAB Öğretmeni

Cinsiyet : () Kadın () Erkek

Yaş : _____

Mezun olduğunuz lise türü: _____

Meslekte Kıdem Yılı / Yöneticilikte Kıdem Yılı _____ / _____

Branş: _____

Eğitim Durumu : () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora

1. Bir okul yöneticisi olarak, 'İmam Hatipli' de –öğrenci ya da mezun- günümüzde ve gelecekte olması gerektiğini düşündüğünüz özellikler nelerdir?

- Bilişsel-zihinsel olarak olması gerektiğini düşündüğünüz özellikler nelerdir?
- Ahlaki olarak olması gerektiğini düşündüğünüz özellikler nelerdir?
- İnanç yapısı olarak olması gerektiğini düşündüğünüz özellikler nelerdir?
- Kültürel olarak olması gerektiğini düşündüğünüz özellikler nelerdir?
- Siyasi/ideolojik tutum olarak olması gerektiğini düşündüğünüz özellikler nelerdir?
- Mesleki olarak olması gerektiğini düşündüğünüz özellikler nelerdir?

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı? Kıymetli vaktinizi ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

EK 2: Görüşme İçin Alınan İzin Belgesi

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.24248754
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı
(Muhammed KARMİŞ)

17.12.2018

VALİLİK MAKAMINA

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Muhammed KARMİŞ'in 07.12.2018 tarihli başvurusunda, "Okul Yöneticilerine Göre 'İmam Hatipli' Vizyonu" konulu anket/görüşme çalışmasını, ilimiz Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde bulunan İmam Hatip Liselerinde görev yapan okul idarecilerine uygulamayı talep etmekte olup, Anket-Tez Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu, 12/12/2018 tarihinde yapılan toplantıda anket uygulamasının; ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması kaydıyla anket/tez uygulamasını uygun görmüş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Erhan PELİTOĞLU
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
17.12.2018

Ali TATLI
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Adres: Şht.Hamit Fendoğlu Cad. 44300 Merkez/MALATYA
Elektronik Ağ: malatya.meb.gov.tr
e-posta: ortaogretim44@meb.gov.tr

Bilgi için: Ortaöğretim Şubesi / Dahili : 4506-07-08
Tel: 0 (422) 280 44 00
Faks: 0 (422) 323 96 05

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden af47-82cf-3b15-8790-79a0 kodu ile teyit edilebilir.